ADMITERE

SINTEZE

TEXTE

GRILE

DR. RODICA BOGZA IRIMIE

LIMBA ROMÂNĂ

Casa de Editură și Presă
„Viața Românească"
2003

Scanned with OKEN Scanner

Dr. Rodica Bogza Irimie

SINTEZE • TEXTE • GRILE

Admitere 2003

Limba Română

Casa de Editură şi Presă *Viaţa Românească*
2003

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

CAPITOLUL I – VOCABULARUL/5
EXERCIȚII /15
CAPITOLUL II – MORFOLOGIA /19
EXERCIȚII /23
CAPITOLUL III – SINTAXA PROPOZIȚIEI/ 31
EXERCIȚII /40
CAPITOLUL IV – SINTAXA FRAZEI /46
EXERCIȚII /48
PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ – EXERCIȚII /50
PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ – EXERCIȚII /54
PREDICATIVA SUPLIMENTARĂ – EXERCIȚII /56
PROPOZIȚII PRIN COMPARȚIE A PREDICATIVEI CU
PREDICATIVA SUPLIMENTARĂ /59
EXERCIȚII /60
PROPOZIȚIA ATRIBUTIVĂ /60
EXERCIȚII /61
PROPOZIȚII CIRCUMSTANȚIALE /64
CIRCUMSTANȚIALA DE MOD – EXERCIȚII /64
CIRCUMSTANȚIALA DE LOC – EXERCIȚII /68
CIRCUMSTANȚIALA DE TIMP – EXERCIȚII /70
CIRCUMSTANȚIALA DE CAUZĂ – EXERCIȚII /71
CIRCUMSTANȚIALA DE SCOP – EXERCIȚII /72
CIRCUMSTANȚIALA CONDIȚIONALĂ – EXERCIȚII /73
CIRCUMSTANȚIALA CONCESIVĂ – EXERCIȚII /74
CIRCUMSTANȚIALA CONSECUTIVĂ – EXERCIȚII /76
CAPITOLUL V – CORECTITUDINEA LIMBII – EXERCIȚII /78
CAPITOLUL VI – SCRIEREA /81
TEST /86
DESPĂRȚIREA ÎN SILABE/87

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VII – STRATURI STILISTICE – ARHAISME ŞI REGIONALISME /89

CUPRINS RĂSPUNSURI

EXERCIŢII – VOCABULARUL /102
EXERCIŢII – MORFOLOGIE /107
EXERCIŢII CAP. III – SINTAXA PROPOZIŢIEI /119
EXERCIŢII – SINTAXA FRAZEI /127
EXERCIŢII – PROPOZIŢIA SUBIECTIVĂ /130
EXERCIŢII – PROPOZIŢIA PREDICATIVĂ /137
EXERCIŢII –PREDICATIVA SUPLIMENTARĂ /142
EXERCIŢII – PROPOZIŢII PRIN COMPARAŢIE A PREDICATIVEI CU PREDICATIVA SUPLIMENTARĂ /145
EXERCIŢII – PROPOZIŢIA ATRIBUTIVĂ /146
EXERCIŢII – PROPOZIŢII CIRCUMSTANŢIALE /152
EXERCIŢII – MODALA COMPARATIVĂ/152
EXERCIŢII – MODALA COMPARATIVĂ CONDIŢIONALĂ/154
EXERCIŢII – MODALA DE MĂSURĂ PROGRESIVĂ /155
EXERCIŢII – CIRCUMSTANŢIALA DE LOC /156
EXERCIŢII – CIRCUMSTANŢIALA DE TIMP /158
EXERCIŢII – CIRCUMSTANŢIALA DE CAUZĂ /160
EXERCIŢII – CIRCUMSTANŢIALA DE SCOP (FINALA)/161
EXERCIŢII – CIRCUMSTANŢIALA CONDIŢIONALĂ /161
EXERCIŢII – CIRCUMSTANŢIALA CONCESIVĂ /162
EXERCIŢII – CIRCUMSTANŢIALA CONSECUTIVĂ /164
EXERCIŢII CAP. V– CORECTITUDINEA LIMBII /167
EXERCIŢII CAP. VI– SCRIEREA /171
TESTE /173
EXERCIŢII CAP. VII – STRUCTURI STILISTICE – ARHAISME ŞI REGIONALISME /176

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL I – VOCABULARUL

Vocabularul sau lexicul unei limbi este constituit din totalitatea cuvintelor care există sau au existat în acea limbă. Vocabularul limbii române, din toate aspectele ei, cuprinde circa 100 –150 de mii de cuvinte.

O cantitate atât de mare de cuvinte este firesc să se organizeze, din diferite puncte de vedere. Prima mare organizare este constituită din două categorii:

1. **Fondul principal lexical** conținând cuvintele cele mai folosite şi care formează partea stabilă a vocabularului: a fi; a avea; mamă; tată; fiu; familie; a gândi; a veni; casă; masă; viață; moarte; om; cer; ploaie; soare; verde; bun; rău; bine.

2. **Masa vocabularului** care se organizează în afara nucleului numit ***fond principal lexical,*** în care intră diferite derivate de la primele cuvinte care azi nu se mai folosesc, **arhaismele** care se folosesc numai pe un teritoriu restrâns, **regionalismele.**

Diferite statistici făcute pe limba română arată că din vocabularul limbii române cam 60% intră în fondul lexical principal şi restul în masa vocabularului. În masa vocabularului intră şi cuvinte care se folosesc ca termeni tehnici în diferite meserii şi ocupații. În cazul limbii române tot statisticile arată că fondul principal lexical o reprezintă ca limbă romanică, 90% fiind termeni moşteniți din limba latină: a avea; ac; a auzi; bărbat; femeie; familie; fiu; cruce; a crede; credință; biserică; a boteza, ultimele dintre ele indicând faptul că poporul român şi limba sa s-au născut creştine. În ceea ce priveşte timpul: zi; noapte; zilele săptămânii; numele lunilor; numele anotimpurilor sunt toate de origine latină.

Scanned with OKEN Scanner

În masa vocabularului, au intrat cu timpul cuvinte de diferite origini, cu care limba română a venit în contact. Cele mai vechi sunt slave: milă; poftă; a iubi; necaz; etc.

Tot vechi sunt şi cele împrumutate din greacă: ieftin; fasole; frică; a plictisi; etc.

Câteva cuvinte au fost împrumutate şi din maghiară: a alcătui; a cheltui; a făgădui; oraş.

Destul de numeroase sunt şi cuvintele împrumutate din turcă: dulap; duşman; halva; saltea; musaca.

Mai târziu, cam din secolul XIX s-au împrumutat cuvinte din franceză, care în multe cazuri le-au înlocuit pe cele împrumutate anterior din alte limbi: a promite; a reuşi; a incita; infam; serios; interesant; inteligenţă; a distrage; atenţie; relaţie; acord; etc.

Începând cu secolul XIX când au intrat primele elemente din engleză, cum ar fi *miting,* scris la început *meeting, lider,* scris la început *leader,* cuvintele din engleză şi americană au intrat masiv în limba română în secolul XX, în domenii destul de restrânse: în sport – *footbal* scris multă vreme *fotbal* cum se aude, *rugby* pronunţat de multe ori franţuzeşte *ruibi,* mai târziu corectat în pronunţarea *ragby, handball*–, apoi anglicismele s-au extins şi în alte domenii: test; shaw; talk-shaw; mass-media; summit; computer.

Tot în secolul XIX au fost împrumutate cuvinte din limba latină savantă, nu din cea populară care a dat naştere limbii române. Astfel s-au format câteva perechi de cuvinte numite **dublete etimologice,** deoarece provin din acelaşi cuvânt latin, odată cu o formă moştenită şi altădată cu o formă împrumutată, savantă: *drept* – cuvânt moştenit, care formează dublet etimologic cu *direct* – cuvânt savant; *salutare* are în limba română doi urmaşi: *saluta* – cuvânt savant şi *săruta* –

Scanned with OKEN Scanner

cuvânt moştenit. Mai greu de făcut legătura, dar totuşi există dubletul etimologic *ocazie* – cuvânt savant şi *căşuna* – cuvânt moştenit (*căşuna* provine din latinescul popular *occasionare*) etc.

Arhaismele fac parte din masa vocabularului şi desemnează cuvinte care s-au învechit sau au trecut în vocabularul pasiv al vorbitorilor şi, cu timpul au ieşit din uzul curent: argat, bir, flintă, butcă, stolnic, vistiernic, pârcălab, vătaf.

Regionalismele sunt termenii care se folosesc numai pe o parte din teritoriul țării: curechi = varză, cuşmă = căciulă, mehenghi = şmecher etc.

Tot în masa vocabularului intră şi termenii de **argou**. Argoul este format din cuvintele folosite de un grup social care urmăreşte să se deosebească prin vocabular de restul vorbitorilor pentru ca aceştia să nu-i înțeleagă: curcan = polițist, gagică = iubită, peşte = tăcere, mişto = frumos. Tot aici intră şi expresiile folosite în argou: a face blatul = a nu plăti; a lăsa mască = a surprinde.

Un alt limbaj special este **jargonul** specific unor categorii sociale, medici, avocați, care prin cuvinte străine neasimilate de limba uzuală le folosesc pentru a nu fi înțeleşi şi a se disocia de masa vorbitorilor: neoplasm = cancer, deschinezie biliară = piatră, senilitate = zaharisire, îmbătrânire.

Toate cuvintele din limbă şi evoluția lor sunt studiate de o anumită disciplină lingvistică numită **etimologie.**

Etimologia studiază cuvintele îmbinând elementele de sens cu cele de formă. Astfel asemănarea întâmplătoare a unor cuvinte din limbi total diferite nu mai reprezintă un element de înrudire.

Elementul de bază al vocabularului este cuvântul care este definit ca o îmbinare de sunete care au un înțeles şi care

Scanned with OKEN Scanner

capătă în procesul comunicării diferite întrebuințări gramaticale, în diferite combinații sintactice.

Cuvântul *nou* denumește un obiect care nu este vechi. Ex: „A apărut o nouă revistă", în care cuvântul *nouă* poate însemna o revistă care nu a mai existat, dar, în același timp poate însemna altă revistă care se adaugă la revistele existente. Cam așa stau lucrurile și cu *sărman*, care poate avea două înțelesuri:

sărmana femeie = săraca femeie

și

sărmana femeie = biata femeie, cu înțeles mângâietor.

Cuvintele pot fi folosite în sensul lor propriu sau cu alte sensuri – sensuri secundare, figurate.

Cuvintele cu un singur sens sunt puțin numeroase, de obicei cuvinte tehnice: calorifer, telefon etc. Cuvintele au de obicei mai multe sensuri. Cele cu un singur sens se numesc ***monosemantice*** iar cele cu mai multe sensuri ***polisemantice.***

Ex: *tare* este cuvânt polisemantic, deoarece în „pâine *tare*" tare înseamnă vechi; în „om *tare*", înseamnă puternic, în „aer *tare*" înseamnă proaspăt, în „material *tare*", înseamnă rezistent.

Câmpul lexical

Termenii din vocabular se organizează și după domeniile în care se întrebuințează, realizând o organizare practică a vocabularului.

Cuvântul *casă* are un câmp lexical bogat: perete, fereastră, acoperiș, ușă, tavan, dușumea, dependințe etc.

Este drept că, prin transfer de sens figurat, *fereastră* trece din câmpul lexical *casă* în cel al activităților bazate pe ore de activitate, în special în câmpul lexical *școlar*, și astfel dintr-un obiect al casei definește o pauză.

Scanned with OKEN Scanner

Uşor face parte din câmpul lexical al calităţilor, căci înseamnă „cu greutate mică". Tot prin transfer de sens figurat se ajunge la *muzică uşoară*, iar în sport la *categorie uşoară*.

În interiorul vocabularului se mai produce şi o **organizare pe perechi**. Astfel vorbim de:

paronime;
omonime;
sinonime.
antonime.

Omonimele sunt perechi de cuvinte care au aceeaşi formă dar înţeles total diferit.

Ex: *masă* = obiect de lemn pentru scris sau mâncat
= mulţime de oameni
= unitate de măsură;

corn = excrescenţă la animale
= format din pâine
= instrument muzical
= un pom.

Paronimele sunt perechi de cuvinte care se deosebesc printr-un singur sunet şi au înţeles total diferit.

Ex: familial = înseamnă de familie
familiar = obişnuit;
complement = parte de propoziţie
compliment = cuvinte măgulitoare;
petrolier = produs, echipament
petrolifer = conţine petrol pentru extras.

Antonimele sunt perechi de cuvinte cu sens contrar.

Ex: bun – rău; cheltuitor – avar;

Scanned with OKEN Scanner

frumos – urât; rapid – încet, lent;
generos – ticălos; a mări – a micşora.

Sinonimele sunt perechi de cuvinte care au forme diferite, dar înțeles identic.

Ex: frumos – prezentabil; abil – îndemânatic;
milos – generos; cinstit – onest;
zgârcit – avar; vârf – culme.

Cuvântul este definit ca o îmbinare de sunete, deci un înveliş material şi un înțeles stabil sau modificabil.

Fonetica studiază aspectul sonor al cuvintelor.

Aspectul sonor al cuvintelor româneşti este dat de existența a şase vocale, două semivocale şi aproximativ douăzeci de consoane. Vocalele sunt: a, ă, e, î, i, o, u. Numai ca vocale se folosesc a, ă şi î. Dintre acestea: e este vocală în cuvintele bine, trece. Iar în cuvântul vedea, primul e este vocală, iar al doilea este semivocală, iar în cuvintele:

pribeag, e este semivocală; toacă, o este semivocală, ou,
^ ^ ^
u este semivocală.

Semivocalele sunt sunete cu caracter de vocală dar cu o durată mai mică în pronunțare. Din această cauză şi din alte motive semivocalele realizează diferite combinații (diftongi şi triftongi).

Diftong = combinație între o vocală şi o semivocală.

Ex: *ai* în cuvântul nai;
^
oi în cuvintele boicot, oi;
^ ^
ea în cuvântul leac;
^

Scanned with OKEN Scanner

eu în pronumele personal eu;

oa în cuvintele toată, toacă;

îi în adverbul mîine;

ou în cuvintele ou, bou.

Ex: *ai* în cuvântul nai;

oi în cuvintele boicot, oi;

ea în cuvântul leac;

eu în pronumele personal eu;

oa în cuvintele toată, toacă;

îi în adverbul mâine;

ou în cuvintele ou, bou.

Triftong = grupări între o vocală şi două semivocale.

Ex: *eau* în cuvântul beau;

iau în cuvîntul trebuiau.

Ex: *eau* în cuvântul beau;

iau în cuvîntul trebuiau.

Scanned with OKEN Scanner

Principiul de separare a diftongilor şi triftongilor este următorul. Orice silabă trebuie să aibă o vocală, dar nu mai mult de o vocală.

Hiatul este întâlnirea dintre două vocale din silabe diferite.

Ex: *ziar* conține hiatul i – a;
social conține hiatul i – a;
societate conține hiatul i – e;
creație conține hiatul e – a.

Modificări de sens cu orientare cu sens figurat

Metafora este un transfer, cel mai răspândit în limbă, care constă în transferul denumirii unui obiect asupra altuia pe baza unei asemănări.

Ex: *aripă* = partea care ajută la zbor o pasăre.

Prin metaforă *aripă* înseamnă:

1) o parte a casei;
2) o parte a partidului: „aripa tânără".

Ex: *gură* = componentă a mandibulei feței prin care se respiră, se mănâncă, se bea

Prin transfer metaforic se folosesc expresiile:

gura râului
gura satului
gură de canal.

Metaforele provin adesea de la animale cu anumite calități. Ex: Vulpe – este un om şiret ca vulpea;

Leu – este un om dotat cu puteri deosebite ca regele animalelor.

Metonimia este un transfer prin relație.

Ex: autor pentru o operă şi invers;

Scanned with OKEN Scanner

cauză pentru efect şi invers;
material pentru obiect şi invers.

Ex: Fierbea oala pe foc (nu fierbe oala ci conținutul ei).
Am cumpărat un Eminescu (adică o carte de Eminescu).
Am băut un Cotnari (de fapt un vin de Cotnari, nu localitatea).

În afară de aceste modificări de sens care duc la figuri de stil există procedee stilistice tot de valoare, dar nu bazate pe sens.

Aşa este **repetiția,** când se repetă fenomenul, pentru accentuare: „vine, vine, vine calcă totul în picioare".

Elipsa care prin omiterea intenționată a unui termen, scoate în evidență ceilalți termeni, creând astfel valori stilistice.

Cezura este pauza ritmică în cursul unui vers, folosită pentru uşurarea recitării şi care împarte versul în părți de obicei egale. Astfel se creează prin cezură cadența versurilor.

Ex: Poți zidi o lume // întreagă // poți // s-o sfărâmi // ori ce-ai spune //

Peste toate // o lopată // de țărână// se depune

Hiperbola – cu modificări de sens se realizează figura de stil hiperbolă, care exprimă o exagerare, de obicei suprapusă într-o metaforă.

Ex: „Soțul ei s-a făcut *un urs*" adică un om supradezvoltat, care se mişcă greoi, vorbeşte puțin şi nu este necomunicativ.

Deci *urs* este în acelaşi timp o metaforă prin transfer de la animal la om şi este o hiperbolă căci efectiv se realizează o hiperbolă, mai expresivă decât dacă s-ar fi spus că este urâcios.

Sinecdoca realizează transferul de sens de la parte la întreg şi de la întreg la parte.

Ex: „Şi-a făcut un *acoperiş*", adică acoperiş = casă, sinecdocă fiindcă se dă o parte a casei pentru întregul ei.

Scanned with OKEN Scanner

Ex: „Câştigă şi el *o pâine*", pâine folosit ca o parte pentru mijloace de subzistenţă, deci din nou sinecdocă.

Ex: „Le-a stricat *casa*", adică nu a intrat cu buldozerul în ea, ci a stricat relaţiile de familie.

Aici transferul este tot de tip sinecdocă, înlocuind partea pentru întreg.

Aceste figuri de stil pe care le-am comentat sunt cele ce se cheamă metafore tocite, în general fără valoare artistică, caracterizând limba comună. Să observăm aceleaşi figuri de stil într-un text literar:

În ce a fost o fereastră păzea încruntat un câine,
nedezlipit de vatra stăpânului pierdut,
Pe care îl aşteaptă să vină azi ori mâine
Şi mâine-le întârzie de mult şi a şi trecut.

– Tudor Arghezi –

În text apar (relativ numeroase şi frumoase), expresive figuri de stil: *păzea* în sens propriu însemnă a fi paznic, dar aici câinele nu păzea în sens propriu ci aştepta; *încruntat* este metafora pentru supărarea câinelui, dar cu sens figurat înseamnă o stare umană.

Combinaţia dintre metafora *păzea* ca şi cea din *încruntat* combinată cu caracterul uman realizează figura de stil numită **personificare metaforică.**

În acelaşi text mai există o personificare metaforică, *mâine-le întârzie, mâine* fiind o metaforă pentru timpul viitor, combinat cu *întârzie,* un cuvânt care ţine de activitatea omenească şi deci autorul realizează o personificare metaforică. Metaforă este şi *nedezlipit* căci în aşteptarea stăpânului în sens propriu câinele era apropiat de casă, şi în sens figurat metaforic, nedezlipit.

Scanned with OKEN Scanner

Tot o metaforă trebuie să considerăm şi pe *pierdut* care în sens propriu nu era pierdut ci dispărut, eventual mort. Şi iată şi o sinecdocă – *vatră*. Este sinecdocă pentru *casă* şi astfel se realizează transferul de la parte la întreg.

EXERCIŢII

1. Formaţi câmpul lexical al cuvântului *a învăţa*.
2. Daţi în propoziţii sinonimele cal, mârţoagă, bidiviu, gloabă.
3. Cuvîntul *contracta* înseamnă:
   a) a încheia o afacere
   b) a lua asupra sa o obligaţie
   c) a se molipsi de
   d) a se încrede în cineva
   e) a reprezenta o valoare.
4. Faceţi propoziţii cu sensurile de la punctele din întrebarea anterioară a; c; e.
5. Construiţi propoziţii cu termenii paronimici *a contracta – a contacta*.
6. Indicaţi seria care conţine exclusiv forme recomandate de lucrările normative în vigoare:
   – (eu) continui, cuvântez, deschid, disput, institui;
   – (eu) continuu, cuvânt, deschid, disput, institui, jignesc, înec.
7. Indicaţi seria care conţine exclusiv forme verbale corecte.

Scanned with OKEN Scanner

8. Precizați care dintre următoarele substantive pot fi considerate omonime totale: arie, bancă, bursă, bandă, corn, pas, operă, liră.

Text:

Tu mi-ai deschis a ochilor lumine
M-ai învățat ca lumea s-o citesc.
– Tudor Arghezi –

1. Faceți analiza sintactico-morfologică a întregului text.
2. Scoateți și explicați de ce unele cuvinte au sens figurat.
3. Având cuvântul *ochi* faceți atâtea propoziții câte sensuri are.

Text:

Ce sufletu-i dorește se-ntreabă și nu știe,
Se uită-n stele, -n lună, ce ca un vis de-argint
Cu fața ei cea blondă lungi nourii sfâșie
Și visuri lungi gândirea i-o-mbată și i-o mint,
Aripa unui înger el simte că-l mângâie
Și neteda lui frunte s-atinge tremurând –
Și gâtul ăstu-i înger ar vrea ca să-l cuprinză,
Cu el să zboare-n țara steloasă și întinsă.
– M. Eminescu –

1. Care dintre cuvinte sunt creații proprii eminesciene?
2. Stabiliți sensurile și modificările de sens de la următoarele cuvinte: sfâșie, îmbată, unui înger, întinsă.
3. Dați sinonime neologice la cuvintele: sufletul, dorește, înger, mângâie, întinsă.

Scanned with OKEN Scanner

4. Comentați în două, trei rânduri gruparea eminesciană „ca un vis de-argint".
5. Folosiți în trei propoziții trei derivate cu sufix de la *blond.*
6. Se dau următoarele locuțiuni și expresii: a lua masa; a sta de vorbă; a avea de gând; a duce dorul; a băga de seamă; a-și lua câmpii; a face cu ochiul. Unele dintre ele pot fi sinonime cu verbe din seria următoare: a veni; a preda; a provoca; a îndepărta; a fugi. Câte perechi de sinonime lexico-frazeologice rezultă?
7. Având cuvântul polisemantic *a învăța,* folosiți-l în propoziții câte sinonime aveți.
8. Folosiți cuvântul *amar* în propoziții diferite cu schimbarea valorii gramaticale în fiecare.
9. Construiți cu diferite prefixe două propoziții formate cu acestea de la verbul *a simți.*
10. Formați familia lexicală a cuvântului *neted* și folosiți termenii în propoziții.
11. Explicați modul de formare a cuvintelor: credincios, degustare, ardeleancă, țărăncuță.
12. Faceți perechi din cuvintele din fondul vechi al limbii și neologisme: vinovat; uimit; copilăresc; tineresc.

Text:

„Cinstitule, trist visător,
Îți laşi copiii sărmani,
Eşti singur, un biet cerşetor
Cu fruntea brăzdată de ani...
Stomacul ți-e gol şi n-ai bani

Scanned with OKEN Scanner

Şi, vai! eşti nemuritor,
Cinstitule, trist visător!“

– Alexandru Macedonski –

1. Daţi sinonimele neologice la cuvintele: cinstitule, visător, biet, gol, nemuritor.
2. Explicaţi modul de formare a cuvintelor: visător, cerşetor, brăzdată, nemuritor.
3. Daţi definiţii tip dicţionar la: redundanţă, aluviune, sindrom, diacronie.
4. Având cuvântul polisemantic *izvor*, căutaţi sensurile acestuia şi folosiţi-le în propoziţii.

Text:

„Ceea ce caracterizează mai întâi de toate personalitatea luiEminescu este o aşa de covârşitoare inteligenţă ajutată de o memorie căreia nimic din cele ce-şi întipărise vreodată nu-i mai scăpa (nici chiar în epoca alienaţiei declarate), încât lumea în care trăia el după firea lui şi fără nici o silă era aproape exclusiv lumea ideilor generale ce şi le însuşise şi le avea pururea la îndemână.“

– Titu Maiorescu –

1. Scoateţi neologismele din text.
2. Alienaţie înseamnă:
   a) demenţă
   b) înstrăinare
   c) retragere.
3. Daţi sinonime păstrând sensul din text la cuvântul *lumea.*
4. *Firea* însemnă:
   a) natură
   b) temperament
   c) aţă.
5. Daţi în propoziţii trei sinonime de la *a scăpa.*

Scanned with OKEN Scanner

6. Dați sinonime cu sensul din text la cuvântul *pururea.*
7. Dați sinonime cu sensul din text la expresia *avea la îndemână.*
8. Formați încă patru expresii cu *a avea* şi folosiți-le în propoziție.

CAPITOLUL II – MORFOLOGIE

Morfologia este o parte a gramaticii care studiază modificările pe care le suferă cuvântul pentru a exprima raportul între cuvinte şi, uneori, şi în frază.

Morfologia împarte vocabularul în **părți de vorbire,** care în limba română sunt în număr de zece.

Aceste zece părți de vorbire se clasifică în părți de vorbire

flexibile:	substantivul	numeralul
	adjectivul	pronumele
	articolul	verbul
neflexibile:	prepoziția	adverbul
	conjuncția	interjecția

Părțile de vorbire flexibile se modifică după criterii numite categorii gramaticale.

Substantivul se modifică după număr, caz. Genul nu este categorie gramaticală la substantiv, dar are un rol important în modul cum se aplică celelalte categorii gramaticale.

Adjectivul se modifică după mai multe categorii gramaticale gen, număr, caz, la care se adaugă gradele de comparație. Nu intrăm în amănunt asupra flexiunii părților de vorbire deoarece cunoştințele gramaticale ale candidaților sunt

Scanned with OKEN Scanner

cunoscute din şcoală, dar vom pune accent pe elementele care, în vederea admiterii au o situaţie specială.

Articolul nu este propriu-zis parte de vorbire deoarece articolul hotărât enclitic nu face parte din lanţul vorbirii: calul, ziarul, casa, masa etc., în care articolul se ataşează substantivului.

Există cazul când articolul se prezintă ca parte de vorbire. Chiar articolul hotărât care la substantive comune nu este parte din lanţul vorbirii: elevului, caietului, elevei etc. La substantivele proprii masculine articolul hotărât, la genitiv şi dativ se detaşează de substantiv, trecând înaintea acestuia şi căpătând astfel statut de parte de vorbire.

Ex: *Lui* Ion; *Lui* Gheorghe; *Lui* Mateescu.

În aceeaşi situaţie intră şi câteva substantive proprii feminine cu aspect străin:

Ex: *Lui* Jeni, *Lui* Mimi, *Lui* Carmen.

Articolul genitival se prezintă ca parte de vorbire deoarece se scrie separat: al, a, ai, ale.

Ex: – Cărţile sunt *ale* fratelui meu
– Curtea în care intrasem, la *a* cărei poartă sunasem era complet pustie.

Articolul genitival se mai numeşte şi posesiv fiindcă însoţeşte pronumele posesiv:

Ex: Pleacă *ai noştri*, vin *ai noştri*.

Articolul demonstrativ, numit şi adjectival este parte de vorbire scriindu-se separat.

Acest articol apare în patru situaţii:

1. ca articol însoţind adjectivul: ex: ziua *cea* bună se cunoaşte de dimineaţă.

2. ca element de substantivare a adjectivului: ex: *cele rele* să se spele, *cele bune* să se adune.

Scanned with OKEN Scanner

3. articolul demonstrativ se foloseşte la adjectiv în exprimarea gradului superlativ relativ: ex: *cel mai iubit* dintre pământeni; *cel mai puţin* pregătit dintre elevi.

4. articolul demonstrativ serveşte la declinarea numeralului cardinal şi ordinal:

Ex: *Celor doi* li s-au dat premiile cuvenite

Celui de-al doilea i s-a făcut o nedreptate

Trebuie să menţionăm că deşi este parte de vorbire, articolul nu are funcţii sintactice.

Numeralul este şi el contestat ca parte de vorbire deoarece are valoarea altor părţi de vorbire. El este uneori substantiv: Ex: *Primul* mi-a făcut o vizită. Poate fi adjectiv: ex: Şase fete, doi copaci, trei prieteni, şi poate fi adverb: ex: Nu plec acolo, *întâi* fiindcă este departe, *al doilea* pentru că este vreme rea şi *al treilea* fiindcă maşina este stricată.

Pronumele este o parte de vorbire importantă în gramatica limbii române, prin număr de forme, prin apariţii şi prin multitudinea funcţională.

De exemplu pronumele relativ şi unele pronume nehotărâte au dublă funcţie sintactică.

Ex: Băieţii *pe care* i-ai cunoscut sunt fraţii mei

Pe care este în acelaşi timp pronume relativ cu funcţia de complement direct şi are rol de conjuncţie subordonatoare, introducând o atributivă.

Pronumele sunt următoarele:

personal (eu, tu, noi, voi, etc)
reflexiv(pe sine, se, îşi, -şi)
posesiv (al meu, al tău, al său, al vostru)
demonstrativ de apropiere (aceasta sau acesta)
demonstrativ de identitate (acelaşi, aceeaşi)

Scanned with OKEN Scanner

demonstrativ de depărtare (acela, aceia)
demonstrativ de diferențiere (celălalt, cealaltă, ceilalți)
nehotărât (unul, altul, oricare, fiecare etc.)
relativ (care, cine, ce, câți, câte şi compusul *ceea ce)*
interogative (au aceeaşi formă cu relativele, exceptând forma compusă *ceea ce)*.
negativele, puține la număr au totuşi câteva forme.

Ex: nimeni, nimic, nici unul, nici una.

Verbul este pivotul gramaticii deoarece cu ajutorul lui exprimăm acțiuni şi stări:

Ex: A vedea, a auzi, a cânta, a scrie, a sta, a staționa, a stagna.

Verbul se modifică după mai multe categorii gramaticale

– diateza care exprimă raportul dintre cel care face acțiunea şi cel care o suportă.

În limba română există trei diateze: activă, pasivă şi reflexivă.

– modul care exprimă felul în care este privită acțiunea şi

– timpul care exprimă momentul în care se face acțiunea.

Verbul se mai modifică după persoană şi număr

Ex: Eu scriu, Noi scriem.

Prepoziția este parte de vorbire neflexibilă grupată în câteva categorii:

a) prepoziții simple (la, cu, de, pe, spre, despre, prin, etc.)
b) prepoziții compuse (de la, de prin, de pe la, etc.)
c) locuțiuni prepoziționale (construite cu acuzativul) (față de; față-n față cu; în caz de; în chip de; etc.)
d) locuțiuni prepoziționale (construite cu genitivul) (în fața; în dreptul; în cursul; în timpul; pe vremea; în ciuda; în jurul; în urma; etc.)

Scanned with OKEN Scanner

Conjuncția este parte de vorbire cu statut de instrument gramatical. Exprimă ***coordonarea:*** şi, dar, iar, însă, sau, fie... fie; când... când; nu numai... dar şi; etc; ***subordonarea:*** că; să; dacă; de; încât; findcă; deşi.

Subordonarea o exprimă şi numeroase locuțiuni conjuncționale subordonatoare.

Ex: pentru că; pentru ca... să; din pricină că; din cauză că; etc.

Adverbul exprimă în principiu circumstanța: acum, aici, acolo, astăzi, mâine, poimâine, bine, destul, aproape, departe.

Interjecția este o parte de vorbire oarecum periferică, care nu are sens şi apare în puține situații gramaticale: ex: hai, vâjj.

Cele mai multe interjecții sunt onomatopeice, imitând zgomote produse în natură: trosc, pleosc; miau; ham; cronc; huştiuliuc etc.

EXERCIȚII. MORFOLOGIE

Text:

Hotărârea lui când plecă de-acasă era că în seara când gândul îi va stărui în minte, îl pândeşte până-l prinde şi atunci mâna i se va încleşta pe cuțit şi nu va mai şti de nimeni şi de nimic.

– I. L. Caragiale –

1. Textul conține aproape toate pronumele: precizați-le.
2. Stabiliți care pronume lipsesc şi dați exemple cu ele.
3. Dați sinonime ale cuvântului *hotărâre*.

Scanned with OKEN Scanner

4. Explicați modul de formare a cuvântului *se va încleșta.*
5. Dați sinonime neologice la cuvintele: va stărui; gândul; pândește.

Text:

Sub stânca fulgerată de la limanul mării,
Nu-i undă să nu știe cuvintele pierzării;
Și numai aripi negre bat apele ce sună,
Numai chemarea morții răsare din furtună.
O, soră a durerii, plăpândă fericire!
Câte iubiri rănite de asprul vânt al jelii
N-au suspinat, purtate de-a undelor rotire,
Neisprăvitul cântec al veșnicei Ofelii!...
Vai, câți nu-și ispășiră sub stâncile haine
Amara nebunie *de-a fi crezut în tine!*

– Panait Cerna –

1. Analizați verbele din text.
2. Analizați sintactico-morfologic substantivele în genitiv.
3. Faceți expansiunea cuvintelor subliniate.
4. Scoateți sensurile figurate din text.
5. Ce sens are expresia „veșnicei Ofelii!"?
6. Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate.
7. Scoateți din text zece cuvinte din fondul lexical principal.
8. Scoateți din text douăsprezece cuvinte din masa vocabularului.

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții

Când e bine nu-i de mine
Când e rău hop şi eu.

1. Indicați părțile de vorbire prin care sunt exprimate predicatele din text.
2. Grilă: cuvântul *i* de la *nu-i* este:
   a) pronume
   b) verb
   c) adjectiv
3. Indicați formele corecte din perechile: fratricid – fraticid, delicvent – delingvent, genoflexiune – genuflexiune, vindecativ – vindicativ.
4. Precizați partea de vorbire a lui *tot* care intră ca element constitutiv în următoarele contexte:

– Lasă-ți lumea ta uitată, mi te dă cu totul mie.
– Tot mai citesc măiastra-ți carte deşi o ştiu pe dinafară.
– Era un gemet întreit, din totul inimii pornit.
– Cu toate că ea l-a părăsit, el tot continuă să o iubească.
– Am primit în timp util tot ce mi-ai trimis.

5. Explicați morfologic semnul ortografic cratimă din *ți-e, n-ai.*
6. Explicați de ce cuvântul *copiii* se scrie cu trei *i.*

Text:

„Timp, căci din izvoru-ți curge a istoriei gândire,
Poți răspunde la-ntrebarea ce pătrunde-a noastră fire,
La enigmele din cari ne simțim a fi compuşi?
Nu!... Tu măsuri intervalul de la leagăn pân'la groapă.

Scanned with OKEN Scanner

În ăst spăț' nu-i adevărul. Orologiu eşti (ce sapă…)
Tu, nedând vo dezlegare duci l-a dezlegărei uşi."

– Mihai Eminescu–

1. Analizați substantivelor în genitiv şi dativ.
2. Ce cazuri nu apar în text?
3. Dați sinonimele neologice la: *gândire, pătrunde, fire.*
4. Analizați sintactico-morfologic versul al cincilea.
5. Scoateți principala sau principalele din text.
6. Prin ce se realizează caracterul exclamativ al textului?

„Ea bate ca şi cariul încet într-un sicriu.
Şi când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură
Încet repovestită de o străină gură.
Ca şi când n-ar fi viața-mi, ca şi când n-aş fi fost,
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost
De-mi țin la el urechea – şi râd de câte-ascult
Ca de dureri străine?… Parc-am murit de mult."

– Mihai Eminescu –

1. Analizați pronumele din text.
2. Alcătuiți două categorii cu tipurile de pronume din text.
3. Categoria a II-a detaliați-o şi formulați încă alte două propoziții pentru fiecare în care să funcționeze cu dublă funcție sintactică.
4. Îmi pare că ea cură, *cură* înseamnă:
   a) curge
   b) decurge
   c) se derulează

Scanned with OKEN Scanner

5. Scoateți și comentați figurile de stil și epitetele din text.
6. Precizați cum este subordonata introdusă prin *că*.
7. Formulați alte șase propoziții, în scurte fraze, în care *ca* să introducă subordonate (trei circumstanțiale și trei necircumstanțiale).

Text:

„Și să-mi las nemărginirea ca să intru-n mărginit.
Și ce luptă trebuieşte din ce sunt să fiu iar visul
Și ce crude suferințe până ce să trec abisul
Ce desparte vicinicia de un trai şi lung şi mic;
Până ce uitând de lupta ce-o dusei cu nenorocul
Să-ncetez să mai țiu timpul şi să nu mai fiu nici locul
Ci să pot să fiu din toate fără ca să fiu nimic,
Părul meu de aşteptare o s-albească sau să cadă."

–Alexandru Macedonski–

1. Scoateți dacă există propoziții subiective, completive directe, predicative şi consecutive.
2. Comentați figura de stil din primul vers.
3. Grilă: *până ce* este:
   a) locuțiune prepozițională
   b) locuțiune adverbială
   c) locuțiune conjuncțională
4. În fragmentul „un trai şi lung şi mic", cei doi *şi* fac parte din clase gramaticale diferite; stabiliți clasa gramaticală pentru fiecare.
5. Analizați predicatele din text.

Scanned with OKEN Scanner

6. Indicați procedeele de formare a cuvintelor: nemăginirea, nenorocul și mărginit.
7. Dați sinonime neologice la cuvintele: mărginit, luptă, visul, suferințe.
8. *A cădea*, are diferite sensuri; găsiți-le și folosiți-le, cu sens diferit, în patru propoziții.

Text:

„Se vedeau primii baci, sus, pe buza prăpastiei și nu păreau că sunt așa de departe, dar vremea trecea și distanța rămânea aceeași, ca și când mersul lor prin zăpadă ar fi fost inutil."

–Geo Bogza–

1. Analizați atributele din text.
2. *Se vedeau* este la:
   a) diateza activă
   b) diateza pasivă
   c) diateza reflexivă
3. *pe buza* este
   a)locuțiune adjectivală
   b) locuțiune prepozițională
   c) locuțiune conjuncțională
4. În „sunt așa de departe", *sunt* este:
   a) verb copulativ
   b) verb predicativ
   c) verb auxiliar

Scanned with OKEN Scanner

5 Dați sinonimele lui *a trece* cu sensul din text.
6. Formulați expresii diferite cu *buză* și folosiți-le în propoziții.
7. Scoateți din text substantivele în nominativ, acuzativ, genitiv și dativ.

Text:

„Începând la talpa însăşi a mulțimii omeneşti
Şi suind în susul scării pân'la frunțile crăieşti,
De a vieții grea enigmă îi vedem pe toți munciți,
Făr-a şti să spunem care a fi mai nenorociți...
Unul e în toți, tot astfel precum una e în toate,
Deasupra tuturora se ridică cine poate,
Pe când alții stând în umbră şi cu inima smerită
Neştiuți se pierd în taină ca şi spuma nezăritā –
Ce-o să-i pese soartei oarbe ce voi ei sau ce gândesc?...
Ca şi vântu-n valuri trece peste traiul omenesc."

– M. Eminescu –

1. Analizați modurile nepredicative din text.
2. Folosiți gerunziul în alte trei propoziții cu alte trei funcții sintactice decât cele din text.
3. Cunoscând formele adjectivului pronominal de întărire *însuşi*, însoțiți-le cu substantive în cazurile:
   – nominativ, singular, feminin
   –genitiv singular masculin
   – nominativ plural feminin
   – genitiv plural masculin
   – dativ plural feminin
   – acuzativ singular feminin

Scanned with OKEN Scanner

4. Analizați structurile cu prepoziție din text.
5. Scoateți și analizați locuțiunile din text.
6. Începând la talpa însăși,
   talpa înseamnă:
   a) terminația piciorului
   b) plimbare
   c) clasa de jos a societății.

7. Analizați formele verbului *a fi* morfologic și sintactic.
8. Analizați pronumele din text.
9. Analizați morfologic elementele din propoziția „Minuni în vremea noastră nu văd a se mai face".

Text:

„Asta înseamnă că trebuia să li se facă celor trei pe plac până la capăt, să nu se mai atingă nimeni de oi și, cum altceva n-aveau ce vinde, salcâmul trtebuia tăiat".

– Marin Preda –

1. Analizați articolele din text.
2. Specificați care dintre articole nu apar în text.
3. Articolele absente folosiți-le în scurte propoziții.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL III. SINTAXA PROPOZIȚIEI

Propoziția are patru părți de propoziție:

subiect
predicat
atribut
complement,

cu care operează, pentru a alcătui o unitate mai mare numită, frază.

Părțile de propoziție sunt distribuite după elementul regent, de care depind.

Subiectul este definit ca fiind autorul acțiunii, deci elementul care face acțiunea. Așa este în general.

Ex: *Unii* învață și *alții* trag chiulul.

În situații speciale, anume verbe unipersonale cu sens impersonal, subiectul este un tip de ***subiect obiect,*** care nu face acțiunea.

Ex: Îmi place *înghețata.*

Înghețata este subiect și probăm cu forma predicatului.

Dacă în locul înghețatei punem un substantiv la plural, predicatul se acordă cu acesta.

Ex: Îmi plac *prăjiturile.*

Aici, față de subiectul la plural *prăjiturile,* predicatul are forma de plural *plac.*

Subiectul este ***simplu*** și ***multiplu.***

În subiectul multiplu există doi sau mai mulți termeni care se coordonează între ei.

Ex: *Mama, tata și Andrei,* având o ocazie au plecat la mare.

Aici subiectul multiplu este format din trei termeni.

Scanned with OKEN Scanner

Ex: *Ploile, bălăriile, şerpii şi oamenii* au distrus lumea antică.

Aici subiectul multiplu are patru termeni.

Pronumele relative care introduc subordonate creează excepții de la cazul subiectului, stând la genitiv, dativ, acuzativ în funcție de subordonata introdusă.

Ex: I-am răspuns cui m-a întrebat.

Cui = pronume relativ în dativ, introduce completiva indirectă şi în această propoziție este subiect cu excepție de la caz.

Ex: Să fie în cinstea oricui a făcut-o.

Oricui = pronume nehotărât în genitiv, este subiect cu excepție de la caz, deoarece introduce atributiva.

Ex: Nu s-a aflat nimic despre ce a fost acolo.

Despre ce = pronume relativ cu propoziție în acuzativ, este subiect deoarece introduce completiva indirectă „despre ce a fost acolo".

Predicatul este partea de propoziție care susține această unitate sintactică.

Ex: Arțarul *s-a regenerat* frumos.

S-a regenerat = predicat verbal fiindcă se exprimă prin verb.

Fără să fie verbe, predicatul verbal se mai exprimă şi prin alte părți de vorbire: adverbe predicative, care nu subînțeleg pe *a fi.*

Ex: *Poate* că nu a înțeles
Desigur că vine la noi

Predicatul verbal se exprimă şi prin interjecții predicative.

Ex: *Hai* în casă!
Bagajul *pleosc* în apă
Câinele, *ham-ham* după noi.

Scanned with OKEN Scanner

Predicatul verbal compus este o unitate complexă, contestată de câteva ori în decursul timpului. Predicatul verbal compus conține obligatoriu verbe semiauxiliare de două tipuri:

semiauxiliare de modalitate: a trebui; a putea

semiauxiliare de aspect: a începe; a prinde; a continua

Acestea se combină de obicei cu un al doilea verb la conjunctiv infinitiv şi participiu

Ex: *Nu putea* să treacă pe acolo
Trebuie să vină
Trebuie *încetată* corupția
Poate *veni* oricând
Cartea trebuie *citită* neapărat
Prinde *a ploua*
Prinde *să se răcorească* vremea
Încep *să urce* prețurile.

Este evident că în grupările în care există două verbe la mod predicativ, analiza se poate face pe bucăți, având complement sau completivă directă.

Din punctul de vedere al sensului, lucrările nu permit disociere şi recurgem la predicat verbal compus, cum se preconizează în momentul de față.

Predicatul nominal se formează din verb copulativ şi nume predicativ, care îl completează.

Verbele copulative au fost în număr foarte mare şi se mai păstrează în învățământul preşcolar, unde grupări ca:

Mă numesc Marius; Mă consideră deştept; Îl cheamă Popescu,

sunt şi acum considerate predicate nominale.

Scanned with OKEN Scanner

Ne-am propus să stabilim verbele copulative care formează predicatul nominal şi sunt regente ale propoziţiei predicative, necontestate de nici o gramatică a limbii române. Acestea sunt:

a fi (inspector)	a ieşi (inginer)	a însemna (o luptă)
a deveni (director)	a părea (interesant)	
a ajunge (profesor)	a rămâne (repetent)	

Predicatul caracterizează fiecare propoziţie, dar, în locul predicatului poate apărea un alt element care ţine loc de predicat, numit **predicaţie.**

Cel mai frecvent exprimă predicaţia, adverbul de negaţie *nu*, iar alteori predicaţia este dată de intonaţie.

Ex: Spune-mi / dacă vrei / sau nu /
El voia una /, ea alta /

Predicaţia este dată şi de apariţia unui element relaţional subordonator.

Ex: Spune-mi / unde /, când / şi cum
Pot / să te mai văd o dată /

În această situaţie predicaţia favorizează economia limbajului, căci, prin cuvinte puţine, se comunică mai mult.

Atributul depinde de substantiv, pronume, numeral.

Ex: *Fata* care a plecat îmi este prietenă
Cineva, al cărui nume nu-l spun se foloseşte de o scrisorică pentru a fi ales.
Cei doi care ne-au vizitat mai vin şi mâine.

Ca parte de propoziţie atributul este singura parte care se clasifică morfologic, adică prin părţile de vorbire, care îl exprimă.

Ex: Ziarul *de azi* nu are noutăţi

Scanned with OKEN Scanner

Acesta este atribut adverbial deoarece se exprimă prin adverb de timp cu prepoziție.

Ex: Cărțile *elevului* erau ferfeniță

Acesta este atribut substantival genitival pentru că se exprimă prin substantiv în genitiv.

Ex: *Își* iubește mult părinții

Acesta este un atribut de tip special deoarece se exprimă prin pronume reflexiv în dativ posesiv.

Complementul este determinantul verbului şi al adjectivului. Ca urmare, complementul poate avea ca element regent un verb sau un adjectiv şi mai rar un adverb.

Complementul este de mai multe tipuri:

direct care arată că acțiuna se exercită asupra lui:

Ex: A lovit-o pe Maria.

indirect care arată că acțiunea se referă la cineva sau la ceva

Ex: Mă gândesc *la tata*, vorbind *despre noi*

Un tip special de complement indirect este cel exprimat prin substantiv sau pronume în cazul dativ

Ex: S-a arătat *lumii*

Era credincios *lui Ştefan cel Mare*

S-a vândut *lui Irod*

Complementele directe şi indirecte au în limba română un statut special prin reluare şi anticipare.

În cadrul aceleiaşi propoziții ambele complemente se exprimă de două ori, creând un fenomen de redundanță.

Scanned with OKEN Scanner

Complementul direct cu reluare şi anticipare

Ex: *Pe Dan* nu l-am văzut de mult

Pe Dan este complementul direct şi *l* din conţinutul frazei este complement direct de reluare.

Ex: *Pe Ana şi Mihai* nu i-am văzut împreună

Pe Ana şi Mihai = complement direct şi *i* din conţinutul frazei este complement direct de reluare.

Complementul direct de anticipare se realizează în cadrul aceleiaşi propoziţii, în cazul acesta, stând înaintea complementului direct real.

Ex: Nu l-am văzut *pe Cristi.*

Pe Cristi este complement direct şi *l* din conţinutul frazei este complement direct de anticipare.

La fel stau lucrurile şi la complementul indirect, dacă pronumele personal care dublează stă după complementul direct, acesta este de reluare, iar dacă stă înainte este de anticipare.

Ex: Am întâlnit-*o* pe Maria

O = complement direct de anticipare.

Dintre cele două fenomene, specifice limbii române obligatorie este reluarea. Putem spune: „Masa am şters-o de curând", cu *o* = complement direct de reluare, dar nu putem formula propoziţia corectă fără acest complement de reluare.

Ca şi complementul direct şi indirect fenomenul îl găsim şi la propoziţiile completive directe şi indirecte.

Text: Dar nimeni nu-ndrăzneşte
La glasu-i să apară
Căci el înaintează
Precum un stâlp de pară
Şi cine-l vede falnic,
Aprins, cu fruntea sus

Scanned with OKEN Scanner

Îi pare că alt soare
Se-nalță din apus

În acest text propoziția introdusă prin *cine* este sub semnul întrebării dacă nu avem în vedere reluarea prin pronumele personal *îi*. Astfel pronumele personal *îi* reluând propoziția introdusă prin *cine*, care a creat anacolutul, căci trebuia introdusă prin *cui*, formă de dativ a lui *cine este* şi un element de control al felului subordonatei.

Completive directe reluate şi anticipate

Ex: I-au alungat la poliție *pe câți i-au găsit.*

Pe câți i-au găsit = completivă directă anticipată prin pronumele personal în acuzativ *i*

Ex: *Pe oricine venea la ea,* îl primea cu bucurie.

Pe oricine venea = completivă directă reluată prin pronumele personal *îl.*

Complementele directe şi indirecte sunt necircumstanțiale.

Prezentăm acum ***complementele circumstanțiale:***

de loc
de timp
de cauză
de scop
de mod.

Complementul circumstanțial de loc exprimă locul unde se face acțiunea. Se exprimă prin adverbe care indică locul: aici; acolo; undeva; altundeva.

Ex: Eu am fost la mare, iar mama a plecat altundeva

Scanned with OKEN Scanner

Complementul de loc se exprimă şi prin propoziţii şi locuţiuni propoziţionale.

Ex: S-au dus *la pădure*
S-au plimbat *de-a lungul străzilor*
A intrat *la Universitate.*

Complementul circumstanţial de timp, după cum îl arată şi numele exprimă timpul în care se face acţiunea.

Ex: Pleacă *la vară*
Nu s-a dus *atunci.*
Ne vom întâlni *cândva*

Complementul circumstanţial de cauză, exprimă cauza acţiunii. Tipică pentru complementul de cauză este locuţiunea adverbială *de aceea.*

Ex: De aceea s-au certat

Tot cauza o exprimă orice grupare echivalentă cu *de aceea.* Astfel exprimă complementul cauzal locuţiunile prepoziţionale: *din pricina, din cauza,* construite cu substantive sau pronume în genitiv.

Ex: *Din cauza gerului* au îngheţat toate apele
N-a venit la noi *din pricina unor colegi.*

Aceste locuţiuni prepoziţionale sunt specific cauzale. Mai pot exprima cauza şi prepoziţii plurivalente.

Ex: L-a bătut *de ciudă*
L-a atins *din neatenţie*
A îngheţat *de frig.*

Scanned with OKEN Scanner

Complementul circumstanțial de scop

Exprimă scopul pentru care se face acțiunea. Se exprimă cu ajutorul prepozițiilor plurivalente însoțind substantive sau pronume.

Ex: S-au dus *după cumpărături*
A venit *cu scopul* de-a împrumuta bani
Strânge bani *în vederea* plecării în străinătate.

Complementul circumstanțial de mod

Acest tip de complement are trei subdiviziuni.

1. ***Complement de mod propriu-zis*** care se exprimă deseori prin adverbe de mod.

Ex: Vorbeşte *repede*
Mănâncă *încet*
Vine *lent* spre noi

Complementul de mod propriu-zis se exprimă prin substantiv în acuzativ.

Ex: Priveşte *țintă.*

De asemenea exprimă locuțiunile adverbiale: pe neaşteptate; umăr la umăr; picior peste picior.

Dintre formele verbale complementul de mod propriu-zis exprimă verbul la gerunziu.

Ex: Se ducea *alergând.*

2. ***Complementul de mod comparativ*** este, în fapt, cel de-al doilea termen din comparația adjectivului.

Ex: Este mai înalt *decât tatăl* lui.
Femeia se purta *ca o mare doamnă.*

Scanned with OKEN Scanner

3. ***Complementul de mod consecutiv*** se exprimă prin adverbe, substantive cu prepoziție și verbe la supin.

Ex: Băiatul a mâncat *de speriat*
S-au înțeles *de minune*
L-au bătut cu cruzime *până la sânge.*

Complement de agent

Exprimă cine face logic acțiunea unui verb la pasiv.

Ex: A fost lovit *de motocicletă.*

Complementul de agent se exprimă prin prepoziția *de* și prepoziția compusă *de către.*

Ex: Colectivul a fost felicitat *de către Președinte*
Maria a fost invitată *de Ioana* la o petrecere
George Enescu a fost decorat de Președenția Franței *de către Ambasador.*

EXERCIȚII

Text:

„Ce spun eu nu e nou pentru Măria Ta, că zilele le închin hotărârilor ce ai luat și faptelor ce pregătești, de asemenea cunosc; dar am încredințarea că cele ce ți-am povestit te bucură cel puțin cât poveștile lui Heliodor".

– M. Sadoveanu –

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le.
2. Stabiliți felul primei propoziții și contrageți-o într-o parte de propoziție.
3. Faceți expansiunea grupului care începe cu *cât* din ultima parte a textului.

Scanned with OKEN Scanner

4. „Nu e *nou*", *nou* este: a) adjectiv; b) adverb c) numeral.
5. „Pentru *Măria Ta*", *Măria Ta* este
a) locuțiune adjectivală
b) locuțiune pronomială
c) locuțiune adverbială.

Text:

„Pe când eu căutam să ascund oarecum dragostea noastră, ea ținea s-o afișeze cu mândrie, încât deși nu-mi plăcea, începusem totuși să fiu măgulit de admirația pe care o avea mai toată lumea pentru mine și cred că acest orgoliu a constituit baza viitoarei mele iubiri."

– Camil Petrescu –

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le.
2. Analizați verbele din text grupându-le pe diateze.
3. Analizați complementele din text și faceți grupări cu ele.
4. Faceți expansiunea cuvântului *viitoarei*.

Text:

Cea mai infamă fiară e prostu-mbogățit
Căci el se crede mare și vrednic în tot chipul.
Vezi, soarele nu poate să ardă ca nisipul
Deși nisipul este de soare încălzit.

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le.
2. Propozițiile, prima și ultima analizați-le sintactic pe părți de propoziție.

Text:

„Virtutea pentru dânșii ea nu există. Însă

Scanned with OKEN Scanner

V-o predică, căci trebuie să fie braţe tari,
A statelor greoaie care trebuie-mpinse
Şi trebuiesc luptate războaiele aprinse,
Căci voi murind în sânge, ei pot să fie mari."

– M. Eminescu –

1. Scoateţi principalele din text.
2. Analizaţi sintactico-morfologic substantivele din text.
3. Grilă: ce raport există între *ea* şi *virtutea:*
   a) nici unul
   b) de reluare
   c) de subordonare
   d) de atribut

Text:

„Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jeratic,
Rumenind străvechii codri şi castelul singuratic
Ş-ale râurilor ape, ce sclipesc fugind în ropot –
De departe-n văi coboară tânguiosul glas de clopot;
Pe deasupra de prăpăstii sunt zidiri de cetăţuie,
Acăţat de pietre sure un voinic cu greu le suie;
Aşezând genunchi şi mână când pe-un colţ, când pe alt colţ,
Au ajuns să rupă gratii ruginite-a unei bolţi
Şi pe-a degetelor vârfuri în ietacul tăinuit
Intră –unde zidul negru într-un arc a-ncremenit."

– M. Eminescu –

1. Scoateţi din text elementele de relaţie coordonatoare.
2. Cu două dintre ele, la alegere, fomulaţi în propoziţii câte alte trei funcţii sintactice.
3. Scoateţi şi explicaţi figurile de stil şi epitetele.

Scanned with OKEN Scanner

4. Scoateți elementele de relație subordonatoare din text.

Text:

„Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri
Și niciodată n-or să vină iară,

Căci nu mă-ncântă azi cum mă mișcară
Poveşti şi doine, ghicitori, eresuri,
Ce fruntea-mi de copil o-nseninară
Abia-nțelese, pline de-nțelesuri –
Cu-a tale umbre azi în van mă-npresuri,
O, ceas al tainei, asfințit de sară."

– M. Eminescu –

1. Analizați substantivele din text specificând cazul și funcția sintactică.
2. Alcătuiți o compunere din 7-8 rânduri cu ideile din prima strofă.
3. Structura „n-or să vie" este:

a) conjunctiv
b) condițional
c) indicativ viitor.

4. Scoateți figurile de stil din text.

Text:

„N-au mai spus și alții lumii de-a ei rele să se lase?
Cine-a vrut s-asculte vorba? Cine-aude? Cui îi pasă?
Toate au trecut pe lume, numai răul a rămas.
O, acele uriaşe, însă multe piramide
Cari stau ca veacuri negre în pustiuri împietrite

Scanned with OKEN Scanner

Câte-au mai văzut şi ele – ce-ar vorbi de-ar avea glas!"

– M. Eminescu –

1. Scoateți principala sau principalele din text.
2. Indicați sensurile figurate şi epitetele din text.
3. Explicați semnele ortografice şi de punctuație din text.
4. Ce sinonime puteți da pentru cuvântul *rele.*
5. Explicați modul de formare a cuvintelor: răul, pustiuri, împietrite.
6. Dați sinonime pentru *a se lăsa.*

Text:

„Tu eşti Mircea?
– Da,-mpărate!
– Am venit să mi te-nchini,
De nu, schimb a ta coroană într-o ramură de spini.
– Orice gând ai, împărate, şi oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îți zic: Bine-ai venit!"

– M. Eminescu –

1. Treceți acest text din vorbire directă în vorbire indirectă!

Text:

„Părând pe veci a răsări,
Din urmă moartea-l paşte,
Căci toți se nasc spre a muri
Şi mor spre a se naşte."

– M. Eminescu –

Scanned with OKEN Scanner

1. Analizați modurile nepredicative din text.
2. La fiecare mod nepredicativ construiți un enunț cu altă funcție decât cea din text.
3. *A paşte* însemnă:

a) a duce la păscut, a păndi; b) a urmări; c)este inevitabilă?

4. Scoateți figurile de stil şi epitetele din text.

Text:

„Acest tânăr, nu numai că ştia atâtea limbi, dar cunoştea de aproape şi țările lor; vorbea despre toate regiunile Europei cu mai mare siguranță decât aş îndrăzni eu să vorbesc despre regiunile pe unde am copilărit şi, după cum se vedea bine, impresiile ce le comunica erau de tot proaspete."

– I. L. Caragiale –

1. Scoateți dacă există în text propoziții subiective, predicative şi concesive.
2. Ce grad de comparație are adjectivul *proaspete?*
3. Scoateți din text elementele de relație.
4. Cu trei cuvinte dintre ele la alegere, formulați în propoziții alte două funcții sintactice.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL IV – SINTAXA FRAZEI

Fraza este cea mai amplă unitate a sintaxei.

Urmând, în linii mari regulile şi relaţiile din propoziţie, fraza le amplifică prin posibilitatea ca o propoziţie să depindă de una, şi la rândul ei, de acea propoziţie să depindă o alta.

Fraza este entitatea sintactică superioară propoziţiei, alcătuită dintr-o îmbinare de două sau mai multe propoziţii.

Îmbinarea propoziţiilor într-o frază se poate realiza cu ajutorul raporturilor de coordonare şi de subordonare.

Există fraze alcătuite numai prin coordonare. În această situaţie fraza este alcătuită exclusiv din propoziţii principale, adică din propoziţii care nu depind gramatical de alte propoziţii:

Ex: Atât de fragedă, te-asemeni
Cu floarea albă de cireş,
Şi ca un înger dintre oameni
În calea vieţii mele ieşi.
– M. Eminescu –

Există de asemenea fraze alcătuite numai prin subordonare. În această situaţie fraza are o singură propoziţie principală şi una sau mai multe propoziţii secundare sau subordonate.

Ex: De când s'a rupt de trupul lui de foc
Aceea ce cu el fusese una;
De când şi-a fost găsit în cer un loc
Regina roiului de stele, luna;

Trist ca un suflet fără de iubire,
Şi singur ca un îngropat de viu,

Scanned with OKEN Scanner

Pe drumul lui de-a pururea pustiu,
Călătorea pământul, în neştire...
– Panait Cernea –

Fraza are o structură neobişnuită. Principala frazei este exprimată în strofa a doua. De această strofă, aceea care reprezintă principala se subordonează propoziţiei din strofa întâi

– De când s'a rupt de trupul lui de foc

Aceea = circumstanţială de timp.

Tot de principală depinde şi temporala.

De când şi-a fost găsit în cer un loc
Regina roiului de stele, luna;

Ambele temporale depind de aceeaşi principală, iar coordonarea lor se realizează prin juxtapunere.

Prima temporală are la rândul ei o subordonată, atributivă

Ce cu el fusese una

Astfel o frază relativ amplă, se reduce la trei nivele de componenţă.

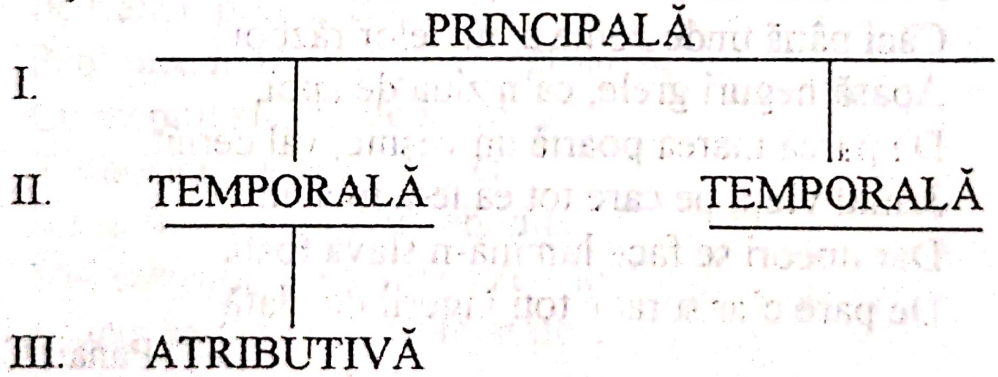

Fiecare frază trebuie să aibă cel puţin o principală, în jurul căreia gravitează diferite subordonate.

Scanned with OKEN Scanner

Părților de propoziție din propoziție le corespund propoziții subordonate.

Subiectul = subiectiva

Predicativa nu corespunde predicatului în întregime ci este o dezvoltare a numelui predicativ din predicatul nominal.

Atribut = atributivă

Complement = complemente diferite.

În cadrul frazei pot apărea şi propoziții care notează o atitudine, o pauză în comunicare, a frazei, fără să facă parte din structura frazei. Acestea se numesc **principale incidente.**

EXERCIȚII

Text:

Pe-aici nu-şi poartă paşii, de groază, muritorii,
Nici cerul nu-şi trimete, pe-aici, luminătorii;
Căci până unde geme al undelor război
Apasă neguri grele, ca'n ziua de apoi,
De parcă marea poartă un veşnic, văl cernit.
Jelind vieți, pe care tot ea le-a mistuit.
Dar uneori se face lumină-n slava toată,
De pare c'ar surâde toți îngerii deodată

– Panait Cerna –

1. Delimitați propozițiile şi denumiți-le.
2. Scoateți la alegere cinci din complementele cunoscute.
3. Stabiliți sensurile figurate din text.

Scanned with OKEN Scanner

4. Identificați subordonatele introduse prin conjuncția *că*.
5. Denumiți propozițiile introduse prin *dacă:*
   - Dacă îmi vei scrie măcar câteva rânduri înseamnă că mă iubeşti.
   - Urcând din greu se gândea dacă va rezista până în vârful muntelui.
   - Nu ştim precis dacă strămoşii noştri geto-daci cunoşteau scrierea.
   - Întrebarea dacă va pleca azi sau mâine nu a primit încă răspuns.
   - Dacă s-ar ruga şi în genunchi, tot nu mă întorc la el.
   - Problema este dacă se mai poate înscrie aşa de târziu.

Text:

Şi se tot duce, cât e depărtarea,
Pe stânci, ponoare, tainice cărări,
Pân' tace în frunziş privighetoarea,
Cu pieptul sfâşiat de suspinări,
Şi obosită, trece ciocârliei
Neisprăvitul plâns al nebuniei,
Să-l schimbe-n vii şi vesele cântări
Atunci se-opreşte sfărâmat de cale
Şi chiamă somnul, care l-a uitat:
Lin râzător şi binecuvântat,
Ca'n zilele copilăriei sale

– Panait Cerna –

Scanned with OKEN Scanner

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le, precizând și elementul relațional care introduce subordonatele.
2. Analizați sintactico-morfologic adjectivele din text.
3. „Sfărâmat de cale", *de cale* are funcția de
   a) complement indirect
   b) complement de agent
   c) subiect
   d) complement de cauză.
4. Analizați sintactico-morfologic primul vers.
5. Stabiliți forma corectă din următoarele perechi:
   acneie – acnee
   ierarhie – erarhie
   exemă – eczemă
   a creia – a crea

PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ – EXERCIȚII

Text:

E adevărat că nu-mi place să mă agit în gol numai de dragulde a mă agita și că mai bine stau și mă uit pe fereastră decât să mă înham și să încerc o experiență pe care spiritul meu o consideră inutilă.

– Titu Maiorescu –

1. Scoateți din text propozițiile subiective.
2. Contrageți toate subiectivele în părți de propoziție și plasați-le în text.
3. Comparați textul inițial cu subiectivele contrase și stabiliți diferența.

Text:

Și dacă adevărat este că, *trebuindu-i veacuri* ca să se

Scanned with OKEN Scanner

plămădească datina rămâne apanajul exclusiv al sângelui, de unde acel strop de sânge albastru, pur, care, respingând prihana corcelidor înflorea în ființa lui pe neașteptate *atât de semeț?*

– Mateiu Caragiale –

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le. 2. Textul conține o elipsă. Precizați punctul unde se realizează aceasta. 3. Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate. 4. Analizați substantivele în nominativ și acuzativ.

Text:

În ceruri nu se ține nici o socoteală de ceea ce-și pot da oamenii unii altora, precum nu se ține seama florii de mirosul ei, iar soarelui de lumina pe care o răspândește.

– Ion Agârbiceanu–

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le. 2. Analizați subiectele din text. 3. Analizați pronumele din text.

Text:

Sunt flori care-și înclină boiul și mor topite de visare
Mai sunt și ochi ce plâng în noapte și-adorm când soarele răsare.

– Dimitrie Anghel –

1. Analizați subiectele din text.
2. Faceți expansiunea fiecărui subiect.
3. Dați sinonime neologice la: înclină; boiul; visare; plâng.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

Aproape că-i veni s-o ia la fugă căci poate că întârzia trenul şi s-ar fi putut încredința că el era omul acela, căci dac-au înşelat-o ochii, puteau s-o înşele şi urechile când îi auzise numele.

– Cezar Petrescu –

1. Delimitați propozițiile şi denumiți-le.
2. Analizați predicatele grupându-le în predicat nominal şi verbal.
3. Alegeți două subiective şi realizați contragerea lor în părți de propoziție.

Text:

Când îmi venea la îndemână, făceam asta cu atât mai mult, cu cât observam că fetei îi displăcea vizibil să mă asculte şi îmi spuneam că nu e rău că mă comport astfel, fiindcă, dacă îi displăcea această trăsătură e cu atât mai bine căci nu vom fi prieteni.

– Marin Preda –

1. Delimitați propozițiile şi denumiți-le.
2. Scoateți subiectivele din text.
3. Contrageți aceste subiective în părți de propoziție.
4. Scoateți expresiile din text.
5. Având substantivul *mână,* construiți propoziții cu expresii formate de la acest substantiv.

Text:

Aş dori să se precizeze că cei ce an de an au lăsat să li se strecoare printre degete sute de milioane pentru mărunțişuri zadarnice au respins pe cel mai mare poet pentru că nu era nici alegător cu influență, nici nu se încovoia înaintea mai marilor zilei.

– Tudor Arghezi –

Scanned with OKEN Scanner

1. Delimitați propozițiile, denumindu-le.
2. Analizați complementele cunoscute din text.
3. În „Mai marilor zilei", *zilei* este în cazul:
   a) nominativ d) acuzativ.
   b) genitiv
   c) dativ

4. Dați sinonimele neologice la expresiile:
   să ne aducem aminte
   mărunțișuri zadarnice.
5. Faceți cinci scurte fraze conținând subiective după adeverb predicativ.

Text:

I se părea că nu l-a văzut demult, că-l regăseşte după o lungă despărțire şi ar fi vrut să facă pentru el ceva: *un gest de tandrețe, unul de recunoaştere,* dar tăcerea lui o descuraja.

– Mihail Sebastian –

1. Delimitați propozițiile şi denumiți-le.
2. Analizați predicatele din text.
3. Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate.
4. Contrageți prima subordonată introdusă prin *că.*
5. În „Dar tăcerea lui o descuraja", *lui* este:
   a) articol c) pronume personal.
   b) pronume posesiv
6. Dați sinonime la cuvintele:
   despărțire
   tăcerea.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ – EXERCIȚII

Propoziția predicativă depinde de verbe copulative şi substituie numele predicativ.

Text:

Părerea lui era că prietenii ți-i alegi dar familia nu şi că fie că-ți place sau nu, n-ai încotro, rudele rămân rude.

– Mihail Sebastian –

1. Delimitați propozițiile şi denumiți-le.
2. Scoateți şi analizați predicatele din text.
3. Cuvântul rude este: a) complement direct;
   b) subiect;
   c) nume predicativ.
4. În „fie că-ți place", *fie* este: a) verb
   b) adverb
   c) conjuncție
   d) interjecție.
5. Scoateți şi analizați expresiile din text.

Text: Şi mai ales datoria lui este să lucreze în aşa fel încât Voevodul de la Țara Românească *să fie pe cât cu putință al lui,* nu al altora, pentru ca zona de influență dinspre păgâni să fie cât mai depărtată.

– Mihail Sadoveanu –

1. Delimitați propozițiile şi denumiți-le.
2. În expresia „în aşa fel încât", *aşa* este:
   a) adjectiv
   b) adverb
   c) prepoziție.

Scanned with OKEN Scanner

3. Analizați sintactico- morfologic cuvintele subliniate.
4. Scoateți sensurile secundare din text.
5. Construiți predicative în scurte fraze, trei introduse prin conjuncția *că* și trei prin adverbul *cum.*

Text:

Aceasta este povestea, iar înțelesul alegoric ce i-am dat este că, dacă genul nu cunoaşte nici moarte şi numele lui scapă de noaptea uitării, pe de altă parte, aici pe pământ, nu e capabil de a ferici pe cineva, nici capabil de a fi fericit.

– Titu Maiorescu –

1. Delimitați propozițiile şi denumiți-le.
2. Analizați predicatele din text.
3. Analizați trei atribute de tipuri diferite.
4. Analizați subiectele din text.
5. În câteva rânduri comentați gruparea „noaptea uitării".
6. Construiți în scurte fraze patru predicative după verbul copulativ *a însemna.*
7. Formați locuțiuni verbale cu verbul *a lăsa* şi folosiți-le în propoziții.
8. Stabiliți forma corectă în perechile: magazioner – magaziner; cromozom – cromozon; enerva – inerva.
9. Controlați cele 4 serii şi stabiliți care din ele nu are nici o greşală.

– El i-a spus nevesti-mi că proprii noştri copii sunt prost educați, iar propriii fii sunt bine crescuți.
– În apropiere de Marea Neagră, Dunărea se bifurcă în trei brațe.
– Cele zece mi de lei au fost împrumutați până ieri.

Scanned with OKEN Scanner

– În societatea noastră există peste tot răi făcători, noi-născuți și răi-platnici.

Text:

În van la picioare-i fug râuri spumate
Şi stâncele rupte în cale-i s-aţin,
Nimic nu-i în stare s-oprească vodată:
Cu pasul lui sigur prin râuri înoată,
Se-ndreaptă spre ţelul cel mic şi senin.

– M. Eminescu –

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le.
2. Analizați atributele din text.
3. Analizați sintactico-morfologic verbul al doilea.
4. Faceți familia lexicală a cuvântului *sigur*.

PREDICATIVA SUPLIMENTARĂ – EXERCIȚII

Predicativa suplimentară este echivalentă cu elementul predicativ suplimentar.

Ex: Îl văd venind.

Venind – devine *îl văd că vine.* Ultima propoziție este predicativă suplimentară. Propoziția predicativă suplimentară se introduce prin conjuncții plurivalente: *că, să* și rareori prin adverbe relative.

Ex: O știam că nu este în stare de asta.
Se crede că este cea mai grozavă fată.
Îl vezi cât este de leneș.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

Să-l vezi că la picioare se târâie un vierme
Şi recea-ţi ironie, mai mult încă să-l sferme
O, cât de bine ştii tu natura ce a vrut
Când a făcut zăpadă şi diamant din lut.

– M. Eminescu –

1. Scoateţi din text propoziţia predicativă suplimentară şi cea concesivă.
2. Analizaţi predicatele din text.
3. Daţi sensul propriu la cuvintele cu sens figurat; se târâie un vierme; să sferme.
4. După modelul predictivei suplimentare din text formaţi alte trei scurte fraze conţinând predicative suplimentare.
5. Analizaţi pronumele din text.

Text:

Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vro limbă
Ce cu-a turmelor păşune a ei patric ş-o schimbă
La pământ dormea ţinându-şi căpătâi mâna cea dreaptă;
Dară ochiu-nchis afară înăuntru se deşteaptă.
Vede cum din ceruri luna lunecă şi se coboară
Şi s-apropie de dânsul *preschimbată în fecioară.*

– M. Eminescu –

1. Delimitaţi propoziţiile şi denumiţi-le.
2. Analizaţi atributele din text.
3. Analizaţi sintactico-morfologic cuvintele subliniate.

Scanned with OKEN Scanner

4. Contrageți cea de a doua propoziție introdusă prin pronumele *ce*.
5. Faceți expansiunea cuvântului *preschimbată*.
6. În „peste vro limbă", *limbă* are înțelesul de:
a) limbaj
b) popor
c) regiune.
7. Contrageți cele două propoziții din versul al cincilea.

Text:
Iată vine-un sol de pace c-o năframă-n vârf de băț
Baiazid, privind la dânsul, îl întreabă cu dispreț:
– Ce vrei tu?
– Noi? Bună pace! Şi, de n-o fi cu bănat,
Domnul nostru-ar vrea să vază pe măritul împărat.
– M. Eminescu –

1. Delimitați propozițiile şi denumiți-le.
2. Din partea cu dialog treceți vorbirea directă în vorbire indirectă.
3. Explicați semnele de punctuație din text.
4. În „n-o fi cu bănat", *bănat* înseamnă:
   a) bănuială
   b) supărare
   c) jignire.
5. În „n-o fi cu bănat", *n-o fi* este:
   a) indicativ perfect simplu
   b) indicativ prezent
   c) indicativ viitor
   d) condițional prezent.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

Că altă dată s-ar fi făcut negru la față și numai aruncându-i omului acela o privire, l-ar fi făcut să-i rămână vorba-n gât și să meargă de-a-ndaratelea, era adevărat.

– M. Preda –

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le.
2. Faceți expansiunea grupării „aruncându-i o privire".
3. Formați trei propoziții având ca predicat diferite expresii care conțin substantivul *gât*.
4. Construiți patru propoziții conținând gerunzii în diferite funcții sintactice.

PROPOZIȚII PRIN COMPARAȚIE A PREDICATIVEI CU PREDICATIVA SUPLIMENTARĂ

Predicativa este legată de existența în regentă a unui verb copulativ.

Ex: Este ...că a simțit în suflet o frăție și solidaritate cu rebelii.

În virtutea dependenței de verbul copulativ *a fi* propoziția este predicativă.

În celălalt text propoziția „că la picioare-ți se târâie un vierme" este predicativă suplimentară deoarece nu depinde de verb copulativ, ci de un verb tranzitiv *să vezi* combinat cu un complement direct *l*.

Astfel predicativa suplimentară are și ea condiții de dependență dar nu de verb copulativ.

Scanned with OKEN Scanner

Pornind de la predicativa *vinovăția lui era că trădase* în care *că trădase* este predicativă, prin expansiune constatăm că dacă schimbăm formularea „îl învinovățește că e trădător"

propoziția *că e trădător* este predicativă suplimentară dependentă de verbul tranzitiv *a învinovăți* şi complementul direct *l.*

EXERCIȚII

Text:

Dar mai cumplita lui vinovăție e
Că, ticăloşit de crima îndoielii
A simțit în suflet o frăție şi-o solidaritate cu rebelii.

– Tudor Arghezi –

1. Scoateți din text predicativa şi comparați-o cu predicativa suplimentară din textul anterior.
2. Analizați substantivele din text.
3. Dați sensurile secundare din text.

PROPOZIȚIA ATRIBUTIVĂ

Atributiva are o anumită valoare stilistică favorizată de locul ei în frază, faptul că urmează după substantive sau pronume.

Profesorii de literatură română spun:

Să discutăm romanul, pe care l-ați avut de citit, roman care aparține lui Liviu Rebreanu, roman care caracterizează întreaga sa operă.

Scanned with OKEN Scanner

Astfel un singur cuvânt repetat *roman* colectează o serie de atributive care permit profesorului să accentueze ideea despre roman. Nici o altă propoziție nu permite repetarea elementului regent de atâtea ori de câte ori are o subordonată.

EXERCIȚII

Text:

Cine cunoaşte ţinutul în epoca în care s-au petrecut cele arătate aici, epocă pe care autorul acestei povestiri o cunoaşte, după cum a cunoscut şi întâmplările *ce vi le înfăţişează* îşi dădea numai decât seama că acest conac nu era totuşi prea vechi.

– Al. I. Brătescu-Voineşti –

1. Delimitați propozițiile din text şi denumiți-le.
2. Care este elementul regent care se repetă, al atributivelor din text.
3. Analizați articolele din text.
4. Analizați sintactico-morfologic propoziția care are ca predicat *înfățișează.*
5. Ce grad de comparație are adjectivul *prea vechi.*

Text:

Bine, dragul tatei, dacă te bizuieşti că-i putea străbate până acolo şi crezi că eşti în stare a cârmui şi pe alții, alege-ți un cal din herghelie, ie-ți bani cât ți-or trebui haine care ți-or plăcea, arme care-i crede că-ți vin la socoteală şi mergi cu bine, fătul meu!

– Ion Creangă –

Scanned with OKEN Scanner

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le.
2. Precizați câte atributive apar în text cu elementul regent diferit.
3. În „cât ți-or trebui", *cât* este:
   a) pronume
   b) adverb
   c) conjuncție.

Text:

„Și prin negrele icoane unor zile fără frâuri,
Unde viața e-o scânteie, unde sânge curge-n râuri,
Palid, adâncit, sinistru, trece tigrul Robespierre;
Și privirea-i sângeroasă, s-alintează ca spre pândă:
Căci ce scrie e-o sentință, ce gândește e-o osândă –
Într-un cran săpat ca-n piatră fierb gândirile-i de fier"

– M. Eminescu –

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le.
2. Scoateți atributivele din text și contrageți-le.
3. Analizați atributele din text.
4. Dați sinonime neologice la cuvintele: negrele, icoane, fără frâuri, gândește, o osândă.
5. Faceți expansiunea grupului „săpat ca-n piatră".
6. Având verbul polisemantic *a fierbe* faceți atâtea propoziții câte sensuri găsiți.

Text:

„Cu-a ei candelă de aur palida înțelepciune,
Cu zâmbirea ei regală, ca o stea ce nu apune,
Lumina a vieții voastre drum de roze semănat.
Sufletul vostru: un înger, inima voastră: o liră,

Scanned with OKEN Scanner

Ce la vântul cald ce-o mişcă cântări molcome respiră;
Ochiul vostru vedea-n lume de icoane un palat."

– M. Eminescu –

1. Delimitaţi propoziţiile din text, stabiliţi felul lor şi raporturile dintre ele.
2. Îndicaţi figurile de stil din text.
3. Explicaţi procedeul de formare a cuvintelor: înţelepciune, apune, zâmbirea, semănat.
4. Daţi sinonime la locuţiunea adjectivală *de aur*.
5. Termenul *roze* din „drum de roze semănat" înseamnă: a) semne
   b) trandafir
   c) flori.
6. *Ochi* are mai multe sensuri. Găsiţi-le şi formaţi cinci propoziţii în care *ochi* are sens diferit.

Text:

Unde-n arborul din mijloc e vrăjita-mpărăteasă,
Unde-n sălcii mlădioase sunt copile de-mpărat;
Codrul – înaintea vrajei – o cetate fu frumoasă.
A ei arcuri azi îs ramuri, a ei stâlpi sunt trunchiuri groase,
A ei bolţi streşini de frunze arcuite-ntunecat.

– M. Eminescu –

1. Delimitaţi propoziţiile şi denumiţi-le.
2. Formaţi trei fraze conţinând atributive introduse prin adverbul *unde*.
3. Analizaţi adverbele din text.
4. Formaţi patru propoziţii cu derivate de la adjectivul *gros*.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

Te-ai împăcat sau suferi de vremea ce-a crescut?
La ce visezi când ziua pe lampa ta se curmă
Şi cade-n geam zăpada la ceasul cunoscut,
Tu, care-ai stat bătaia s-asculţi, pe cea din urmă?

– Tudor Arghezi –

1. Stabiliţi atributivele din text.
2. Contrageţi aceste atributive în părţi de propoziţie.
3. Înlocuiţi atributivele cu elementele contrase şi comentaţi diferenţele.
4. Scoateţi sensurile secundare din text.

PROPOZIŢII CIRCUMSTANŢIALE

CIRCUMSTANŢIALA DE MOD - EXERCIŢII

Circumstanţiala de mod are patru subdiviziuni:

- de mod propriu-zisă
- modală comparativă
- modală comparativă condiţională
- modală de măsură progresivă.

Modala propriu-zisă

Se introduce prin adverbe modale: cum, cât, oricât.

Ex: Face *cum* poate.
A lucrat *cât* a putut de bine.
Cum îţi vei aşterne, aşa vei dormi.

Text:

În anul al patrulea de şcoală primară Niţă ajunsese să scrie cât se poate de frumos, pe câtă vreme Ghiţă scria cum nu

Scanned with OKEN Scanner

se poate mai urât fiindcă, pe lângă că-i era mâna dreaptă şubredă n-avea băiatul nici apucătură din ochi la lucru de piguleală.

– I. L. Caragiale –

1. Scoateți circumstanțialele de mod din text.
2. Contrageți aceste modale în părți de propoziție.
3. Faceți expansiunea fragmentului *la lucru de piguleală.*
4. Dați sinonime la perechea antonimică frumos – urât.
5. *Apucătură din ochi* înseamnă: a) dexteritate
   b) abilitate
   c) îndemânare
   d) talent
   e) aplicație.

Modala comparativă are şi ea două sudiviziuni:

A) modala comparativă de egalitate

B) modala comparativă de inegalitate.

A – se introduce prin adverbele cum şi precum şi prin elementele corelative: pe cât… pe atât.

Ex: *Precum* lucrezi aşa eşti plătit.
Pe cât este de sărac, *pe atât* este de fudul.
Munceşte *cum* nu munceşte nimeni altul.

Text:

Pe cât este de sigur că un om cu minte face mai mult decât o sută de mărginiți, pe atât de sigur este că îndată ce din mijlocul unui public este câştigată opinia celor cu judecata nealterată, şi ceilalți din public vor urma în curând, ca unii ce

Scanned with OKEN Scanner

sunt deprinşi să se ia după judecata altora, cu atât mai mult cu cât este în interesul lor s-o facă.

– Cezar Petrescu –

1. Delimitați propozițiile din text şi denumiți-le.
2. Scoateți din text cuvintele care îşi schimbă valoarea gramaticală.
3. Analizați articolele din text.

Text:

Acest tânăr nu numai că ştia atâtea limbi, dar cunoştea de aproape şi țările lor: vorbea despre toate regiunile Europei cu mai mare siguranță decât cei care văzuseră țările de aproape de mai multe ori.

– Cezar Petrescu –

1. Delimitați propozițiile din text şi denumiți-le.
2. Analizați elementele relaționale din text.
3. Faceți expansiunea adverbului cu prepoziție de aproape.
4. Analizați predicatele din text.
5. Analizați morfo-sintactic pronumele şi adjectivele pronomiale din text.

Modala comparativă condițională

Aceasta este un tip de modală comparativă care are şi o nuanță condițională ipotetică.

Ex: Muncea ca şi când era pământul lui.

Modala comparativă se introduce prin patru elemente de relație: parcă; de parcă; ca şi când; ca şi cum.

Ex: Venea supărat ca şi cum ar fi pățit ceva.

Scanned with OKEN Scanner

Mănâncă de parcă n-a mânat de-o săptămână.
Totul se vedea ca şi cum peste noapte ninsese.
Se uita la mine parcă mă cunoştea de undeva.

Text:

Dreaptă cum era, de parcă era trasă la cumpănă stânca avea totuşi jos şi cam la mijloc o scobitură destul de adâncă, în care cineva s-ar fi putut adăposti în larg pentru orice împrejurare.

– Calistrat Hogaş –

1. Delimitați propozițiile din text și denumiți-le.
2. În text mai există o modală; precizați care este aceea.
3. Analizați expresiile din text.

Modala de măsură progresivă

Acest tip de modală exprimă faptul că acțiunea din modală se face progresiv dependent de altă propoziție.

Elementele relaționale ale modalei de măsură progresivă sunt doar două: în limba literară se folosește locuțiunea conjuncțională *cu cât.*

Ex: Cu cât alergi, cu atât oboseşti.
Cu cât înveți, cu atât ştii mai mult.

Al doilea element de relație se găsește numai în limba populară: de ce... de ce.

Ex: De ce învăța, de ce căpăta curaj şi interes să învețe.
De ce vedea meciul, de ce se antrena.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

Domnule, îmi zise acesta după ce examină cu de-amănuntul pe bolnavă, iată un caz de boală care mă face să cred că medicina cu cât se apropie mai mult de o știință pozitivă, cu atât câștigă și pierde deopotrivă de mult.

– Barbu Delavrancea –

Textul conține două tipuri de propoziții studiate până acum, modale de măsură progresivă și predicative suplimentare.

1. Delimitați propozițiile din text și denumiți-le prin grupare.
2. Analizați adverbele și locuțiunile adverbiale din text.

Text:

Dar de ce se apropia, de ce lumina mai tare, de-ți întuneca privirile.

– Ion Creangă –

1. Delimitați propozițiile din text și denumiți-le.
2. Analizați pronumele.
3. Contrageți propoziția introdusă prin conjuncția *de*.

CIRCUMSTANȚIALA DE LOC - EXERCIȚII

Exprimă locul unde se află acțiunea. Elementele ei relaționale sunt adverbele *unde* și *încotro* și combinații dintre adverbul *unde* și prepoziții. Rareori circumstanțiala de loc se introduce prin adverbul *cât*.

Ex: S-a dus încotro a văzut cu ochii.
Îl găseai unde nici nu te așteptai.

Scanned with OKEN Scanner

Unde te duci acolo o găseşti.
A mers unde i s-a spus.
Umbla cât vedea cu ochii.

Text:

În zidirea cea antică sus în frunte-i turnul maur.
Magul privea pe gânduri în oglinda lui de aur,
Unde-a cerului mii stele ca-ntr-un centru se adun.
El în mic priveşte-acolo căile lor tăinuite
Şi cu-n arc el zugrăveşte cărăruşile găsite –
A aflat sâmburul lumii, tot ce-i drept, frumos şi bun.

– M. Eminescu –

1. Delimitați propozițiile din text şi denumiți-le.
2. Analizați sintactico-morfologic complementele cunoscute.
3. În „zidirea cea antică", *cea* este:
   a) pronume
   b) articol
   c)adjectiv pronomial
   d) adverb.
4. Faceți expansiunea grupării *ca-ntr-un centru.*
5. Dați sinonime la cuvântul *tăimuite.*
6. În „Şi cu-n ac el zugrăveşte", *zugrăveşte* înseamnă:
   a) a vopsi
   b) a picta
   c) a schița.
7. Analizați sintactico-morfologic ultimul vers.

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALA DE TIMP - EXERCIȚII

Cum o arată numele circumstanțiala de timp exprimă momentul când se face acțiunea.

Elementul relațional specific temporalei este *când*, uneori combinat cu prepoziții: de când, până când; pe când.

Ex: N-a venit de când l-am invitat.
A stat la noi până când s-a săturat.
Se apuca de învățat numai pe când era acasă singur.

Text:

„Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur,
Când a nopții întunerec – înstelatul rege maur –
Lasă norii lui molateci înfoiați în pat ceresc,
Iară luna argintie, ca un palid dulce soare,
Vrăji aduce peste lume printr-a stelelor ninsoare,
Când în straturi luminoase basmele copile cresc."

– M. Eminescu –

1. Scoateți dacă există propoziții subiective, predicative, completive indirecte, concesive.
2. Analizați atributele din text.
3. Specificați fragmentele care conțin licențe poetice.
4. Scoateți figurile de stil şi epitetele din text.
5. Grilă: *de aur* este: a) substantiv cu prepoziție
   b) locuțiune adjectivală
   c) locuțiune adverbială.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

„Când am plecat, un ornic bătea din ceață rar,
Atât de rar că timpul trecu pe lângă oră,
I-am auzit întâia bătaie amândoi,
Pierzându-se-n noiembre prelungă și sonoră."

– Tudor Arghezi –

1. Delimitați propozițiile din text și denumiți-le.
2. Având verbul polisemantic *trecu* formați atâtea propoziții câte sensuri găsiți.
3. *Pierzându-se* este:

   a) complement de timp
   b) complement de cauză
   c)complement predicativ suplimentar.
4. Construiți patru scurte fraze conținând temporale introduse prin *când.*

CIRCUMSTANȚIALA DE CAUZĂ – EXERCIȚII

Circumstanțiala de cauză exprimă cauza pentru care s-a făcut sau se va face acțiunea.

Elementele relaționale ale cauzalei sunt numeroase: căci; fiindcă; deoarece; pentru că; din cauză că; întrucât.

Ex: – Întârziase căci se blocase circulația.
– Nu s-a dus fiindcă nu-l invitase.
– Nu mai lucrez deoarece am obosit.

Scanned with OKEN Scanner

– Pentru că mai vizitase locurile a renunțat la invitație.
– N-a plecat din cauză că este bolnav.
– Întrucât îl ştii, n-ai de ce te mira.

Text:

Întrucât lucrările de translație ce i se dădeau, rămâneau nefăcute, după câteva preavize şi mustrări, avându-se în vedere că era la o vârstă înaintată, fu pensionat fără să i se dea dreptul de a face contestație.

– George Călinescu –

1. Delimitați propozițiile din text şi denumiți-le.
2. Faceți expansiunea grupării *avându-se în vedere.*
3. Construiți trei scurte fraze conținând propoziții introduse prin *întrucât.*
4. Analizați pronumele din text.

CIRCUMSTANȚIALA DE SCOP FINALĂ – EXERCIȚII

Propoziția circumstanțială finală exprimă scopul în care se face acțiunea.

Elementele relaționale ale finalei sunt două: conjuncția compusă *ca să,* locuțiunea *pentru ca să* şi uneori forma *să.*

Ex:
– Pentru ca să ajungi mare trebuie să lucrezi din greu.
– S-a dus la şcoală numai ca să-i facă pe plac bunicii.
– S-a dus să cumpere ceapă.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

Şi când în pat se-ntinde drept
Copila să se culce,
I-atinge mâinile pe piept,
I-nchide geana dulce;
– M. Eminescu –

1. Delimitați propozițiile din text şi denumiți-le.
2. Analizați complementele cunoscute.
3. În „I-atinge mâinile", *i* este: a) articol
b)pronume personal
c) adjectiv pronomial.
4. Scoateți sensurile figurate din text.

CIRCUMSTANȚIALA CONDIȚIONALĂ – EXERCIȚII

Cum o arată numele, circumstanțiala condițională exprimă condiția cu care se face acțiunea din regentă.

Elementele relaționale sunt puține la număr: *dacă, de* şi uneori *când.*

Ex: – Dacă vrei, pleci.
– Spune-mi de vrei sau nu.
E uşor a scrie versuri
Când nimic nu ai a spune.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

„Dacă vrei să mai vezi soarele cu ochii şi să mai calci pe iarbă verde atunci jură-mi-te pe ascuțişul paloşului tău că mi-i da ascultare chiar şi-n foc de ți-aş zice să te arunci."

– Ion Creangă –

1. Delimitați propozițiile din text şi denumiți-le.
2. În text există două expresii sinonime; care sunt aceste expresii şi ce valoare stilistică au?
3. Analizați predicatele din text.
4. În „şi-n foc", *şi* este:
   a) pronume
   b) adverb
   c) conjuncție.

CIRCUMSTANȚIALA CONCESIVĂ – EXERCIȚII

Circumstanțiala concesivă este subordonata care exprimă faptul că un anumit element ar fi putut împiedica acțiunea din regentă, dar n-a împiedicat-o.

Concesiva are foarte multe elemente de relație.

Specifică acestei subordonate este conjuncția *deşi*, la care se adaugă conjuncția *că* şi câteva locuțiuni conjuncționale: cu toate că; măcar că; chiar dacă.

Ex: Deşi este mic a învățat multe lucruri.
Cu toate că i-am spus, n-a ținut seama de asta.

Scanned with OKEN Scanner

Măcar că e greu, s-a apucat de lucru.
Chiar dacă ar fi vrut, ceilalți nu îl primeau.

Text:

„Deşi o ştia totuşi şi pe aceasta, Hubăr ieşind seara, ca să meargă la cârciuma de la «Sărărie», tremura din tot trupul ca făcătorul de rele care vede că nu mai poate face altceva decât să săvârşească fapta."

– Ion Slavici –

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le.
2. Dați sinonime pentru expresia „făcătorul de rele".
3. Faceți expansiunea cuvântului *ieşind*.

Text: „Măcar că nu răzbise cu totul, erau totuşi în picioare jumătate din speranțe, fiindcă fetele se împăcaseră cu gândul de-a nu mai pretinde ceva din munca lor iar Paraschiv şi Nilă se arătau şi ei mai înțelegători."

– Marin Preda –

1. Delimitați propozițiile și denumiți-le.
2. Faceți schema acestei fraze.
3. Analizați predicatele.
4. Dați un sinonim neologic pentru expresiile: nu răzbise, cu totul, în picioare.
5. Construiți patru fraze conținând concesive introduse prin *măcar că*.

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALA CONSECUTIVĂ – EXERCIȚII

Subordonata consecutivă exprimă urmarea acțiunii din regentă. Elementele relaționale ale consecutivei sunt relativ puține: *încât* – specific acesteia, *că*, plurivaloric *ca să*.

Ex: Este aşa de bolnav *încât* nu se poate duce la doctor.
Rochia este astfel croită *ca să* o subțieze.

Text:

După vremuri mulți veniră, începând cu acel oaspe
Ce din vechi se pomeneşte, cu Dariu a lui Istaspe;
Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vrun pod,
De-au trecut cu spaima lumii şi mulțime de norod;

– M. Eminescu –

1. Delimitați propozițiile din text şi denumiți-le.
2. Faceți schema frazei.
3. Analizați pronumele grupându-le pe categorii.
4. Stabiliți ce separă cratima din conjuncția *de-au*.
5. Care este sinonimul curent al cuvântului *norod?*
6. Dați sinonime neologice pentru cuvintele: oaspe; au cerut.

Text:

„Parcă-l văd pe astronomul cu al negurii repaos
Cum uşor, ca din cutie, scoate lumile din chaos
Şi cum neagra vecinicie ne-o întinde şi ne-nvață
Că epocele se-nşiră ca mărgelele pe ață.
Atunci lumea-n căpățână se-nvârtea ca o morişcă,
De sințeam, ca Galilei, că conèdia se mişcă.–"

– M. Eminescu –

Scanned with OKEN Scanner

1. Delimitați propozițiile din text și denumiți-le.
2. Faceți schema frazei.
3. Analizați substantivele în nominativ și acuzativ grupându-le.
4. Formați patru scurte fraze conținând circumstanțiale consecutive introduse prin *de*.
5. Stabiliți ce înțeles are în text *comèdia se mișcă*.

Text:

„De câte ori deschid portița și intru în grădină-mi pare
Că mă cuprinde-o vrajă dulce și florile-mi dezmiardă ochii
O fantezie uriașă le-a dat un strai la fiecare
Și fete nu-s pe tot pământul să-nbrace mai frumoase rochii."

– Dimitrie Anghel –

1. Scoateți dacă există în text propoziții necircumstanțiale.
2. Structura: *de câte ori* este: a) numeral
b) locuțiune adverbială
c)locuțiune conjuncțională.
3. Scoateți și comentați figura de stil din versul doi.
4. Analizați atributele din text.
5. Formați patru fraze care să conțină tipuri de atribute care nu există în text.
6. Urmând schema frazei, formați o frază în proză.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL V

CORECTITUDINEA LIMBII

1. Rescrieți următorul text corectând toate greşelile pe care le conține:

Aşadar, cam asta era, în linii mari, imaginea sguduitoare a Bucureştilor de altă dată, când, într-o casă a mahalalii Boteanu, s-a născut la 29 Iunie 1819 acel ce vrea să devie gânditorul şi intransigentul revoluționar Nicolae Bălcescu.

2. Dați formele corecte din următoarele perechi de cuvinte: cromozom – cromozon, alineat – aliniat.
3. Indicați formele corecte ale adjectivului *fix* din următorul enunț: „În aşteptare, la cinci fix se uita cu ochii ficşi la ceas".
4. În scurte enunțuri faceți diferența între *virtuos* şi *virtuoz*.

Text: Cum te cheamă măi copile
Ca pe taicămeu Călin
(după Mihai Eminescu)

1. Puneți semnele de punctuație şi ortografice şi explicați de ce.
2. Grilă: *cheamă* înseamnă: a) a se numi
b) a fi poreclit
c) a îndemna la venire.

Text:

„Acel rege – o lume-n mâna-i – schimbătoarea lui gândire
La o lume dă viață, la un secol fericire –

Scanned with OKEN Scanner

Din portalele-i de aur ca un soare răsărea,
Dar puternica lui ură era secol de urgie;
Ce-i lipsea lui oare în lume chiar ca Dumnezeu să fie?
Ar fi fost Dumnezeu însuşi, dacă – nu murea."

– M. Eminescu –

1. Analizați părțile de vorbire din primul vers.
2. Analizați morfo-sintactic substantivele în nominativ şi acuzativ.
3. *Lume* înseamnă:
   a) univers b) societate c) supuşi.
4. Explicați semnele ortografice şi de punctuație din text.
5. De la *a crea* dați două forme scrise cu un singur *e* şi două scrise cu doi *e*.
6. Rescrieți textul de mai jos corectând şi explicând greşelile:

   Plecând de la munte, am întâlnit munți nespuşi de înalți, care dădeau o privelişte nemaipomenită de frumoasă.

Text:

„După ce zise, sfătuindu-se cu nevasta că el a ajutat când şi unde a putut, încât n-are de ce se teme, adăugă înfricoşat că țăranii, când o pornesc razna, nu mai țin socoteala de nimic."

– Liviu Rebreanu –

1. Răspundeți numeric câte propoziții sunt în text.

Scanned with OKEN Scanner

2. Grilă: *de ce se teme* este:
a) propoziție subordonată
b) complement direct
c) complement indirect.
3. Explicați modul de formare a cuvintelor: *sfătuin-du-se, înfricoşat, țăranii, socoteala.*
4. Având formele: nu mai – numai, astfel – ast fel, altădată – altă dată, o dată – odată, stabiliți când se scriu împreună şi când se scriu separat, explicând de ce.
5. Urmăriți în declinare cuvântul *fiu* şi stabiliți când se scrie cu un *i*, cu doi *i* şi cu trei *i*.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VI

SCRIEREA

Se ştie că scrierea limbii române este fonetică, adică se scrie cum se vorbeşte.

Există însă şi cazuri când scrierea se modifică față de vorbire, fie că formele de vorbire sunt fluctuante, fie că acestea nu se disting în pronunțare. În aceste cazuri se recurge la morfologie pentru a rezolva problema scrierii.

Aşa se prezintă formele de genitiv şi dativ la adjectivul care precede substantivul. Se scrie şi se pronunță incorect, de ex: i-am scris *dragei* mele bunici. Aici greşeala constă în faptul că se procedează ca în alte cazuri, cum ar fi: *frumoasei* mele vecine. În fapt recurgem la morfologie pentru a rezolva problema. Forma cu articol nehotărât este: unei *dragi* bunici, ca urmare, prin ataşarea articolului hotărât *i*, forma articulată hotărât devine *dragii*.

La fel şi la genitiv, de ex: cartea aceasta este a *dragei* mele colege, cu forma incorectă *dragei*. Ca şi în cazul anterior forma cu articol nehotărât este: cartea aceasta este a unei *dragi* colege, şi ca urmare forma cu articol hotărât este: cartea aceasta este a *dragii* mele colege.

Recurgem la morfologie şi pentru scrierea unor sufixe care se aud altfel decât sunt. Aşa este sufixul *atic-*, care se scrie şi pronunță *atec-*. În acest caz, formele corecte sunt cu sufixul *atic-*. Ex: *jeratic, tomnatic, săratic*.

Formele de indicativ prezent ale verbelor pun multe probleme. Morfologia rezolvă problema precizând că în radicalul verbului nu sunt admise alternanțe de tipul *a / ea* şi

Scanned with OKEN Scanner

prin urmare, formele *aşează, înşeală* sunt incorecte, corecte fiind fomele *aşază, înşală.*

Aceeaşi regulă se aplică la derivare, unde apare sufixul *ean.* În majoritatea cuvintelor româneşti apare sufixul *ean.* Ex: muntean, ardelean, bănăţean. Dacă radicalul este terminat în *ş* sau *j*, sufixul este *an.*

Ex: *clujan, maramureşan, timişan, dobrogean.*

Poate cele mai multe probleme le creează verbele *a suferi, a acoperi, a descoperi, a precede.* Aici aplicăm regula clară în limba română şi anume paralelismul dintre indicativul prezent şi conjunctiv; dacă la indicativ pers. III, sing. se termină în *e,* conjunctivul se termină în *ă.* Să urmărim câteva cazuri clare:

El merge, conj. prezent *el să meargă.*
El vine, conj. prezent *el să vină.*
El cântă, conj. prezent *el să cânte.*
El mănâncă, conj. prezent *el să mănânce.*

De aici vine greşeala: forma *el precedă* este incorectă pentru că avem un conjunctiv sigur: *el să preceadă,* şi prin urmare forma corectă este *el precede.*

Forme în multe cazuri greşite le oferă verbul *a crea.* La acest verb, pentru a corecta greşelile, recurgem la modelul pe care îl oferă verbul *a lucra.*

Indicativ prezent:

1. eu *lucr-ez* şi prin urmare eu *cre-ez,* care se scrie corect cu doi *e;*
2. tu *lucr-ezi,* deci tu *cre-ezi,* deci din nou cu doi *e;*
3. ea *lucr-ează* şi deci ea *cre-ează;*

Astfel se corectează o greşeală când auzim şi vedem scris pe ecran *crează,* formă total incorectă, în fond formă a verbului *a crede* şi nu *a crea.*

Scanned with OKEN Scanner

Gerunziul având ca model pe *a lucra* este *lucr-ând* deci forma corectă este *creând.* Aceasta este o greşeală aproape generală în limba română când auzim sau vedem scris *creindu-se.* Poate tot atât de frecventă este exprimarea *creiație* care are forma corectă *creație.*

Mai puțin uzual, dar folosit incorect este şi verbul *a agrea.* Formele acestuia urmează tot fomele verbului a lucra: agreez – agreează – agreat – agreând.

Consemnăm două cazuri de modificare în ortografie, acceptate de **Îndreptarul morfologic şi ortografic:** *proroc* în loc de foma veche *prooroc,* scrisă după modelul *alcool,* formă care a rămas valabilă *alcool, perie* în loc de vechiul cuvânt *preerie.*

Probleme de scriere cu doi sau trei *i* la nominativ şi acuzativ sunt la substantivele care au în radical un *i.* Începem cu *copil,* cel mai frecvent, care la plural formă nearticulată sau articulată nehotărât se scrie cu doi *i.*

Ex: Au venit nişte *copii,* aceşti *copii* sunt din clasa mea.

Copiii din clasa B nu-mi sunt prieteni.

Cel de al treilea *i* din forma de mai sus este articol hotărât.

La fel, substantivul *barcagiu,* la nominativ plural nearticulat se scrie cu doi *i:* aceşti *barcagii* aşteaptă clienți. La nominativ plural articulat hotărât se scrie cu trei i: *Barcagiii* îşi aşteaptă clientela. În aceleaşi reguli se încadrează şi substantivul *camionagiu.* La nominativ plural nearticulat se scrie cu doi *i:* Aceşti camionagii vin de la drum lung.

Probleme de scriere pun şi pronumele. Pe de o parte pronumele sunt, de regulă, simple. Există însă două pronume compuse prin alăturare: pronumele relativ compus (ex: *ceea ce)*

Scanned with OKEN Scanner

și pronumele negativ (ex: *nici unul)*. La acestea s-a acceptat scrierea separată deoarece compunerea este prin alăturare.

Pronumele personale și reflexive în dativ și acuzativ pun probleme de scriere în combinație cu alt cuvânt, când de obicei folosim cratima.

Ex: *du-te, făcând-o* etc.

Cratima marchează scrierea a două părți de vorbire, diferite, care se pronunță în aceeași silabă.

Ex: duce-m-aș și m-aș tot duce.

Text:

„O, arată-mi-te iară-n haină lungă de mătasă,
Care pare încărcată de o pulbere-argintoasă,
Te-aș privi o viață întreagă în cununa ta de raze,
Pe când mâna ta cea albă părul galben îl netează.
Vino! Joacă-te cu mine... cu norocul meu... mi-aruncă
De la sânul tău cel dulce floarea veștedă de luncă,
Ca pe coardele ghitarei răsunând încet să cadă...
Ah! E-atât de albă noaptea, parc-ar fi căzut zăpadă."

– Mihai Eminescu –

Explicații

– *Arată-mi-te:* aici se folosesc două cratime, prima separă verbul la imperativ de pronumele personal în dativ *mi*, iar a doua separă pronumele reflexiv în acuzativ *te* de precedentul pronume personal *mi*.

– *Joacă-te*, aici se separă verbul la imperativ *joacă* de pronumele reflexiv în acuzativ *te*.

– *Cu-a lui mână*, cratima separă prepoziția *cu* de articolul genitival *a*.

Scanned with OKEN Scanner

– *Parc-ar fi căzut.* În această formă cratima separă adverbul *parc* în care dispare *ă* de forma de condițional *ar fi crezut.* În fapt se separă verbul auxiliar *ar* din forma verbală.

Între verbele care folosesc un *i* sau doi *i* în conjugare mai sunt și *a fi* și *a ști,* la care am considerat că trebuie să ne oprim. Ambele verbe au forma de infinitiv scrisă cu un singur *i* și, ca urmare, toate formele verbale compuse cu infinitivul se scriu cu un singur *i.*

La viitor: vei fi, vei ști.

La condițional: n-ar fi, n-ar ști.

La aceste verbe se scriu cu doi *i* câteva forme verbale la care, ele având în radical un *i,* prin adăugarea desinenței de persoana a II-a singular se formează gruparea în hiat cu doi *i.* Ex: *fii cuminte, să fii credincios,* iar la gerunziu deoarece sufixul de gerunziu este *ind* formele au de asemenea doi *i: fiind, știind.* Forma de infinitiv negativ, care este omonimă cu infinitivul se scrie cu un singur *i.*

Ex: Nu fi indiscret.
Nu ști nimic despre ce se petrece.

Precizați sensul expresiilor latinești: *ad-litteram, ad-libittum, pro domo, sine-qua-non, tales quales* și folosiți-le în propoziții.

Forme fluctuante în vorbire are perechea *servici – serviciu* în care forma corectă este *serviciu.*

Scanned with OKEN Scanner

TEST

1. Nație bună că țiam dreso.
   Puneți semnele ortografice corecte şi explicați de ce.
2. Folosiți la genitiv în propoziție gruparea *draga mea prietenă.*
3. În perechea paronimică *a învesti – a investi,* care este forma corectă?
4. Având cugetarea lui Nicolae Iorga:

   Nu e nici un mormânt destul de bine închis,în care să nu pătrundă într-însul blăstămul şi nici unul destul de adânc, până la care să nu se coboare recunoştința.

   Analizați pronumele din text.
5. În perechea *preliminar – preliminariu,* care dintre forme este cea corectă?
6. Dați definiții tip dicționar la cuvintele: acvariu, paradigmă.
7. Formați corect derivatele cu sufixul *-ean* de la Ucraina, Moldova, Crişana.
8. Formați numele locuitorilor din orașele europene Budapesta, Sofia, Viena, Madrid, Moscova.
9. Cum explicați formele caragialeşti:
   – a băgat-o în cremenal;
   – au dus-o la trebunar;
   – a lovit-o cu şicul de la baston?
10. Dați formele corecte de la verbele *a fi* şi *a avea* la conjunctiv prezent pers. III singular.

Scanned with OKEN Scanner

11. Explicați prin mijloace de formare a limbii române formele paronimice *cunoştinţă – conştiinţă;* folosiți-le în propoziții.

12. Folosind cunoştinţele morfologice de ce scriem altfel cuvintele *viii cu viii* şi *morții cu morții?*

DESPĂRȚIREA ÎN SILABE

Silaba este unitatea oricărei grupări din lanțul vorbirii.

Silaba trebuie să aibă o vocală dar nu mai mult de o vocală.

Celelalte elemente componente ale silabei sunt semivocale sau consoane. Numeroasele definiții date silabei (indiferent dacă o consideră o realitate exclusiv psihologică şi fonologică, ori îi recunosc existența fonetică realizate prin anumite particularități articulatorii şi acustice) au un element comun: toate definițiile dau obligativitatea existenței unei vocale.

În aceste condiții silaba trebuie să păstreze legătura cu radicalul cuvântului despărțit în silabă.

Exemple:

Centenar – după regulile vechi ale despărțirii în silabe arăta astfel: cen-te-nar; actualmente recunoscând în acest cuvânt radicalul *cent,* trebuie să-l păstrăm intact, şi astfel despărțirea este: *cent-e-nar.*

Scanned with OKEN Scanner

Armată – după regulile vechi era despărțit ar-ma-tă, iar după noul sistem fiind recunoscut radicalul *arm* de la *armă* se desparte astfel: *arm-a-tă.*

De asemeni cuvântul *milenar:* după vechiul sistem despărțirea în silabe era mi-le-nar, iar în noul sistem este *mil-e-nar.*

Cuvintele care încep cu *în* au două situații speciale.

Dacă *în* este prefix, atunci se separă de radical.

Ex: încerca = în-cer-ca.

Dacă despărțim în silabe cuvântul *înainte,* acesta nu conține prefixul *în* și deci se desparte *î-na-in-te.*

O situație mai complicată o prezintă cuvântul *încercui,* în care remarcăm prezența prefixului *în* și a radicalului *cerc.* Acesta se va despărți în silabe astfel: *în-cerc-u-i.*

Pentru cuvântul *butelie,* după noul sistem remarcând *but* de la *butan,* despărțirea va fi: *but-e-li-e.*

S-ar părea că ultimul sistem propus pentru despărțirea în silabe are un caracter mai stabil și astfel nu vom mai asista la despărțiri întâmplătoare.

Câteva probleme de despărțire în silabe pun verbele auxiliare din conjugarea formelor verbale compuse. Toate acestea se scriu într-un cuvânt:

Ați din perfectul compus nu se scrie cu cratimă (a-ți).

Veți din forma de viitor de asemenea nu admite cratima (ve-ți).

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VII

STRATURI STILISTICE – ARHAISME ŞI REGIONALISME

A. „Fost-au în gândul mieu, iubite cetitoriule, să fac letopisețul țărâi noastre Moldovei din descălecatul ei cel dintâi, carele au fost de Traian împăratul. Ce sosiră asupra noastră cumplite aceste vremi, de nu stăm de scrisori, de griji şi suspinuri. Şi la acest fel de scrisoare, gând slobod trebuiaşte. Iară noi prăvim cumplite vremi şi cumpănă mare pământului nostru şi noaă."

(Miron Costin – *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron-Vodă încoace)*

1. Transpuneți textul arhaic de mai sus în limba actuală.
2. Scoateți arhaismele din text şi dați sinonimele lor literare.
3. Substantivul *cetitoriule* este în cazul:
   a) nominativ
   b) genitiv
   c) vocativ
   d) dativ.
4. Grupați cuvintele din text pe părți de vorbire.
5. Având perechile paronimice *colabora – corobora, eluda – elida,* formați propoziții cu fiecare dintre ele.
6. Cu arhaismele *comis, postelnic, butcă,* formați propoziții cu acestea.
7. Ce este *cel* din *cel dintâiul:*

a) pronume b) numeral c) articol

Scanned with OKEN Scanner

8. Dați sinonime pentru cuvântul *descălecat.*
9. Formați familia lexicală de la *a sta.*
10. Ce sens are în text cuvântul *scrisori.*

B. „Și când mă uit înapoi, doi hojmalăi se și luase după mine; și unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; și trec pe lângă casa noastră, dar cotigesc în stânga și intru în ograda unui megieș al nostru; și din ogradă în ocol și din ocol în grădina cu păpușoi, care erau chiar atunci prășiți de-al doilea. Și până să mă ajungă, eu, de frică, am izbutit de m-am îngropat în țărnă, la rădăcina unui păpușoi... și se vede că i-a orbit Dumnezeu de nu m-au putut găbui."

(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie)*

1. Dovediți prin fapte de limbă că textul este popular.
2. Scoateți expresiile din text, explicați-le și folosiți-le în propoziții.
3. Care dintre cele zece părți de vorbire nu apar în text?
4. Scoateți cuvintele regionale și dați sinonimele lor literare.
5. *A scăpăra* înseamnă:
   a) a aprinde
   b) a mobiliza
   c) a se repezi.
6. *Cot* are mai multe sensuri, după modalitatea de formare a pluralului; găsiți aceste sensuri și folosiți-le în propoziții.
7. Formați locuțiuni verbale cu *a da* și folosiți-le în propoziții.
8. Despărțiți în silabe, după principii morfologice, cuvintele *butelie, încerca, încercui, milenar.*

Scanned with OKEN Scanner

9. Alcătuiți în stilul lui Creangă o întâmplare hazlie în 7-8 rânduri.

C. „Şi tot aşa mergând ei încă un an de zile, cu mare greutate şi zdruncin, au trecut peste nenumărate ţări şi mări şi prin codri şi pustietăţi aşa de îngrozitoare, în care mişunau o mulţime de gângănii înspăimântătoare, despre a căror lăcomie, viclenie şi răutate nu-i cu putinţă să povestească limba omenească."

(Ion Creangă – *Făt-Frumos, fiul iepei)*

1. Scoateți din text cuvintele formate în română şi explicați procedeele de formare.
2. Dați sinonime literare pentru cuvântul *înspăimântătoare.*
3. Cu prefixul *anti-*, formați cinci cuvinte şi folosiți-le în propoziții.
4. Având sinonimele *cal, gloabă, mârțoagă, armăsar şi bidiviu,* faceți diferența dintre ele şi încadrați-le în propoziții.
5. Cu prefixul *ante-* formați patru cuvinte şi alcătuiți propoziții cu ele.
6. Forma corectă este: a) antecameră
   b) anticameră.

D. „După cum pusese la cale, Abu-Hassan se îngrijea de dimineaţă să cumpere toate trebuincioasele pentru cină şi seara mergea să se aşeze lângă podul Bagdadului; cum vedea un străin, cel dintâi care îi ieşea înainte, de orice teapă ar fi fost, îl poftea politicos să-i facă cinste a veni să cineze şi să petreacă noaptea aceea acasă la dânsul. Iată însă că, de astă dată, Abu-

Scanned with OKEN Scanner

Hassan, care nu bănuia că soarta sa îi scoase înainte un oaspete aşa de înalt, se purta cu califul de parcă ar fi fost deopotrivă amândoi."

(I. L. Caragiale – *Nuvele şi povestiri)*

1. Scoateţi şi rescrieţi, dacă există, propoziţii subiective, predicative şi completive indirecte.
2. Scoateţi din text şi precizaţi funcţia sintactică a adverbelor.
3. Ăl *dintâi*: a) adverb
   b) numeral
   c) substantiv.
4. În frază există o singură propoziţie introdusă prin *care*.
5. Formaţi patru scurte fraze în care subordonatele diferite să fie introduse prin *care*, având pe rând funcţia de: subiect, nume predicativ, complement direct şi complement de loc.
6. Ăl *dintâi*: a) adverb
   b) pronume
   c) numeral.
7. Explicaţi expresiile şi folosiţi-le în propoziţii: Turnul de fildeş, Patul lui Procust, A merge de la Ana la Caiafa.

E. „La început hotărâseră să se îndrepte spre Sălătruc, ca să iasă pe la Grebleşti spre Turnul-Roşu, dar auzind că unele cete de panduri ajunseseră de acum pe la Râmnicu-Vâlcea şi că urcau spre Lotru, ei trecură Bâscuvul şi apoi dealurile, cum putură, căutând drumul Câmpulungului, pentru ca pe la Rucăr, pe lângă muntele Ghimbavului, să treacă spre graniţă, lăsând la

Scanned with OKEN Scanner

stânga peştera Dâmbovicioarei, unde dealtfel unii se cam gândeau să se ascundă."

(Camil Petrecu – *Un om între oameni)*

1. Dovediți prin elemente de limbă că textul este cult.
2. Scoateți din text şi grupați în două categorii substantivele proprii şi comune.
3. Aceleaşi substantive grupați-le în substantive simple şi compuse.
4. Formulați propoziții cu substantivul *Turnu-Roşu* în nominativ, genitiv şi acuzativ.
5. Formați cinci derivate cu sufix de la cuvântul *preț* şi încadrați-le în propoziții.
6. Formați în şase scurte fraze subordonate diferite introduse prin *unde* (trei circumstanțiale şi trei necircumstanțiale).
7. Dați o propoziție în care *unde* nu introduce subordonate.

F. „Fireşte că ar trebui să ştie oricine, domnule, dacă are minte şi pricepe, suflet şi simte, că nu e uşor să sădeşti florile şi nici uşor să le iubeşti, pentru că ele nu sunt cum sunt celelalte plante, care cresc fără mâna şi inima omului, ci sunt concentrarea miraculoasă a culorilor, pe care le-a zămislit nesfârşita natură şi pe care, datorită naturii, noi le asociem la cele mai variate stări emoționale."

(Cezar Petrescu)

1. Dați sinonimele cuvântului *fireşte*.
2. Scoateți din text şi analizați morfosintactic substantivele în nominativ şi acuzativ.

Scanned with OKEN Scanner

3. Prepoziția *fără* exprimă multe funcții sintactice; formați cinci propoziții în care *fără* și un substantiv să exprime alte funcții decât cele din text.
4. *Minte* este:
   a) subiect
   b) complement direct
   c) complement indirect
   d) atribut.
5. Dați sinonime neologice la: *fireşte, ar trebui, are, minte, uşor, să sădeşti, cresc, a zămisli.*
6. Explicați modul de formare a cuvintelor: *concentrarea, miraculoasă, stări, variate.*
7. Scoateți din text situațiile de cacofonie.

G. „Obraznici şi răi, copiii se ceartă acum pe seceri, fiecare vrând s-o aibă pe cea mai bună; dacă i se pare că secera unuia e mai nouă, mai ascuțită şi cu zimții mai bogați, cel mai mare dintre copii şi-o schimbă cu forța, atunci acesta o schimbă şi el cu altul mai fricos şi mai puțin tare şi de obicei celui mai mic îi ajunge în mână una foarte subțire şi tocită."

(Marin Preda – *Morometii)*

1. Scoateți şi rescrieți din text, dacă există, propoziții subiective, completive directe, indirecte şi propoziții circumstanțiale.
2. Una dintre propoziții este subordonată unui verb la gerunziu. Formați trei scurte fraze în care gerunziul să fie element regent.
3. *Celui mai mic* este:
   a) adjectiv
   b) pronume
   c) adjectiv substantivat.

Scanned with OKEN Scanner

4. Formați prin derivare cu sufix trei verbe de la cuvântul *mic*.
5. Scoateți, dacă există în text, subiecte, nume predicative, complemente indirecte și directe.
6. *Îi* este: a) verb
   b) pronume
   c) articol
   d) numeral.

H. „Ceea ce m-a mirat, când l-am auzit pe Dan însuși povestind despre ei, a fost că nici unul dintre acești oameni, pe care, dealtfel, îi cunoscusem și eu în viața mea, n-a ajuns ce ar fi trebuit să devină, dacă ar fi urmat îndemnul celor care și-au dat osteneala să-i crească."

1. Scoateți, dacă există în text, propoziții subiective, predicative și propoziții circumstanțiale.
2. Formați derivate cu diverse prefixe de la *a veni* și folosiți-le în propoziții.
3. Precizați modul de formare a cuvintelor *povestind, despre, nici unul, ar fi urmat, osteneala.*
4. Scoateți și analizați morfosintactic pronumele din text.
5. Precizați felul subordonatelor introduse prin *dacă* din:
   a) Dacă vine înseamnă că mă iubește.
   b) Dacă plouă, îi întoarce din drum.
   c) Dacă mă omori, și tot nu spun.
   d) Dacă se înserează, închidem fereastra.

Scanned with OKEN Scanner

6. Folosiți în propoziții următoarele neologisme: chintesență, canibal, transoceanic.

I. „Fost-au acest Ştefan Vodă om nu mare de stat, mânios şi de grabă vărsătoriu de sânge nevinovat. Amintrelea era om întreg la fire, neleneş. La lucruri de războaie meşter unde era nevoie însuşi se vârâia, ca văzându-l ai săi să nu se îndărăpteze şi pentru aceea raru război de nu biruia. Şi unde-l biruia alții, nu pierdea nădejdea, că ştiindu-să căzut jos, să rădica deasupra biruitorului."

(Gr. Ureche – *Letopisețul țării Moldovei de la Dragoș Vodă până la Aron Vodă)*

1. Transpuneți textul în limba actuală.
2. Scoateți arhaismele din text şi dați-le sinonimele literare.
3. Analizați complementele din text.
4. Dați sinonime din fondul vechi al limbii sau neologice pentru cuvântul *nevinovat.*
5. Precizați antonimul grupării din text *nu mare la stat.*
6. Se vârâia este fonetism arhaic pentru:
   a) văluia
   b) vâra
   c) vâjâia.
7. Dați sinonime pentru cuvântul *lucruri.*
8. Precizați funcția sintactică a cuvântului *meşter* şi formulați două propoziții cu acelaşi cuvânt în alte două funcții sintactice.

Scanned with OKEN Scanner

J. „Poi, dă, măi femeie, tot eşti tu bisericoasă, de s-a dus vestea; încaltea ţ-au făcut şi băieţii biserică aici pe loc, după cheful tău, măcar că-ţi intră biserica în casă, de departe ce-i…“

(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie)*

1. Dovediţi prin fapte de limbă că textul este popular.
2. Scoateţi dacă există în text propoziţii subiective, completive directe şi completive indirecte.
3. Analizaţi morfologic primele patru cuvinte: *poi, dă, măi* şi *femeie.*
4. Scoateţi dacă există în text nume predicative şi atribute.

K. „Pe sub arcuri triumfale trece mândru-nvingătorul
Şi-ameţit abia aude cum vuieşte surd poporul,
Cum a mărei glasuri multe se repetă, gem şi fug;
Iar la carul lui de aur, cu coroane pe-a lor frunte
Şi înfrânţi de umilire, cu priviri stinse şi crunte,
Regii ţărilor învinse gem cu greu trăgând în jug.“

(M. Eminescu)

1. Scoateţi dacă există propoziţii circumstanţiale.
2. Analizaţi morfosintactic complementele din text.
3. Daţi sinonime neologice la *mândru, învingătorul, ameţit.*
4. Indicaţi figurile de stil şi epitetele din text.

L. „Tu să şezi la grajd, nedezlipit, şi să îngrijeşti de calul meu ca de ochii din cap, că de-oiu veni pe acolo şi n-oi găsi

Scanned with OKEN Scanner

treburile făcute după plac, vai de pielea ta are să fie. Dar până atunci na-ți o palmă, ca să ții minte ce ți-am spus."

(Ion Creangă)

1. Scoateți dacă exiată în text propoziții: completive directe, subiective, predicative.
2. Analizați morfosintactic complementele din text.
3. Dovediți prin fapte de limbă că textul este popular.
4. Explicați cratima din: *na-ți; n-oi; de-oiu.*
5. Formați patru enunțuri având ca predicate interjecții predicative.
6. Explicați modul de formare a cuvintelor: *nedezlipit, îngrijeşti, ta.*

M. „Auzit-ați de-mpărații stând pe tron cu trepte multe?
Fruntea-ncinsă în luceferi făcea lumea să-i asculte,
Vorba lor era o rază în viața lumii-ntregi,
Țări bogate şi-nflorite, mări vuinde-n adormire,
Cetăți vechi, popoare mândre stau sub falnica-i domnire
Şi cezarii-mpart pământul în senatul cel de regi."

(M. Eminescu)

1. Scoateți dacă există în text propoziții subiective, completive directe şi atributive.
2. Analizați morfosintactic atributele din text.
3. Formați cinci propoziții conținând atribute adverbiale.
4. Indicați figurile de stil şi epitetele din text.

N. „De-ar fi aruncat în chaos arfa-i de cântări îmflată,
Toată lumea după dânsa, de-al ei sunet atârnată,
Ar fi curs în văi eterne, lin şi-ncet ar fi căzut...
Caravane de sori regii, cârduri lungi de blonde lune

Scanned with OKEN Scanner

Şi popoarele de stele, universu-n rugăciune,
În migraţie eternă de demult s-ar fi pierdut."

(M. Eminescu)

1. Indicaţi figurile de stil din text.
2. Scoateţi dacă există în text nume predicative şi atribute.
3. Analizaţi elementele de relaţie.
4. *De* este în text şi conjuncţie şi prepoziţie. Stabiliţi când are un rol şi când îl are pe celălalt.
5. Formulaţi patru enunţuri cu *de* prepoziţie.
6. Formulaţi patru enunţuri cu *de* conjuncţie subordonatoare.
7. Analizaţi pronumele personale din text.

O. „Mergi tu, luntre-a vieţii mele, pe-a visării lucii valuri,
Până unde-n ape sfinte se ridică mândre maluri,
Cu dumbrăvi de laur verde şi cu lunci de chiparos,
Unde-n ramurile negre o cântare-n veci suspină,
Unde sfinţii se preîmblă în lungi haine de lumină,
Unde-i moartea cu-aripi negre şi cu chipul ei frumos."

(Mihai Eminescu)

1. Ce înseamnă în sens propriu luntre-a vieţii mele:
   a) ambarcaţiune
   b) soartă
   c) destin.
2. Analizaţi atributele din text.
3. Termenul *mele* este în cazul:

a) nominativ b) genitiv c) dativ.

4. Indicaţi figurile de stil şi epitetele din text.

Scanned with OKEN Scanner

P. „Când cineva îl întrebase în glumă pe Moromete de ce vorbeşte singur, el îi răspunse că asta e din cauză că n-are cu cine discuta şi că nu merită să-i asculte nimeni gândurile."

(Marin Preda)

1. Analizaţi propoziţiile circumstanţiale din text.
2. În „n-are cu cine discuta", *discuta* este la:
a)indicativ imperfect b) infinitiv prezent
c) indicativ viitor.
3. Contrageţi prima propoziţie circumstanţială.
4. Analizaţi pronumele din text.
5. Precizaţi care categorie de pronume lipsesc din text şi daţi exemple cu ele.

R. „Departe, în zare soarele părea că dăduse foc nu numai câmpurilor îndepărtate, de care îşi lipise marginea, ci şi cerului, pe care lunecase toată ziua şi la hotarele căruia acum se scufunda ca într-o apă fără fund."

(Mihail Sadoveanu)

1. Scoateţi dacă există propoziţii subiective, predicative şi atributive.
2. Scoateţi elementele de relaţie din text.
3. Grilă: dăduse foc înseamnă: a) a incendia
b) a lumina
c) a aureola.
4. Precizaţi figurile de stil şi epitetele din text.
5. Daţi sinonime neologice la: zare, depărtate, lunecase, hotarele.
6. Structura *ca într-o apă* este:
a) complement de loc b) complement de loc
c)complement comparativ.

Scanned with OKEN Scanner

S. „La o lume dă viață, la un secol fericire –
Din portalele-i de aur ca un soare răsărea,
Dar puternica lui ură era secol de urgie;
Ce-i lipsea lui oare-n lume chiar ca Dumnezeu să fie?
Ar fi fost chiar Dumnezeu însuși, dacă – dacă nu murea."

(Mihai Eminescu)

1. Analizați pronumele din text.
2. Analizați adverbele din text.
3. Semnalați figurile de stil și epitetele din text.
4. Analizați predicativele din text.
5. Analizați articolele din text.

Scanned with OKEN Scanner

RĂSPUNSURI

EXERCIȚII CAP. I– VOCABULARUL

1. Învățător; profesor; diriginte; elev; pedagog; caiet; carte; creioane; penar; stilou; gumă; examen; teză; vacanță; etc.
2. Sinonime:

cal	ex: Şi-a cumpărat un cal.
mârțoagă	Nu a băgat de seamă şi calul *era o mârțoagă.*
bidiviu	Când a fost mai atent şi-a putut cumpăra *un bidiviu,* pentru care îl invidiau toți oamenii
gloabă	La bătrânețe calul devenise *o gloabă,* care abia se mai mişca.

3. *Contracta* înseamnă a încheia o afacere.
4. – Nic n-a vrut să contracteze afacerea.
   – S-a molipsit de o gripă necunoscută la noi.
   – Bijuteria aceasta reprezintă o valoare.
5. A contracta – a contacta.
   Ex: Vecinul a contractat afaceri cu suedezii. Individul a fost contactat de un activist al securității.
6. Corectă este seria:
   (eu) continuu, cuvânt, deschid, disput, institui, jignesc, înec.
7. Corectă este seria:
   (eu) continuu, cuvânt, deschid, disput, institui, jignesc, înec.

Scanned with OKEN Scanner

8. Omonime totale: arie, bancă, bursă, car, par, operă, lună.

Text:

1. *Tu* = subiect exprimat prin pronume personal pers. II sing. nominativ;

mi = atribut pronomial în dativ exprimat prin pronume personal pers. I sing. dativ neaccentuat cu valoare posesivă;

ai deschis = predicat verbal exprimat prin verb conj. III diateza activă indicativ perfect compus pers. II sing.

a ochilor = atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun masculin plural genitiv, articulat hotărât cu *lor* şi articol genitival feminin sing. acuzativ;

lumine = complement direct, exprimat prin substantiv comun feminin singular acuzativ nearticulat;

M = complement direct exprimat prin pronume personal pers. I sing. acuzativ neaccentuat;

ai învățat = predicat verbal exprimat prin verb conj. I diateza activă indicativ perfect compus pers. II singular;

ca... să = conjuncție coordonatoare compusă, introduce completiva directă;

lumea = complement direct exprimat prin substantiv comun feminin singular acuzativ articulat hotărât cu *a;*

să citesc = predicat verbal verb conj. IV diateza activă conjunctiv prezent pers. I sing.;

Scanned with OKEN Scanner

o = complement direct de reluare exprimat prin pronume personal pers. III feminin sing. acuzativ neaccentuat.

2. În sens propriu lumea nu este un obiect care poate fi citit. Este deci o metaforă care înseamnă „a înțelege". Și în expresia „ai deschis a ochilor lumine" *ai deschis* este metaforă care în sens propriu înseamnă a descoperi.

3. – M-am lovit la ochi (organ al vederii).
– A călcat într-un ochi de apă (baltă).
– La ciorap mi s-a dus un ochi (element de țesătură).
– La masă am mâncat un ochi (mâncare din ou).
– Ochiul aragazului s-a stricat (dispozitiv de aprindere).

Text:

1. Cuvinte proprii eminesciene: *steloasă.*

Îmbată în sens propriu înseamnă *turmentează*, iar în text înseamnă *încântă.*

2. *Sfâșie* în sens propriu înseamnă „a rupe un material în bucăți", iar în text înseamnă „a desface cu ochii".

Unui înger în sens propriu – „îngerii sunt în rai", iar în text *aripa unui înger* este „o briză de dragoste".

Întinsă în sens propriu înseamnă „de dimensiuni mari", iar în text are sens de „infinit".

3. Sinonime: sufletul – spirit; doreşte – solicită; înger – eruvim; mângâie – consolează; întinsă – infinită, nemărginită.

4. „Ca un vis de-argint" – Creația este metaforică, cuprinzând şi epitetul *de argint* care înseamnă „prețios". Practic în această expresie există două figuri de stil:
ca un vis = comparație metaforică; *de argint* = epitet metaforic.

5. – Era un copil *blonduț*, foarte cuminte şi silitor.
– Părul ei părea mai mult *blonzişor* decât șaten.

Scanned with OKEN Scanner

– L-a fermecat cu *blonzimea* ei.

6. A lua masa = a mânca
A sta de vorbă = a conversa, a discuta
A avea de gând = a intenționa
A duce dorul = a dori
A băga de seamă = a observa
A-şi lua câmpii = a pleca.
A face cu ochiul = a provoca

7. – Învață la liceu.
– A învățat să tricoteze.
– A învățat alfabetul.
– Învață pentru admiterea la facultate.

8. – Sucul are un gust *amar* – adjectiv.
– N-a cunoscut *amarul* vieții – substantiv.
– A zâmbit *amar* la auzul acestei veşti – adverb.

9. – Ana a *consimțit* la căsătorie.
– Dar nu a *presimțit* dezastrul.

10. – Şi-a *netezit* fusta.
– *Netezimea* feței ei era de invidiat.
– Prin *netezire,* animalul a sărit la el.

11. – Credincios = derivat cu sufixul *os* de la cuvântul *credință,* derivat şi el cu sufixul *ință* de la *a crede.*
– Degustare = derivare cu prefixul *de* şi sufixul *a* de la gust şi apoi derivare cu sufixul *re.*

– Ardeleancă = derivare cu sufixul *ean* de la *Ardeal* şi apoi derivare cu sufixul moțional *că* de la ardelean.

– Țărăncuță = derivare cu sufixul *an* de la *țară,* apoi derivare cu sufixul moțional *că* de la *țăran* şi derivare cu sufixul diminituval *uță* de la țărancă.

Scanned with OKEN Scanner

12. Vinovat – culpabil
uimit – stupefiat
copilăresc – pueril
tineresc – juvenil.

Text:

1.Cinstitule – onest
Visător – vizionar
Biet – pauper
Gol – vid
Nemuritor – etern.

2.Visător = derivare cu sufixul –tor de la a visa.
Cerşetor = derivare cu sufixul -tor de la a cerşi
Brăzdată = derivare cu sufixul -a de la brazdă şi schimbarea valorii gramaticale din participiu în adjectiv.
Nemuritor = derivare cu sufixul ne- de la muritor.

3.Redundanță = belşug de elemente în orice domeniu al activității sociale.
Aluviune = elemente restrânse (de obicei gunoaie) aduse de apă la marginea ei.
Sindrom = o combinație de boli.
Diacronic = prezentarea unor elemente în istorie.

4. *Izvor* în sensul propriu este locul de unde izvorăşte apa care formează râuri sau o fântână sau elemente arteziene cu apă minerală:

– Se întâlneau frecvent la izvor.

– La izvoarele din Căciulata s-au vindecat mulți oameni.

În sens figurat înseamnă locul de unde se inspiră un scriitor, un prozator, un poet, un pictor:

– Pentru Luchian florile sunt un izvor de inspirație

Scanned with OKEN Scanner

– Natura este un izvor permanent al poeziei eminesciene.
– Ochii ei sunt izvorul vieții lui spirituale.

Text:

1. Caracterizează; personalitatea; inteligență; memorie; alienație; declarate; exclusiv.

2. Alienație înseamnă demență sau detașare de lumea reală.

3. Lumea = societate, anturaj.

4. Firea înseamnă caracter.

5. – Nu pierdea din vedere.
– Nu neglija.
– Nu uita.

6. Pururea = permanent.

7. Avea la îndemână = dispunea.

8. A avea dreptate.
Are dreptate să se supere.
A avea un dinte împotriva cuiva.
A avea un os de ros.

EXERCIȚII – MORFOLOGIE

1. *Lui* = pronume personal în genitiv
îi = pronume personal în dativ posesiv
îl = pronume personal în acuzativ neaccentuat
-l = pronume personal în acuzativ neaccentuat
i = pronume personal în dativ posesiv
se = pronume reflexiv acuzativ neaccentuat
de nimeni = pronume negativ acuzativ precedat de prepoziție
de nimic = pronume negativ acuzativ precedat de prepoziție.

Scanned with OKEN Scanner

2. Pronume posesiv = Al său s-a defectat.
Pronume demonstrativ de apropiere = Acesta este nou.
Pronume demonstrativ de depărtare = Acela nu vine azi.
Pronume demonstrativ de identitate = Casa a rămas aceeaşi.
Pronume demonstrativ de diferenţiere = Ceilalţi vin altădată.
Pronume hotărât = Fiecare încearcă.

3. Sinonime: hotărâre = decizie.

4. Se va încleşta = derivare cu prefixul în- şi sufixul -a de la cleşte.

5. Sinonime: va stărui = va persista
gândul = ideea
pândeşte = spionează.

Text:

1. *Nu-i* = verb predicativ, conj. IV diateza activă, indicativ prezent pers. III singular
să mu ştie = verb predicativ, conj. IV diateza activă, conjunctiv prezent pers. III singular
bat = verb predicativ, conj. III diateza activă, indicativ prezent pers. III plural
sună = verb predicativ, conj. I diateza activă, indicativ prezent pers. III plural
răsare = verb predicativ, conj. IV diateza activă, indicativ prezent pers. III singular
n-au suspinat = verb predicativ conj. I diateza activă, indicativ perfect compus pers. III plural
ispăşiră = verb conj. IV diateza activă, indicativ perfect simplu pers. III plural
de-a fi crezut = verb conj. III diateza activă, infinitiv perfect formă negativă.

2. *pierzării* = substantiv comun, feminin, sing. genitiv
morţii = substantiv comun, feminin, sing. genitiv

Scanned with OKEN Scanner

a durerii = substantiv comun, feminin, sing. genitiv
al jelii = substantiv comun, feminin, defectiv de număr, genitiv
a undelor = substantiv comun, feminin, plural, genitiv
al... Ofelii = substantiv propriu, feminin, genitiv.
3. sună = care fac un zgomot apropiat de sunete
de-a fi crezut în tine = să creadă în tine.
4. Sensuri figurate: undă = personificare
pierzării = metaforă
aripi = metaforă
bat = metaforă
sună = metaforă
chemarea = metaforă
răsare = metaforă
soră = invocație retorică
a durerii = metaforă
plăpândă = epitet metaforic
rotire = personificare metaforică
cântec = metaforă
Ofelii = metonimie
Amara = sinestezie
Nebunie = metaforă.
5. Veşnicei Ofelii = Ofelia este un personaj shakespearean, simbol al morții din dragoste.
6. *Aripi* = subiect, substantiv, feminin, plural, nominativ
bat = predicat verbal, verb conj. III activ indicativ prezent pers. III pl.
apele = substantiv comun feminin, plural, acuzativ, complement direct

Scanned with OKEN Scanner

ce = subiect, pronume relativ, feminin, plural, nominativ, rol de conjuncție subordonatoare, introduce atributiva
sună = predicat verbal, verb conj. I activă, pers. II plural
numai = adverb de restricție fără funcție sintactică
negre = adjectiv variabil cu patru forme feminin plural nominativ.

7. Fondul lexical principal: mării; să nu știe; cuvintele; aripi; negre; bat; apele; chemarea; morții; soră.
8. Masa vocabularului: stânca; fulgerată; limanul; undă; pierzării; sună; răsare; furtună; plăpândă; n-au suspinat; undelor; rotire.

Exerciții

1. Părțile de vorbire din predicatele nominale din text sunt: *bine* – adverb
de mine – pronume personal precedat de prepoziție
rău – adverb.
În text există un singur predicat verbal *hop* – interjecție predicativă.

2. Grilă: răspuns corect este b) = verb.
3. Fratricid, delincvent, genuflexiune, vindicativ.
4. În: *cu totul,* locuțiune adverbială, *tot* este pronume nehotărât;
tot mai citesc = *tot* este adverb de mod asintactic
din totul inimii = *totul* este substantiv, deoarece are atributul inimii;

el tot continuă = *tot* este adverb asintactic, corelativ al concesivei;
tot ce ne-ai trimis = tot este pronume nehotărât.

Scanned with OKEN Scanner

5. *Ţi-e* = cratima separă pronumele personal *ţi* de verbul *e*, care se pronunţă într-o singură silabă.

N-ai = cratima separă adverbul de negaţie *nu* de verbul *ai*, eludând şi vocala *u* din *nu*.

6. Fiecare *i* din cuvântul copiii are un rol morfologic: primul *i* face parte din **radicalul** copi, al doilea *i* marchează **pluralul** copii, iar al treilea *i* este **articol hotărât** enclitic de plural.

Text

1. Substantive în dativ nu există. Există un tip de dativ analitic la întrebarea formată din substantiv în acuzativ cu prepoziţie care este echivalentul dativului sintetic **întrebării.** În genitiv *a istoriei*, feminin, singular, genitiv, atribut substantival genitival pe lângă *gândire*.

L-a dezlegărei – substantiv comun feminin singular genitiv, articulat enclitic cu *i*, atribut substantival genitival.

2. Nu apare în text dativul.

3. Raţiune, a penetra, caracter.

4. *În spăţ* = substantiv comun, masculin la Eminescu, devenit mai târziu neutru în forma *spaţiu* cu funcţia de complement de timp.

Adevărul = substantiv comun, neutru, sing., cu funcţie de subiect.

Orologiu = substantiv comun, neutru, sing., nume predicativ, la verbul următor eşti, verb copulativ.

Ce = pronume relativ, neutru, sing., nominativ, subiect, având rol de conjuncţie subordonatoare, introduce atributivă.

5. În text există două principale:

Scanned with OKEN Scanner

1) Timp pot răspunde la-ntrebarea, la enigmele.
2) Nu!

6. Strofa începe cu o interogație retorică către timp.

Al doilea element exclamativ este adverbul *nu!* care este predicatul propoziției cu caracter exclamativ.

Text

1. *Viața-mi* = pronume personal, pers. I,. dativ, formă neaccentuată, cu valoare posesivă, atribut pronomial în dativ.

Îi = pronume personal, pers. I, dativ neaccentuat, complement indirect.

Cine = pronume interogativ, masculin, sing., nominativ, nume predicativ.

Acel = pronume demonstrativ de depărtare, masculin, sing., nominativ.

Ce = pronume relativ, masculin, sing., nominativ, subiect, având rol de conjuncție subordonatoare introduce atributivă.

La el = pronume personal, masculin, sing., acuzativ cu prepoziție, complement indirect.

De câte = pronume relativ, neutru, plural, acuzativ cu prepoziție, complement direct, având rol de conjuncție subordonatoare introduce completiva indirectă.

Concluzie = pronumele din text funcționează cu unică funcție sintactică. Fac excepție cei doi *ce* analizați și drept conjuncții subordonatoare și pronumele relativ *de câte*.

2. Categoria I: -mi, în, ea, -mi, cine, acel, la el;
II: ce-mi spune povestea…
De câte.

3.Completivă directă: Am aflat ce s-a hotărât acolo.

Scanned with OKEN Scanner

Subiectivă: Nu-mi convine ce se petrece azi.
Predicativă: Problema este de câte vom avea parte.
Completivă directă: Nu ştiam de câte mă voi lovi.

4. Răspunsul corect la grilă este a) a curge, în formă transilvană.

5. Figura centrală a strofei este metafora pe care Eminescu o realizează prin dedublare între cel care a murit şi cel care acum vorbeşte. Mai există două figuri de stil numite sinecdocă: *gură* care reprezintă şi organul de vorbire, dar în text înseamnă un om care vorbeşte; aceeaşi figură de stil în *urechea*, în sens propriu însemnând organul auzului, iar în text înseamnă atenţie la vorbire. Textul conţine şi o interogaţie retorică: *Cine-i acel?*

6. În text există o singură subordonată introdusă prin *că*.
Ex: că ~~ia~~ ea cură, subiectivă.

7. Exemple:

Necircumstanţiale
Completivă indirectă: mi-e teamă că va ploua.
Predicativă: problema este că nu prea am timp.
Completivă directă: mi-a spus că plouă.

Circumstanţiale
Consecutivă: a alergat, că a obosit enorm.
Concesivă: câinele, că-i câine şi tot pricepe.
Cauzală: mi-a fost frică că fulgera şi trăznea.

Text

1. Există doar o consecutivă: ca să intru-n mărginit.

Scanned with OKEN Scanner

2. În versul întâi există o singură figură de stil – antiteza – care se realizează între două metafore: *nemărginirea* care înseamnă dezvoltarea amplă, iar a doua este *mărginit* care înseamnă o dezvoltare banală. Prin urmare am comentat cele două metafore prezentate în antiteză şi, ca urmare, versul I are trei figuri de stil: antiteza şi două metafore.

3.Răspunsul este: c) locuțiune conjuncțională.

4. În fragmentul „Un trai *şi lung şi mic*" în care primul *şi* este adverb asintactic, iar al doilea *şi* este conjuncție coordonatoare copulativă care leagă două atribute.

5. *Să las* = predicat verbal, verb conj. I diateza activă, conjunctiv prezent pers. I singular.

Să intru = predicat verbal, verb conj. I diateza activă, conjunctiv prezent pers. I singular.

Trebuieşte = predicat verbal, verb conj. IV, unipersonal ca formă şi impersonal ca sens, indicativ prezent.

Ce sunt = predicat nominal, pers. I sing., verb copulativ conj. IV şi nume predicativ, pronume relativ, masc. sing. nominativ.

Să fiu visul = predicat nominal, verb copulativ, conj. IV, diateza activă, conjunctiv prezent pers. I sing. şi nume predicativ, substantiv comun, neutru, sing. nominativ.

Trec = predicat verbal, verb conj. III activ indicativ prezent pers. I sing.

Dusei = predicat verbal, verb conj. III activ indicativ perfectul simplu pers. I sing.

Să-ncetez = predicat verbal, verb conj. I reflexiv, conjunctiv prezent pers. I singular.

Scanned with OKEN Scanner

Să fiu timpul = predicat nominal, verb copulativ, conj. IV, activ, conjunctiv prezent, pers. I singular şi nume predicativ, neutru singular nominativ.

Să fiu nimic = predicat nominal, verb copulativ, conj. IV, activ, conjunctiv prezent, pers. I singular şi nume predicativ, pronume negativ, masculin, sing. nominativ.

6. *Nemărginire* = dublă derivare de la *margine*, întâi *margine* cu sufixul *i* de la margine care dă mărgini care dă *margini* şi cu sufixul *re* şi prefixul *-ne* dă *nemărginire.*

Nenorocul = derivare cu prefixul *ne* de la *noroc.*

Mărginit = derivare cu sufixul *i* de la *margine* dă verbul *a mărgini*, iar participiul acestui verb îşi schimbă calasa gramaticală şi devine întâi adjectiv apoi substantiv.

7. *Mărginit* = abrupt, finit; *Visul* = reverie
Luptă = conflagraţie; *suferinţă*= supliciu

8. Sensuri la verbul a *cădea.*

Ex: Cartea a căzut jos.
A căzut la examen.
Banii au căzut la timp.
Blocul a căzut la cutremur.
A căzut în ochii mei.

Text

1. *Primii* = atribut adjectival exprimat prin numeral ordinal masc. nominativ.

Lor = atribut pronomial genitival exprimat prin pronume personal, pers. III plural, masculin, genitiv.

Scanned with OKEN Scanner

Prin zăpadă = atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun feminin, singular, acuzativ cu prepoziţie.

2. *Se vedeau* este la diateza pasivă.
3. *Pe buza* este locuţiune prepoziţională.
4. „Sunt aşa de departe", *sunt* este verb predicativ.
5. Sinonimele lui a trece: se scurgea, se derula.
6. A rămas cu buza umflată.
   La masă ne-au lăsat cu buza uscată.
   La masă n-aveau mâncare, dar dădeau din buze.
7. Baci = nominativ.
   Vremea = nominativ.
   Distanţa = nominativ.
   Mersul = nominativ.
   Prăpastie = genitiv.
   Zăpadă = acuzativ.

Text:

1. *Începând* = verb, conj. III diateza activă, gerunziu, complement condiţional.

Luând = verb, conj. IV diateza activă, gerunziu, complement condiţional.

Făr-a şti = verb, conj. IV infinitiv prezent cu prepoziţie, complement de mod.

Stând = verb, conj.I diateza activă, gerunziu, complement de cauză.

2. Venea la noi *mergând* agale = complement de mod.

Se aude *tunând* = subiect.

Îl văd *jucându-se* = element predicativ suplimentar.

Scanned with OKEN Scanner

3.– Vecina înseşi nu s-a hotărât = nominativ, singular, feminin.

– Băiatul fratelui meu însuşi i-a încredinţat-o = genitiv, sing. masculin.

– Surorile mele înseşi au cumpărat această casă = nominativ, pl. feminin.

– Casetofonul băieţilor înşişi s-a stricat = genitiv, pl. masculin.

– Le-am spus fetelor înseşi această veste = dativ, plural, feminin.

–Am întâlnit-o pe însăşi colega mea de bancă = acuzativ, sing. feminin.

4. *În susul scării* = complement de mod exprimat prin substantiv comun feminin sing. genitiv şi locuţiunea prepoziţională *în susul.*

Pân' la fruntile = complement de loc exprimat prin substantiv comun feminin, plural, acuzativ, cu prepoziţia compusă *până la.*

De enigmă = substantiv comun feminin singular, acuzativ cu prepoziţia *de* complement de agent.

Pe toţi = complement direct, pronume nehotărât, masculin, plural acuzativ cu prepoziţia *pe.*

În toţi = complement de loc, pronume nehotărât, masculin, plural, acuzativ, cu prepoziţia *în.*

Deasupra tuturor = complement de loc, pronume nehotărât, plural, genitiv, cu prepoziţia *deasupra.*

În umbră = complement de loc, substantiv comun, feminin, sing. acuzativ cu prepoziţia *în.*

Cu inima = substantiv comun, feminin, sing. acuzativ, cu prepoziţia *cu,* element predicativ, suplimentar.

Scanned with OKEN Scanner

Peste traiul = complement indirect, substantiv comun, neutru, sing. acuzativ cu prepoziția *peste*.

5. În susul scării = locuțiune prepozițională.
Cu inima smerită = locuțiune adjectivală.

6. „Începând de la talpa însăşi", *talpa* înseamnă clasa de jos a societății.

7. *Ar fi* = verb copulativ, conj. IV, condițional prezent, pers. III plural.
E = verb predicativ, conj. IV, indicativ prezent, pers. III singular.

8. *Pe toți* = pronume nehotărât, masculin, pl. acuzativ cu prepoziție.
Care = pronume relativ, masculin, pl. nominativ, subiect, rol de conjuncție, introduce completiva directă.
Cine = pronume relativ, masculin, pl. nominativ, subiect, rol de conjuncție, introduce subiectiva.
Ei = pronume personal, pers. III pl. masculin, nominativ, subiect.

9. *Mimuni* = subiect, feminin, plural, nominativ, nearticulat.
În vremea = substantiv comun, feminin, singular, acuzativ cu prepoziție complement de timp.
Noastră = adjectiv pronomial, posesiv, feminin, sing. acuzativ atribut adjectival.
Nu văd = predicat verbal, verb conj. II diateză activă, indicativ prezent, pers. I sing.
Mai = adverb asintactic.
A se face = verb, conj. III diateza pasivă, infinitiv prezent, complement direct.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

1. Celor = articol demonstrativ, masculin, plural, dativ, realizează dativul numeralului *trei.*

Salcâmul = articol hotărât enclitic masculin, sing. nominativ.

2-3 Numeral ordinal = Radu a ieşit al doilea.

Numeral fracţionar = Au mâncat două treimi din cozonac.

Numeral multiplicativ = Face eforturi înzecite.

Numeral distributiv = I-a aşezat în rând câte doi.

Numeral adverbial = A fugit de acolo de trei ori.

EXERCIŢII – CAP. III – SINTAXA PROPOZIŢIEI

Text:

1.a. Ce spun eu = subiectivă.

b. Nu e nou pentru Măria Ta = principala regentă.

c. Că zilele ţi le închin hotărârilor şi faptelor = completivă directă.

d. Ce ai luat = atributivă.

e. Ce pregăteşti = atributivă.

f. De asemenea cunosc = principala regentă.

g. Dar am încredinţarea = principală coordonată adversativ cu propoziţia nr. 6.

h. Ce ţi-au povestit = atributivă.

i. Că cele ce te bucură cel puţin cât poveştile lui Heliodor = atributivă.

2.Ce spun eu = subiectivă = spusele mele.

3.Cât poveştile lui Heliodor = precum te încântă poveştile lui Heliodor.

4. Nu e nou, *nou* este adverb.

Scanned with OKEN Scanner

5.Pentru Măria Ta, *Măria Ta* este locuțiune pronomială de politețe.

Text:

1. a. Pe când eu căutam = circumstanțială de timp.

b. Să ascund oarecum dragostea noastră = completivă directă.

c. Ea ținea = principala regentă.

d. S-o afişeze cu mândrie = completivă indirectă.

e. Încât începusem totuşi = consecutivă.

f. Deşi nu-mi plăcea = concesivă.

g. Să fiu măgulit de admirația = completivă directă.

h. Pe care o avea mai toată lumea pentru mine = atributivă.

i. Şi cred = consecutivă coordonată copulativ cu prop. nr. 9.

j. Că acest orgoliu a constituit baza viitoarei mele iubiri = completivă directă.

2. Diateza: activă – căutam, să ascund, ținea, să afişeze, nu plăcea, începusem, avea, cred, a constituit.

pasivă – să fiu măgulit.

3. Complement: direct = dragostea, o, pe care, baza.

indirect = mi, pentru mine.

de agent = de admirație.

de timp = pe când.

de mod = cu mândrie.

concesiv = totuşi.

4. Viitoarei = care se va înfiripa între noi.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

1. a. Cea mai infamă fiară e prostu-nbogățit = principala.

b.Căci el se crede mare şi vrednic în tot chipul = cauzală.

c. Vezi = principala incidentă.

d. Soarele nu poate = principala.

e. să ardă ca nisipul = completiva directă

f. Deşi nisipul este de soare încălzit = concesivă.

2.Cea mai infamă = atribut adjectival.

fiară = nume predicativ

prostu = subiect

îmbogățit = atribut adjectival

Deşi = conjuncție subordonatoare

nisipul = subiect

este încălzit = predicat verbal la diateza pasivă

de soare = complement de agent.

Text:

1.a) Virtutea pentru dânşii ea nu există.

b) A statelor greoaie cară trebuie-mpinse.

2.Virtutea = substantiv comun, feminin, singular, nominativ, subiect

brațe = substantiv comun neutru plural nominativ subiect

oară = substantiv comun neutru plural nominativ subiect

a statelor = substantiv comun neutru plural genitiv atribut substanțial genitival

războaiele = substantiv comun, neutru, pl.nominativ, subiect al participiului.

3. Ea şi virtutea, *ea* reprezintă reluarea subiectului *virtutea.*

Scanned with OKEN Scanner

Text: Elemente de relație

1. Și = conjuncție coordonatoare copulativă, leagă două complemente directe

și = conjuncție coordonatoare copulativă, leagă două complemente directe

și = conjuncție coordonatoare copulativă, leagă două complemente directe

când... când = conjuncții corelative coordonatoare disjunctive leagă două complemente de loc

și = conjuncție coordonatoare copulativă, leagă două principale.

2. – Anul acesta a avut noroc: a mers la munte și la mare.
– S-a dus la teatru și s-a întors înapoi.
– Când râde, când plânge

3. Ca o vatră de jăratic = cuprinde două figuri de stil: comparația *ca o vatră* și metafora pentru luminozitatea lunii *de jeratic.*

Rumenind străvechii codri = *Rumenind* este metaforă pentru schimbarea culorii codrilor în roșu.

Tânguiosul glas de clopot = personificare metaforică deoarece clopotul are glas, ca oamenii și e tânguios, adică plângăreț.

Să rupă = metaforă pentru distrugere.

A-ncremenit = metaforă pentru fixare solidă.

Cele mai multe epitete din text sunt epitete cromatice care denumesc culoarea: zidul este negru, pietrele sunt sure, apele sclipesc; în general epitetele cromatice sunt de culoare închisă: sure, negru – care indică vechimea construcției.

4. Elemente de relație subordonatoare:

ce = pronume relativ, introduce atributiva

Scanned with OKEN Scanner

să = conjuncție subordonatoare, marcă a conjunctivului, introduce completiva indirectă
unde = adverb relativ de mod, introduce circumstanțiala de loc.

Text:
1. Anii = substantiv în nominativ subiect;
ca nori = substantiv comun, acuzativ cu prepoziție, complement comparativ;
pe șesuri = substantiv comun acuzativ cu prepoziție, complement de loc;
poveşti = substantiv comun, nominativ, feminin, plural, subiect;
doine = substantiv comun, feminin, plural, nominativ, subiect;
ghicitori = substantiv comun, feminin, plural, nominativ, subiect;
eresuri = substantiv comun, neutru, plural, nominativ, subiect;
poveşti, doine, ghicitori, eresuri formează subiect multiplu;
fruntea = substantiv comun, feminin, acuzativ, complement direct;
de copil = substantiv comun, masculin, acuzativ cu prepoziție atribut substantival prepozițional;
de-nțelesuri = substantiv comun acuzativ cu prepoziție complement indirect;
cu umbre = substantiv comun, acuzativ cu prepoziție, complement indirect;
ceas = substantiv comun, vocativ fără funcție sintactică;

Scanned with OKEN Scanner

al tainei = substantiv comun, feminin, genitiv, atribut substantival genitival;
asfințit = substantiv comun, neutru, nominativ, atribut substantival apozițional;
de sară = substantiv comun, feminin, singular, acuzativ cu prepoziție atribut substantival prepozițional.

2. La vârsta maturității toate elementele copilăriei – doine, ghicitori par neobișnuite. Autorul recunoaşte acest lucru şi ştie că ele nu se vor mai întoarce niciodată. ideea esențială a strofei este ireversibilitatea timpului.

3. *n-or să vie* este indicativ viitor I.

4. Figuri de stil: trecut-au = inversiune poetică.
În subiectul multiplu se realizează o enumerație.
Asfințit de sară = metafora îmbătrânirii în ultima parte a vieții.

Text:

1.– N-au mai spus şi alții lunii.
– Cine-au vrut s-asculte vorba?
– Cine-aude?
– Cui îi pasă?
– Toate au trecut pe lume.
– Numai răul a rămas.
– Câte-au mai văzut şi ele o, acele uriaşe, însă multe mute piramide.
– Ce-ar vorbi.

2. Sensuri figurate: au văzut = personificare metaforică referitoare la piramide;
ar vorbi = personificare metaforică
Epitete: uriaşe = epitet hiperbolic
negre = epitet cromatic
Foarte multe interogații retorice.

Scanned with OKEN Scanner

3.Prima virgulă separă două principale.
A doua virgulă separă interjecția de text.
A treia virgulă separă două principale.
Semnul întrebării marchează întrebarea în patru propoziții.
Linia de pauză are valoarea unei virgule şi separă două principale.
Semnul exclamării marchează exclamația din ultima propoziție.

4. Sinonime pentru cuvântul *rele* = malefice, dăunătoare, nefavorabile.

5. Modul de formare:

răul = schimbarea valorii gramaticale din adverb în substantiv

pustiuri = schimbarea valorii gramaticale din adjectiv în substantiv

împietrite = derivare cu prefixul *în-* şi sufixul *-i* de la piatră, apoi schimbarea valorii gramaticale din participiu în adjectiv.

6. Sinonime: a se lăsa = a abandona.

Text:

Dialogul dintre Mircea cel Bătrân şi Baiazid stă sub semnul superiorității pe care o manifestă Baiazid, cuceritorul creştinătății. La replicile lui Baiazid unele foarte amenințătoare Mircea îi răspunde cu demnitate de exemplu:

Nu e om de rând ci e domn al Țării Româneşti.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

1.Părând = verb copulativ conj. II, gerunziu, complement concesiv.

a răsări = verb conj. IV diateza activă, infinitiv prezent, nume predicativ al gerunziului;

spre a muri = verb conj. IV diateza activă infinitiv prezent cu prepoziție complement circumstanțial de mod; spre a se naște = verb conj. III diateza reflexivă, infinitiv prezent cu prepoziție, complement circumstanțial de scop.

2. L-am văzut *râzând* = element predicativ suplimentar.

M-am dus *spre* a-mi *vedea* rudele = complement de scop.

A plecat *spre a face* proba mașinii = complement de scop.

3. *A paște* înseamnă a duce la păscut, a pândi, a urmări.

4. Figuri de stil: moartea-l paște = metaforă
se nasc spre a muri = antiteză
și mor spre a se naște = antiteză.

Text:

1. Nu există nici o propoziție subiectivă, predicativă sau concesivă.
2. De tot proaspete = superlativ absolut.
3. Elemente de relație: *nu numai că...dar și* = conjuncții corelative coordonatoare copulative care leagă două principale;

de = prepoziție cu acuzativul, leagă adverbul de verb;
despre = prepoziție cu acuzativul, leagă substantivul de verb;
cu = prepoziție cu acuzativul, leagă substantivul de verb;
decât = adverb relativ rol de conjuncție subordonatoare;

Scanned with OKEN Scanner

şi = conjuncţie coordonatoare copulativă, leagă două principale;
după cum = locuţiune conjuncţională subordonatoare;
ce = pronume relativ rol de conjuncţie subordonatoare.

4. a) Mi-a spus că *nu numai* că nu vine dar *nici* nu va telefona = leagă două completive directe.
   b) A îngheţat *de spaimă* = complement de cauză.
   c) Vorbeşte de rău *de* toţi colegii = complement indirect.

EXERCIŢII – SINTAXA FRAZEI

Text:

1. a) Pe-aici nu-şi poartă paşii, de groază, muritorii = principala regentă
   b) Nici cerul nu-şi trimete, pe-aici, luminătorii = principala regentă
   c) Căci apasă neguri grele ca-n ziua de apoi = circumstanţială de cauză.
   d) Până unde geme a undelor război = circumstanţială de loc.
   e)De parcă marea poartă un veşnic, văl cernit jelind vieţi = circumstanţială de mod comparativă condiţională.
   f) Pe care tot ea le-a mistuit = atributivă.
   g) Dar uneori se face lumină-n slava toată = principala regentă coordonată adversativ cu propoziţia nr. 1.
   h) De pare = consecutivă.
   i) C-ar surâde toţi îngerii deodată = subiectivă.

2. Pe-aici = complement circumstanţial de loc;
paşii = complement direct;
până unde = complement de loc;
ca-n vremea de apoi = complement de loc comparativ exprimat prin substantiv comun compus cu prepoziţia *ca;*
un văl = complement direct.

Scanned with OKEN Scanner

3. Sensuri figurate: luminătorii = metaforă
geme al undelor război = o succesiune de metafore
apasă = metaforă
ca-n ziua de apoi = metaforă pentru apocalipsă
văl cernit = metaforă
jelind vieți, pe care tot ea le-a mistuit = oximoron
surâd îngerii = personificare metaforică
4. Că ar surâde toți îngerii deodată = subiectivă.
5. Propozițiile introduse prin *dacă* sunt:
– Dacă îmi vei scrie măcar câteva rânduri = subiectivă.
– Dacă va rezista până în vârful muntelui = completivă directă.
– Dacă strămoșii noștri geto-daci cunoșteau scrierea = subiectivă.
– Dacă va pleca azi sau mâine = atributivă.
– Dacă s-ar ruga în genunchi = concesivă.
– Dacă se mai poate înscrie așa de târziu = predicativă.

Text:

1.a) Şi se tot duce = principala regentă.
b) Cât e depărtarea pe stânci, ponoare, tainice cărări = circumstanțială de timp introdusă prin adverbul relativ *cât*.
c) Pân'tace în frunziş privighetoarea cu pieptul sfâşiat de suspinări = circumstanțială de timp introdusă prin locuțiunea conjuncțională *până ce*.
d) Şi obosită, trece ciocârliei neisprăvitul plâns al nebuniei = temporală.
e) Să-l schimbe-n vii şi vesele cântări = circumstanțială de scop introdusă prin conjuncția *să*.
f) Atunci se-opreşte sfărâmat de cale = temporală.
g) Care l-a uitat = atributivă introdusă prin pronumele relativ *care*.

Scanned with OKEN Scanner

h) Şi cheamă somnul lin râzător şi binecuvântat, ca în zilele copilăriei sale = temporală.

2. Tainice = atribut adjectival adjectiv variabil cu patru forme feminin, plural, acuzativ;
sfâşiat = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv provenit din participiu, neutru, singular, acuzativ;
obosită = atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din participiu, feminin, singular, nominativ;
neisprăvitul = atribut adjectival, adjectiv variabil cu patru forme neutru, singular, acuzativ;
vii = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv variabil cu patru forme feminin, plural, acuzativ;
lin = atribut adjectival adjectiv variabil cu patru forme, neutru, singular, nominativ;
râzător = atribut adjectival, adjectiv variabil cu trei forme neutru, singular, nominativ;
binecuvântat = atribut adjectival, adjectiv variabil cu patru forme, neutru, singular, nominativ;
sale = atribut adjectival, adjectiv pronomial posesiv feminin, singular, genitiv.
3. Sfărâmat de cale, *de cale* are funcţia de complement de agent.
4. Şi = conjuncţie coordonatoare copulativă, leagă două principale:
se duce = predicat verbal verb conj. III diateza reflexivă indicativ prezent pers. III singular;
tot = adverb asintactic;

Scanned with OKEN Scanner

cât = nume predicativ prin adverb relativ de loc rol de conjuncție introduce circumstanțiala de loc;
e = verb copulativ conj. IV indicativ prezent pers. III singular;
depărtarea = subiect exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, nominativ.

5. acnee, erarhie, eczemă, a crea.

PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ - EXERCIȚII

Text:

1.– Că nu-mi place = subiectivă.
– Să mă agit în gol numai de dragul de-a mă agita = subiectivă.
– Şi că mai bine stau şi mă uit pe fereastră = subiectivă.

2.– E adevărată neplăcerea de-a mă agita în gol numai de dragul de-a mă agita.
– E adevărată şederea.
– Şi uitarea pe fereastră.

Plasarea în text

E adevărată neplăcerea de-a mă agita în gol numai de dragul de-a mă agita şi că e mai bine şederea şi uitarea pe fereastră.

3. **Concluzie:** Textul cu subiecte contrase este sărac în idei şi în structură stilistică. În concluzie de această dată e preferabilă necontragerea.

Text:

1.a) Şi de unde acel strop de sânge albastru, pur = principală interogativă.

Scanned with OKEN Scanner

b) Dacă adevărat este = condiţională.

c) Că, trebuindu-i veacuri, datina rămâne apanajul exclusiv al sângelui = subiectivă.

d) Ca să se plămădească = circumstanţială de scop.

e) Care, respingând prihana corcelilor înflorea în fiinţa lui pe neaşteptate atât de semeţ = atributivă.

2. De unde acel strop de sânge albastru = este propoziţia unde se formează elipsa, respectiv verbul *a proveni.*

3.Trebuindu-i = verb conj. IV diateza activă, gerunziu, complement concesiv;

i = pronume personal pers. III singular, dativ neaccentuat complement indirect;

veacuri = subiectul gerunziului exprimat prin substantiv comun, neutru, plural, nominativ;

atât de = complement de mod, exprimat prin adverb de mod cu prepoziţie;

semeţ = element predicativ suplimentar exprimat prin adjectiv variabil cu patru forme masculin sing. nominativ.

4. Nominativ: veacuri = subiectul gerunziului exprimat prin substantiv comun, neutru, plural;
datina = substantiv comun, feminin, sing. subiect;
apanajul = substantiv comun neutru, sing. nume predicativ;
strop = substantiv comun, masculin, sing. subiect.

Acuzativ: de sânge = substantiv comun, neutru defectiv de număr, cu prepoziţia *de*, atribut substantival prepoziţional;

Scanned with OKEN Scanner

Text:

1.a) În ceruri nu se ţinu nici o socoteală = principală regentă.

b) De ceea ce îşi pot da oamenii unii altora = completivă indirectă.

c) Precum nu se ţine seama florii de mirosul ei = circumstanţială modală de egalitate.

d) Iar soarelui de lumina = modală comparativă de egalitate eliptică de predicat.

e) Pe care o răspândeşte = atributivă.

2. Socoteală = substantiv comun feminin, sing. nominativ, subiect;

oamenii = substantiv comun, masculin, plural nominativ, subiect.

3. Se = pronume reflexiv pers. III sing. acuzativ marca diatezei pasive;

pot da = predicat verbal compus format din verb conj. I indicativ prezent pers. III plural şi verb conj. I diateza activă infinitiv prezent;

pe care = pronume relativ masculin, sing. acuzativ cu prepoziţie complement direct, rol de conjuncţie subordonatoare introduce atributiva;

o = pronume personal pers. III feminin sing. acuzativ neaccentuat complement direct de reluare.

Text:

1. Flori = substantiv comun, feminin, plural, nominativ, subiect;

care = subiect, pronume relativ, feminin, plural, nominativ rol de conjuncţie subordonatoare introduce atributiva;

Scanned with OKEN Scanner

ochi = subiect, substantiv comun, masculin, plural, nominativ;
ce = subiect, pronume personal masculin, plural, nominativ rol de conjuncție subordonatoare introduce atributiva;
2.Flori = plante care înfloresc frumos;
ochi = organ al vederii afectat de o situație gravă.
3. Sinonime: înclină = se pliază
boiul = abdomenul
visare = reverie
plâng = se lamentează.

Text:

1.a) Aproape = principala regentă.
b) Că-i veni = subiectivă.
c) S-o ia la fugă = subiectivă.
d) Căci poate = circumstanțială de cauză.
e) Că întârzia trenul = subiectivă.
f) Şi s-ar fi putut încredința = principala regentă.
g) Că ele era omul acela = completivă indirectă.
h) Căci puteau = circumstanțială de cauză.
i) Dacă au înşelat-o ochii = circumstanțială condițională.
j) S-o înşele şi urechile = completivă directă.
k) Când îi auzise numele = temporală.
2. Predicat nominal: nu există în text.

Predicate verbale:
aproape = exprimat prin adverb de mod predicativ;
veni = verb conj. IV indicativ perfectul simplu impersonal;

Scanned with OKEN Scanner

s-o ia la fugă = locuțiune verbală, conjunctiv prezent pers. IV singular;
poate = adverb de mod, predicativ;
au înşelat = verb conj. I diateza activă indicativ perfect compus pers. III singular;
puteau = verb conj. II indicativ imperfect pers. III plural;
să-nşele = verb conj. I conjunctiv prezent pers. I plural;
auzise = verb conj. IV indicativ mai mult ca perfect pers. III plural.

3. **Subiectivele**	**Contragerea**
– S-o ia la fugă	plecarea în grabă
– Că întârzia trenul	fiind posibilă întârzierea trenului

Text:

1.a) Când îmi venea la îndemână = temporală.
b) Făceam asta cu atât mai mult = principala.
c) Cu cât observam = circumstanțială de mod de măsură progresivă.
d) Că fetei îi displăcea vizibil = completivă directă.
e) Să mă asculte = subiectivă.
f) Şi îmi spuneam = principală.
g) Că nu e rău = completivă directă.
h) Că mă comport astfel = subiectivă.
i) Fiindcă e cu atât mai bine = cauzală.
j) Dacă îi displăcea această trăsătură = subiectivă.
k) Căci nu vom fi prieteni = cauzală.

Scanned with OKEN Scanner

2.Să mă asculte = subiectivă.
Că mă comport astfel = subiectivă.
Dacă îi dispăcea această trăsătură = subiectivă.

3. **Contragere:** ascultarea mea
comportamentul meu
ne plăcându-i această trăsătură.

4. Expresiile: venea la îndemână = expresie verbală
nu e rău = expresie verbală impersonală.

5.– Îl are la mână cu multe matrapazlâcuri.
– A mers totul din mână în mână.
– Nu are *dare de mână* – expresie substantivală.

Text:

1a) Aş dori = principala regentă.
b) Să se precizeze = completivă directă.
c) Că ei au respins pe cel mai mare poet = completivă directă.
d) Ce an de an au lăsat = atributivă.
e) Să li se strecoare printre degete sute de milioane pentru mărunţişuri zadarnice = completivă directă.
f) Pentru că nu era nici alegător cu influenţă = cauzală.
g) Nici nu se încovoia înaintea mai marilor zilei = cauzală.

2.An de an = complement de timp;
li = complement indirect;
pentru mărunţişuri = complement de scop;
pe poet = complement direct.

3. Mai marilor zilei, *zilei* este în cazul genitiv.

4. Sinonime: Să ne aducem aminte = să rememorăm
mărunţişuri = detalii
zadarnice = inutile.

Scanned with OKEN Scanner

5.*Negreşit* că îmi doresc asta.
Desigur că va înţelege şi el.
Evident că nu se schimbă vremea.
Bineînţeles că se va reprograma întâlnirea.
Sigur că vei participa şi tu.

Text:

1.a) I se părea = principala regentă.
b) Că nu l-a văzut de mult = subiectivă.
c) Că-l regăseşte după o lungă despărţire = subiectivă.
d) Şi ar fi vrut = principală.
e) să poată face pentru el ceva: un gest de tandreţe, unul de recunoaştere = completivă directă.
f) Dar tăcerea lui o descuraja = principală adversativă.

2. Se părea = predicat verbal, verb conj. III diateza reflexivă indicativ imperfect impersonal;
a văzut = predicat verbal, verb conj. II diateza activă, indicativ imperfect impersonal;
regăseşte = predicat verbal, verb conj. IV activ, indicativ prezent pers. III sing.
ar fi vrut = predicat verbal, verb conj. II activ, condiţional perfect pers. II sing.
să poată face = predicat verbal compus format din verb conj. II activ conjunctiv prezent pers. III sing. şi verb conj. III infinitiv prezent;
descuraja = predicat verbal, verb conj. I activ indicativ imperfect pers. III singular.

3.Un gest = complement direct, substantiv comun, neutru sing. acuzativ;

Scanned with OKEN Scanner

de tandrețe = substantiv comun, feminin, defectiv de număr, acuzativ cu prepoziție atribut substanțial prepozițional;
unul = atribut pronomial apozițional, pronume nehotărât, neutru sing. nominativ;
de recunoaştere = atribut substanțial prepozițional, substantiv comun feminin, sing. acuzativ cu prepoziție.

4. Contragere: O revedere neașteptată de mult.
5. Dar tăcerea lui o descuraja, *lui* este pronume personal.
6. Sinonime: despărțire = separare
tăcere = amuțire.

PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ – RĂSPUNSURI

Text:

1.a) Părerea lui era = principala regentă.
b) Că prietenii ți-i alegi = predicativă.
c) Dar familia nu = predicativă.
d) Şi că n-ai încotro = predicativă.
e) Rudele rămân rude = predicativă.
f) Fie că-ți place = concesivă.
g) Sau nu = concesivă coordonată disjunctiv cu nr. 4.

2. Era = predicat nominal incomplet, verb copulativ, conj. IV indicativ imperfect, pers. III sing.;
alegi = predicat verbal, verb predicativ, conj. III indicativ prezent pers. II singular;
nu = predicat verbal, adverb de negație, înlocuiește predicatul;
place = predicat verbal, verb conj. II activ, unipersonal cu sens impersonal, indicativ prezent;

Scanned with OKEN Scanner

nu = adverb de negație, înlocuiește predicatul;
n-ai încotro = predicat verbal, locuțiune verbală, conj. II indicativ prezent pers. II sing.;
rămân rude = predicat nominal, verb copulativ, conj. III indicativ prezent pers. III plural, și nume predicativ substantiv comun, feminin, plural, nominativ.

3. Rudele rămân rude, *rude* este nume predicativ.

4. Fie că-ți place, *fie* este conjuncție.

5. Expresii: N-ai încotro = expresie verbală formată din verb conj. I,indicativ imperfect pers. II singular și adverb de loc.

Text:

1.a) Și mai ales datoria lui este = principală.

b) Să lucreze în așa fel = predicativă.

c) Întrucât Voevodul de la Țara Românească să fie pe cât cu putință al lui = circumstanțială de scop.

d) Nu al altora = circumstanțială consecutivă eliptică.

e) Pentru ca zona de influență dispre păgâni să fie cât mai depărtată = circumstanțială de scop.

2. În așa fel încât, *așa* este adjectiv.

3.Să fie al lui = predicat nominal verb copulativ conj. IV conjunctiv prezent pers. III singular;
pe cât cu putință = complement de mod, locuțiune adverbială de mod.

4. Sensuri secundare: datoria, să lucreze, zona, păgân.

5.– Adevărul este că nu l-am văzut.
– Impresia mea este că mă ocolește.
– Realitatea este că are alte preocupări.
– Lumea este cum este.
– Societatea este cum o fac oamenii.

Scanned with OKEN Scanner

– Îmbrăcămintea lui este cum se poartă acum.

Text:

1.a) Aceasta este povestea = principală.
b) Dar înțelesul alegoric = principală adversativă.
c) Ce i-am dat = atributivă.
d) Că pe de altă parte aici pe pământ, nu e capabil de a ferici pe cineva, nici capabil de a fi fericit = predicativă.
e) Dacă geniul nu cunoaşte nici moarte = condiţională.
f) Şi numele lui scapă de noaptea uitării = condiţională.

2.Aceasta este = predicat nominal format din verbul copulativ a fi conj. IV indicativ prezent pers. III sing.;
este altul = predicat nominal verb copulativ conj. IV indicativ prezent pers. III sing. şi nume predicativ pronume nehotărât, neutru, singular, nominativ;
am dat = predicat verbal, verb conj. I indicativ perfect compus pers. I sing.;
nu cunoaşte = predicat verbal, verb conj. III indicativ prezent pers. III singular;
scapă = predicat verbal, verb conj. I indicativ prezent pers. III singular.
Nu e capabil = predicat nominal, verb copulativ conj. IV indicativ prezent pers. III sing. şi nume predicativ adjectiv variabil cu patru forme masculin sing. nominativ.

3.Alegoric = atribut adjectival, adjectiv variabil cu patru forme neutru singular, acuzativ;
uitării = atribut adjectival, substantiv comun, feminin, sing. genitiv;

Scanned with OKEN Scanner

de a ferici = atribut verbal, verb conj. IV infinitiv prezent cu prepoziție.

4.Povestea = subiect, substantiv comun, feminin, sing. nominativ;

înțelesul = subiect, substantiv comun, neutru, sing. nominativ;

geniul = subiect, substantiv comun, neutru, sing. nominativ;

numele = subiect, substantiv comun, neutru, sing. nominativ.

5. Comentariu:„Noaptea uitării" = uitarea creației unui geniu este echivalentă cu o noapte, autorul realizând aici o metaforă.

6. – Dacă vine înseamnă că mă iubeşte.

– Dacă a scris atât înseamnă că e un mare scriitor.

– Dacă termină lucrarea casei înseamnă că ne-am luat de grijă.

– Dacă desenează frumos înseamnă că poate ajunge un pictor mare.

7.L-a lăsat baltă şi a plecat.

Totul mă lasă rece.

Văzând că e recalcitrant, l-a lăsat de banii lui.

8. Forma corectă: magaziner; cromozom; enerva.

9. Prima serie nu are nici o greşeală.

Text:

1.a) În van la picioare-i fug râuri spumate = principala regentă.

b) Şi stâncile rupte în cale-i s-ațin = principală coordonată copulativ cu nr. 1.

c) Nimic nu-i în stare = principală regentă.

d) S-oprească vreodată = completivă directă.

Scanned with OKEN Scanner

e) Cu pasul lui sigur prin râuri înoată = principală.
f) Se-ndreaptă spre țelul cel mic și senin = principală.

2. i = atribut pronomial în dativ, pronume personal, pers. III sing., dativ posesiv;
spumate = atribut adjectival, adjectiv variabil cu patru forme feminin, plural, nominativ;
rupte = atribut adjectival, adjectiv provenit din participiu feminin plural nominativ;
lui = atribut pronomial genitival pers. IV sing., masculin genitiv;
cel mic = atribut adjectival exprimat prin adjectiv variabil cu trei forme neutru sing. nominativ și articolul demonstrativ *cel*.
senin = atribut adjectival, adjectiv variabil cu patru forme neutru, sing. acuzativ.
3. Stâncele = subiect, substantiv comun, feminin, pl. nominativ;
rupte = atribut adjectival, atribut provenit din participiu feminin pl. nominativ;
în cale = complement de loc, substantiv comun, feminin, sing. acuzativ cu prepoziție;
i = complement indirect, pronume personal pers. III sing. masculin, dativ neaccentuat;
s-ațin = predicat verbal, verb conj. III diateza reflexivă indicativ prezent pers. III pl.
4. Familia lexicală a cuvântului *sigur*:
siguranță = derivare cu sufixul *-anță* de la *sigur*;
asigura = derivare cu prefixul *a-* și sufixul *-a* de la *sigur*;
asigurare = derivare cu sufixul *-re* de la *a asigura*.

Scanned with OKEN Scanner

PREDICATIVA SUPLIMENTARĂ – RĂSPUNSURI

Text:

1.Că la picioare se târâie un vierme = predicativă suplimentară.
Să-l vezi = predicativă suplimentară.

2.Să vezi = predicat verbal, verb conj. II conjunctiv prezent pers. II singular;
se târâie = predicat verbal, verb conj. IV diateza reflexivă indicativ prezent pers. III sing.;
să sferme = predicat verbal, verb conj. I activ, conjunctiv prezent pers. III sing. formă eminesciană;
ştie = predicat verbal, verb conj. IV activ, indicativ, prezent pers. II singular;
a vrut = predicat verbal, verb conj. II indicativ perfect compus pers. III singular;
a făcut = predicat verbal, verb conj. III indicativ perfect compus pers. III sing.

3.Se târâie = se linguşeşte;
un vierme = om de nimic;
să sferme = să distrugă.

4.L-a făcut *să* râdă de noi.
Se consideră *că*-i foarte deştept.
Se lasă *să* fie ocărât mereu.

5.l = pronume personal pers. III sing. acuzativ neaccentuat complement direct de anticipare;
ţi = atribut pronomial în dativ, pronume personal pers. II sing. dativ posesiv.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

1.a) Un sultan dintre aceia la pământ dormea ținându-și căpătâi mâna cea dreaptă = principală.

b) Ce domnesc peste vro limbă = atributivă.

c) Ce cu-a turmelor păşune a ei patrie ş-o schimbă = atributivă.

d) Dară ochiu-nchis afară înlăuntru se deşteaptă = principală adversativă.

e) Vede = principala regentă.

f) Cum din ceruri luna lunecă = completivă directă.

g) Şi se coboară = completivă directă.

Şi s-apropie de dânsul preschimbată în fecioară = completivă directă.

2.Dintre aceia = atribut pronomial propoziţional, exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare masculin plural, acuzativ cu prepoziţie;

vro = atribut adjectival adjectiv pronomial nehotărât feminin, singular, acuzativ;

a turmelor = atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv comun, feminin, pl. genitiv;

a ei = atribut pronomial genitival exprimat prin pronume personal pers. III sing. feminin, genitiv;

şi = atribut pronomial în dativ, pronume reflexiv pers. III. sing. masculin, dativ posesiv;

cea dreaptă = atribut adjectival, adjectiv variabil cu patru forme feminin, sing. acuzativ şi articol demonstrativ;

închis = atribut adjectival adjectiv variabil provenit din participiu masculin sing. nominativ;

Scanned with OKEN Scanner

3.preschimbată = element predicativ suplimentar adjectiv provenit din participiu feminin, sing. nominativ;
în fecioară = element predicativ suplimentar substantiv comun feminin, sing. acuzativ cu prepoziție.

4. Contragere: În transhumanță schimbând mereu locul păşunelor.

5. Expansiune: Că este schimbată în fecioară.

6. Peste vreo limbă, *limbă* are înțeles de popor.

7. Contragere: Vede luna lunecând şi coborând.

Text:

1.a) Iată vine-un sol de pace c-o năframă-n vârf de băț = principala.
b) Baiazid, privind la dânsul, îl întreabă cu dispreț = principală.
c) Ce vrei tu? = principală interogativă.
d) Noi? Bună pace! = principala.
e) De n-o fi cu bănat, = condițională.
f) Domnul nostru-ar vrea = principala.
g) Să vază pe măritul împărat = completivă directă.

2.Micul dialog dintre Mircea cel Bătrân şi sultanul Baiazid se rezumă inițial la întrebarea ce vrei tu? şi răspunsul lui Mircea noi vrem bună pace!, exprimându-şi totodată intenția de a vedea pe măritul împărat, cuceritorul creştinătății.

3.Prima virgulă separă complementul de timp de predicat.
A doua virgulă separă complementul de timp de principală.
Semnele de dialog marchează dialogul dintre cele două personaje.
Semnul întrebării marchează o întrebare.
Semnul exclamării marchează o exclamație.

Scanned with OKEN Scanner

A treia virgulă din text separă condiționala de regentă.
4. n-o fi cu bănat, *bănat* înseamnă supărare.
5. n-o fi cu bănat, *n-o fi* este indicativ viitor I.

Text:

1.a) Că altă dată s-ar fi făcut negru la față = subiectivă.
b) Și numai aruncând omului acela o privire, l-ar fi făcut = subiectivă.
c) Să-i rămână vorba-n gât = predicativă suplimentară.
d) Să meargă de-a-ndaratelea = predicativă suplimentară.
e) Era adevărat = principala regentă.

2. **Expansiune:** Dacă i-ar fi aruncat o privire.

3.– De câtăva vreme a făcut gât.
– Când îi convine, dă pe gât o sticlă întreagă.
– Și-a întors gâtul uitându-se la ea.

4.– Sărbătorindu-l i-a făcut mare plăcere.
– L-am văzut alergând după autobuz.
– Ducându-te nu vei regreta.
– Sărind gardul poți intra în gura câinilor.

PROPOZIȚII PRIN COMPARAȚIE A PREDICATIVEI CU PREDICATIVA SUPLIMENTARĂ– RĂSPUNSURI

1. Că, ticăloșit de crima îndoielii, a simțit în suflet o frăție și o solidaritate cu rebelii.

2. Vinovăție = substantiv comun, feminin, sing. nominativ, subiect;
de crima = substantiv comun, feminin, sing. acuzativ cu prepoziție complement de agent;

Scanned with OKEN Scanner

îndoielii = substantiv comun, feminin, singular, genitiv, atribut substantival prepoziţional;
în suflet = substantiv comun, neutru, sing. acuzativ cu prepoziţie complement de loc;
o frăţie = substantiv comun, feminin, defectiv de număr, acuzativ, complement direct;
solidaritate = substantiv comun, feminin, sing. acuzativ, complement direct;
cu rebelii = substantiv comun, masculin, plural, acuzativ cu prepoziţie atribut substantival prepoziţional.

3. Sensuri secundare: ticăloşit, crima, frăţie.

PROPOZIŢIA ATRIBUTIVĂ – RĂSPUNSURI

Text:

1.a) Cine cunoaşte ţinutul în epoca..... epocă = subiectivă.
b) Pe care autorul acestei povestiri o cunoaşte = atributivă.
c) După cum a cunoscut şi întâmplările = circumstanţială de mod.
d) Ce vi le înfăţişează = atributivă.
e) Îşi dădea numai decât seama = principală regentă.
f) Că acest conac nu era totuşi prea vechi = completivă indirectă.

2. *Epocă,* apare în text de două ori. A doua oară este atribut substantival apoziţional. De fiecare dată substantivul are o subordonată atributivă ceea ce accentuează stilistica substantivului *epocă.*

3. *l* din *ţinutul* = articol hotărât enclitic;
a din *epoca* = articol hotărât enclitic;

Scanned with OKEN Scanner

cele din *cele arătate* = articol demonstrativ feminin, pl. nominativ realizând substantivarea adjectivului *arătate;*
l din *autorul* = articol hotărât enclitic;
le din *întâmplările* = articol hotărât enclitic;
4. Ce = complement direct, pronume relativ, feminin, pl. acuzativ, rol de conjuncție introduce atributiva;
vi = complement indirect, pronume personal, pers. II pl. dativ, neaccentuat;
le = complement direct de reluare, pronume personal, feminin, pl. acuzativ, neaccentuat;
înfățișează = predicat verbal, verb conj. I activ, indicativ prezent pers. III pl.;
5. Grad de comparație al adjectivului *prea vechi* = superlativ absolut.

Text:

1.a) Bine fătul meu alege-ți un cal din herghelie, ie-ți bani, haine, arme și mergi cu bine dragul tatei = principală.
b) Dacă te bizuiești = condițională.
c) Că-i putea răzbate = completivă indirectă.
d) Și crezi = condițională coordonată copulativ cu propoziția nr.2.
e) Că ești în stare = completivă directă.
f) Cât ți-or trebui = atributivă.
g) Care ți-or plăcea = atributivă.
h) Care-i crede = atributivă.
i) Că-ți vin la socoteală = completivă directă.
2. În text apar trei atributive cu diferite elemente regente.
3. Cât ți-ar trebui, *cât* este adverb.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

1.a) Şi prin negrele icoane unor zile fără frâuri, palid, adâncit, sinistru, trece tigrul Robespierre = principala regentă.
b) Unde viaţa-e-o scânteie = atributivă.
c) Unde sânge curge-n râuri = atributivă.
d)Şi privirea-i sângeroasă, s-alintează ca spre pândă = principală.
e) Căci e-o sentinţă = circumstanţială de cauză.
f) Ce scrie = subiectivă.
g) Ce gândeşte = subiectivă.
h) E-o osândă = cauzală.
i) Într-un cran săpat ca-n piatră fierb gândirile-i de fier = principală.

2.**Atributivele** **Contragerea**

Unde viaţa-i o scânteie = cu o viaţă efemeră.
Unde sânge curge-n râuri = cu o luptă între viaţă şi moarte.
Ce gândeşte = gândirea lui.

3.Negrele = atribut adjectival adjectiv variabil cu patru forme feminin, pl. acuzativ.
Unor zile = atribut substantival genitival substantiv comun, feminin, pl. genitiv, articulat nehotărât cu *unor.*
Fără frâuri = atribut substantival prepoziţional, substantiv comun, neutru, pl. acuzativ cu prepoziţie.
Palid = atribut adjectival, adjectiv variabil cu patru forme masculin, sing. nominativ.
Adâncit = atribut adjectival, adjectiv provenit din participiu masculin, sing. nominativ.
Robespierre = atribut substantival apoziţional, substantiv propriu, nominativ.

Scanned with OKEN Scanner

I = atribut pronomial pronume personal pers.
III sing. masculin, dativ posesiv.
Sângeroasă = atribut adjectival adjectiv variabil cu patru forme, feminin, sing. nominativ.
Săpat = atribut adjectival, adjectiv provenit din participiu, masculin sing. acuzativ.
De fier = atribut substantival prepoziţional, exprimat prin substantiv comun, neutru, defectiv de număr, acuzativ cu prepoziţie.

4. Sinonime: negrele = sumbrele
icoane = imagini
fără frâuri = incontrolabil
gândeşte = reflectează
o osândă = o condamnare.

5. Expansiunea grupării: *săpat ca-n piatră.*

Gruparea determinând substantivul *cran* este folosită cu sens figurat şi prin expansiune înseamnă care este neînduplecabil, rigid şi ne colaborând cu ceilalţi lideri ai Revoluţiei Franceze.

6. *A fierbe:* – Mama fierbe mâncarea.
– Îmi fierb creierii.
– Conservele au fiert.
– Fierbe de nerăbdare.
– Mulţimea fierbea în stradă.

Text:

1.a) Cu-a ei candelă de aur palida înţelepciune,
Cu zâmbirea ei regală, ca o stea,
lumina a vieţii voastre drum de roze semănat = principală regentă.

Scanned with OKEN Scanner

b) Ce nu apune = atributivă subordonată propoziției nr. 1 introdusă prin pronume relativ.
c) Sufletul vostru: un înger = principală eliptică de predicat.
d) Inima voastră: o liră = principală eliptică de predicat.
e) Ce la vântul cald cântări molcome respiră = atributivă dependentă de propoziția nr. 1.
f) Ce-o mișcă = atributivă subordonată propoziției nr. 5.
g) Ochiul vostru vedea-n lume de icoane un palat = principală.

2. **Figuri de stil:**

Strofa este o alegorie privitoare la scriitorii pe care Mihai Eminescu îi evocă în „Epigonii". Fiind alegorie, reprezintă o succesiune de metafore: candela de aur, palida înțelepciune, zâmbire regală, lumina, drum de roze semănat.

Epitete: palida, regală, semănat.

Textul cuprinde două puncte de elipsă în „Sufletul vostru: un înger, inima voastră: o liră".

3.Înțelepciune = derivata cu sufixul *-iune* de la *înțelept.*
Semănat = schimbarea valorii gramaticale din participiu în adjectiv.
Apune = derivare cu prefixul *a-* de la *pune.*
Zâmbirea = derivare cu sufixul *-re* de la *zâmbi.*

4. Sinonime: de aur = prețios, inestimabil.

5. Drum de roze semănat, *roze* înseamnă trandafiri.

6.– Ți s-a dus un ochi de ciorap.
– Mingea a spart un ochi de geam.
– Am mâncat un ochi.
– Mă doare ochiul.
– Am intrat într-un ochi de apă.

Text:

1.a) Unde în arborul din mijloc e vrăjita-mpărătească = circumstanțială de loc.

Scanned with OKEN Scanner

b) Unde-n sălcii mlădioase sunt copile de-mpărat = circumstanțială de loc.
c) Codrul – înaintea vrajei o cetate fu frumoasă = principală.
d) A ei arcuri azi îs ramuri = principală.
e) A ei stâlpi sunt trunchiuri groase = principală.
f) A ei bolți streşini de frunze arcuite-ntunecat = principală.

2. **Unde:** – Îl trimite unde are nevoie = circumstanțială de loc.

– Nu se ştie unde l-a trimis = subiectivă.
– Problema este unde s-a dus = predicativă.
– Unde îl vede sărac, îşi bate joc de el = cauzală.

3.Unde = adverb relativ de loc, complement de loc rol de conjuncție introduce circumstanțiala de loc;
azi = complement de timp, adverb de timp;
întunecat = complement de mod, adverb de mod.

4.– Laptele este groscior,
– Grosimea peretelui este mare.
– Greşeala este grosolană.
– Copilul este cam grosuț.

Text:

1.Ce-a crescut = atributivă.

Tu, care-ai stat bătaia s-asculți, pe cea din urmă = atributivă.

2. **Contrageri:**

Ce-a crescut = trecătoare.

Tu, care-ai stat bătaia s-asculți, pe cea din urmă = răbdătoare.

3. „Te-ai împăcat sau suferi de vremea trecătoare, tu răbdătoarea." Evident textul pierde din valoarea stilistică şi, prin contragere se pierd şi unele elemente lexicale.

Scanned with OKEN Scanner

4. Sensuri secundare: ai împăcat, a crescut, se curmă.

PROPOZIȚII CIRCUMSTANȚIALE – RĂSPUNSURI

Text:

1.Cât se poate de frumos = circumstanțială de mod propriu-zisă.

Cum nu se poate mai urât = circumstanțială de mod propriu-zisă.

2.– Extrem de frumos.

– Formidabil de urât.

3. La lucru de piguleală = în ceea ce privește ocupațiile de amănunt.

4. Sinonime: frumos - urât
splendid – mizerabil.

5. Apucătură din ochi înseamnă dexteritate.

MODALA COMPARATIVĂ – RĂSPUNSURI

Text:

1.a) Pe cât este de sigur = circumstanțială de mod comparativă de egalitate.

b) Că un om cu minte face mai mult decât o sută de mărginiți = subiectivă.

c) Pe cât de sigur este = principala regentă.

d) Că și ceilalți din public vor urma în curând ca unii = subiectivă.

e) Ce sunt deprinși = atributivă.

f) Să se ia după judecata altora = completivă indirectă.

Scanned with OKEN Scanner

g) Cu cât este în interesul lor = circumstanțială de mod de măsură progresivă.

h) S-o facă = subiectivă.

2.Sigur = schimbarea valorii gramaticale din adjectiv în adverb;

mult = schimbarea valorii gramaticale din adjectiv în adverb;

nealterată = schimbarea valorii gramaticale din participiu în adjectiv.

3.Un = articol nehotărât;

l = articol hotărât enclitic;

l = articol hotărât enclitic;

unui = articol nehotărât;

a = articol hotărât enclitic;

l = articol hotărât enclitic.

Text:

1.a) Acest tânăr nu numai că ştia atâtea limbi = principala.

b) Dar cunoştea de aproape şi ţările lor = principală regentă coordonată copulativ cu propoziția nr. 1.

c) Vorbea despre toate regiunile Europei cu mai mare siguranță = apozitivă.

d) Decât cei = apozitivă.

e) Care văzuseră ţările de aproape de mai multe ori = atributivă.

2.Nu numai că... dar şi = conjuncții corelative coordonatoare copulative.

Decât = prepoziție, leagă pronumele de verb şi exprimă complementul comparativ de inegalitate.

Scanned with OKEN Scanner

Care = pronume relativ masculin pl. nominativ rol de conjuncție subordonatoare introduce atributiva.
De = prepoziție cu acuzativul, leagă adverbul de verb și exprimă complementul de loc.
3. Prin călătorii repetate făcute în acele regiuni.
4. Știa = predicat verbal, verb conj. IV activ, indicativ imperfect pers. III singular;
cunoștea = predicat verbal, verb conj. III activ, indicativ imperfect pers. III singular;
vorbea = predicat verbal, verb conj. IV activ, indicativ imperfect pers. III singular;
5. Acest = adjectiv pronomial demonstrativ de apropiere, masculin, singular, nominativ, atribut adjectival;
atâtea = adjectiv pronomial nehotărât, feminin, plural, acuzativ atribut adjectival;
lor = pronume personal, pers. III plural, masculin, genitiv, atribut pronomial genitival;
toate = adjectiv pronomial nehotărât, feminin, plural, acuzativ atribut adjectival;

MODALA COMPARATIVĂ CONDIȚIONALĂ - RĂSPUNSURI

Text:

1.a) Dreaptă, stânca avea totuși jos și cam la mijloc o scobitură destul de adâncă = principala regentă.

b) Cum era = circumstanțială de mod propriu-zisă.

c) De parcă era trasă la cumpănă = modală comparativă condițională.

Scanned with OKEN Scanner

d) În care cineva s-ar fi putut adăposti larg pentru orice împrejurare = atributivă.

2. Cum era = circumstanțială de mod propriu-zisă.
3. Expresii: era trasă la cumpănă
în larg = o expresie adverbială.

MODALA DE MĂSURĂ PROGRESIVĂ – RĂSPUNSURI

Text:

1.a) Domnule, iată un caz de boală = principala regentă.

b) Îmi zise acesta = principala incidentă.

c) După ce examină cu de-amănuntul pe bolnavă = circumstanțială de timp.

d) Care mă face = atributivă.

e) Să cred = predicativă suplimentară.

f) Că medicina cu atât câştigă = completivă directă.

g) Cu cât se apropie mai mult de o ştiință pozitivă = modală de măsură progresivă.

h) Şi pierde deopotrivă de mult = completivă directă.

2.Cu de-amănuntul = locuțiune adverbială de mod;

Cu atât = adverb de mod cu prepoziție, corelativ al modalei de măsură progresivă.

Mai mult = adverb de mod la comparativ de superioritate complement de mod.

Deopotrivă de mult = adverb de mod la comparativ de egalitate complement de mod.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

1.a) Dar de ce lumina mai tare = principala regentă.
b) De ce se apropia = modală de măsură progresivă.
c) De-ți întuneca privirile = consecutivă.

2.De ce = pronume relativ cu prepoziție în locuțiunea conjuncțională subordonatoare introduce modala de măsură progresivă;
de ce = pronume relativ cu prepoziție, corelativ al modalei de măsură progresivă;
se = pronume reflexiv pers. III singular, marca diatezei reflexive;
ți = pronume personal pers. II singular, dativ posesiv atribut pronomial.
3. De-ți întuneca privirile = Întunecându-ți privirile.

CIRCUMSTANȚIALA DE LOC – RĂSPUNSURI

Text:

1.a) În zidirea cea antică sus în frunte-i turnul maur = principala.

b) Magul privea pe gânduri în oglinda lui de aur = principală.

c) Unde-a cerului mii stele ca-ntr-un centru se adun = atributivă.

d) El în mic privește-acolo căile lor tăinuite = principală.

e) Și cu-n ac el zugrăvește cărărușile găsite = principală.

f) A aflat sâmburul lumii, tot = principală.

g) Ce-i drept = atributivă.

h) (Ce-i) frumos și bun = atributivă.

Scanned with OKEN Scanner

2.În zidirea = complement de loc substantiv comun, feminin singular, acuzativ cu prepoziție;
sus = complement de loc adverb de loc;
în frunte = complement de loc substantiv comun, feminin, singular, acuzativ cu prepoziție;
pe gânduri = complement de mod, substantiv comun, neutru, plural, acuzativ cu prepoziție;
în oglinda = complement de loc, substantiv comun, feminin, singular, acuzativ cu prepoziție;
ca-ntr-un centru = complement de mod comparativ, substantiv comun, neutru, singular, articulat nehotărât cu *un* şi propoziția compusă *ca-ntr;*
acolo = complement de loc, adverb de loc;
căile = complement direct, substantiv comun, feminin, plural acuzativ;
cu un ac = complement indirect, substantiv comun, neutru, singular, acuzativ cu prepoziție;
cărăruşile = complement direct, substantiv comun, feminin, plural, acuzativ;
sâmburul = complement direct, substantiv comun, neutru, singular, acuzativ.
3. Zidirea cea antică, *cea* este articol demonstrativ.
4. Expansiunea grupării: ca-ntr-un centru = ca şi când acolo ar fi fost un centru.
5. Sinonime: tăinuite = ascunse, secrete misterioase.
6. Şi cu-n ac el zugrăveşte, *zugrăveşte* înseamnă a schița.
7.A aflat = predicat verbal, verb conj. I activ, indicativ perfect compus pers. III singular;
sâmburul = complement direct, substantiv comun, neutru, singular acuzativ;

Scanned with OKEN Scanner

lumii = atribut substantival genitival, substantiv comun, feminin, singular genitiv;
tot = complement direct, pronume nehotărât, neutru, singular acuzativ;
ce = subiect, pronume relativ, neutru, sing. nominativ;
i drept = predicat nominal, verb copulativ conj. IV activ, indicativ prezent impersonal, formă neaccentuată şi nume predicativ adverb de mod;
frumos = nume predicativ, adverb de mod;
şi = conjuncţie coordonatoare copulativă leagă două nume predicative;
bun = nume predicativ, adjectiv cu valoare adverbială.

CIRCUMSTANŢIALA DE TIMP – RĂSPUNSURI

Text:

1. Textul nu are subiective, predicative, completive indirecte şi concesive.
2. Visurilor = atribut substantival genitival, substantiv comun neutru, pl. genitiv;
mele = atribut adjectival, adjectiv pronomial posesiv neutru, plural, genitiv;
de aur = atribut substantival prepoziţional substantiv comun, neutru defectiv de număr, acuzativ cu prepoziţie;
a nopţii = atribut substantival genitival substantiv comun feminin, singular genitiv;
rege = atribut substantival apoziţional, substantiv comun, masculin, singular nominativ;

Scanned with OKEN Scanner

înstelatul = atribut adjectival, adjectiv provenit din participiu masculin, singular nominativ;
molateci = atribut adjectival, adjectiv variabil cu trei forme masculin, plural, acuzativ;
înfoiați = atribut adjectival, adjectiv provenit din participiu masculin, plural, acuzativ;
ceresc = atribut adjectival, adjectiv variabil cu trei forme neutru, singular, acuzativ;
argintie = atribut adjectival, adjectiv variabil cu trei forme feminin, singular, nominativ;
palid = atribut adjectival, adjectiv variabil cu patru forme masculin, singular, acuzativ;
a stelelor = atribut substantival genitival, feminin, pl. genitiv;
luminoase = atribut adjectival, adjectiv variabil cu patru forme, neutru, pl. acuzativ.

3. Licențe poetice: turma viselor eu le pasc.

4. **Figuri de stil:**

turma = metaforă — rege = metaforă
pasc = metaforă — maur = metonimie
de aur = metaforă

Epitete: înstelat, maur, molatec, înfoiați, ceresc.

5. *de aur* este locuțiune adjectivală.

Text:

1.a) Când am plecat = temporală.
b) Un ornic bătea din ceață rar, atât de rar = principală.
c) Că timpul trecu pe lângă oră = consecutivă.
d) I-am auzit întâia bătaie amândoi,
e) Pierzându-se-n noiembre prelungă și sonoră = principală.

Scanned with OKEN Scanner

2.*Trecu:*a) Timpul trecu repede.
b) A trecut clasa.
c) Trec oameni pe stradă.
d) Rana a trecut.
e) Trece drept un student silitor.
3. *Pierzându-se* este element predicativ suplimentar.
4.Când e bine nu-i de mine, *când* e rău, *hop* şi eu.
Când vine mă bucură, *când* pleacă mă întristează.

CIRCUMSTANȚIALA DE CAUZĂ - RĂSPUNSURI

Text:

1.a) Întrucât lucrurile rămâneau nefăcute = cauzală.
b) Ce li se dădeau = atributivă.
c) După câteva preavize şi mustrări fu pensionat = principală.
d) Că era la o vârstă înaintată = subiectivă.
e) Fără să i se dea dreptul de a face contestație = circumstanțială de mod propriu-zisă.

2. Expansiunea grupării „avându-se în vedere" = fiindcă s-a avut în vedere.

3. *Întrucât:* – Întrucât nu ştiu engleza nu m-am dus în Anglia.
– Întrucât lucrează prea mult e mereu bolnav.
– Întrucât am văzut piesa n-am dat curs invitației.

4.Ce = pronume relativ, feminin, plural, nominativ, subiect, rol de conjuncție, introduce atributiva;
se = pronume reflexiv, acuzativ, marca diatezei pasive;
i = pronume personal, pers. III sing. dativ neaccentuat, complement indirect;
avându-se = pronume reflexiv, pers. III, acuzativ neaccentuat, marca diatezei pasive;

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALA DE SCOP (FINALA) - RĂSPUNSURI

Text:

1.a) Şi i-atinge mâinele pe piept = principală.

b) Când în pat se-ntinde drept = temporală.

c) Copila să se culce = finală.

d) Închide geana dulce = principala.

2.Când = complement de timp, adverb relativ de timp;

în pat = complement de loc, substantiv comun, neutru, sing. acuzativ cu prepoziție;

drept = complement de mod, adverb de mod;

pe piept = complement de loc, substantiv comun, neutru, sing. acuzativ cu prepoziție;

mâinile = complement direct, substantiv comun, feminin, pl. acuzativ;

geana = complement direct, substantiv comun, feminin, sing. acuzativ.

3. I-atinge mâinile, *i* este pronume personal.

4. Sensuri figurate: atinge = metaforă.

CIRCUMSTANȚIALA CONDIȚIONALĂ – RĂSPUNSURI

Text:

1.a) Dacă vrei = condițională.

b) Să mai vezi soarele cu ochii = completivă directă.

c) Şi să mai calci pe iarbă verde = completivă directă.

d) Atunci jură-mi-te pe ascuțişul paloşului tău = principală.

Scanned with OKEN Scanner

e) Că mi-i da ascultare = completivă indirectă.
f) Chiar de ți-aș zice = comcesivă.
g) Și în foc să te arunci = completivă directă.

2.Să mai vezi soarele cu ochii
Să mai calci pe iarbă verde.

Ambele expresii sunt sinonime însemnând lăsarea vieții, fiindcă altfel risca să fie omorât.

3.Să vezi = predicat verbal, verb conj. II conjunctiv prezent, pers. II sing.;
să calci pe iarbă verde = predicat verbal, expresie verbală;
jură-te = predicat verbal, verb conj. I imperativ pers. II sing.;
i-i dat ascultare = predicat verbal, expresie verbală;
aș zice = predicat verbal, verb conj. III condițional prezent, pers. I singular;
să te arunci = predicat verbal, verb conj. I diateză reflexivă, conjunctiv prezent, pers. II sing.

4. Și-n foc, *și* este adverb

CIRCUMSTANȚIALA CONCESIVĂ – RĂSPUNSURI

Text:

1.a) Deși o știa totuși și pe aceasta = concesivă.

b) Hubăr, ieșind seara tremura în tot trupul ca făcătorul de rele = principala.

c) Ca să meargă la cârciuma de la „Sărărie" = circumstanțială de scop.

d) Care vede = atributivă.

e) Că nu-i mai rămâne = completivă directă.

Scanned with OKEN Scanner

f) Decât să săvârşească fapta = subiectivă.
2. Sinonime: făcătorul de rele = hoţ, infractor, criminal.
3. Când ieşise seara.

Text:

1.a) Măcar că nu răzbise cu totul = concesivă.

b) Erau totuşi în piciaore jumătate din speranţe = principală.

c) Fiindcă fetele se împăcaseră cu gândul de-a nu mai pretinde ceva din munca lor = cauzală.

d) Iar Paraschiv şi Nilă se arătau şi ei mai înţelegători = cauzală.

2.

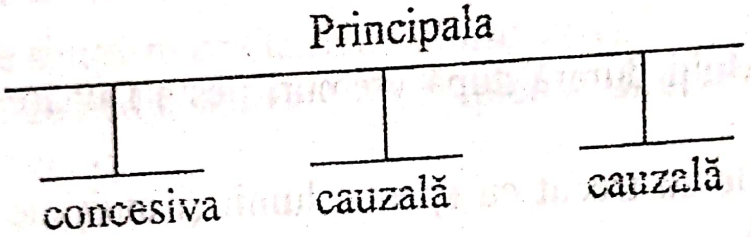

3.Nu răzbise = predicat verbal, verb conj. IV activ, indicativ mai mult ca perfect, pers. III singular;
erau în picioare = predicat nominal, verb copulativ, conj. IV indicativ imperfect pers. III plural şi nume predicativ locuţiune adjectivală formată din substantiv comun neutru plural, acuzativ cu prepoziţie;
se împăcaseră = predicat verbal, verb conj. I diateza reflexivă, indicativ mai mult ca perfect, pers. III plural;
se arătau = predicat verbal, verb conj. I diateza reflexivă, indicativ imperfect, pers. III plural.

4. Sinonime: nu răzbise = nu reuşise
cu totul = complet
în picioare = valabile.

5. Măcar că: – Măcar că mă invită, nu mă duc.

Scanned with OKEN Scanner

– Măcar că nu-i soare, nu-i frig.
– Măcar că o văzuse, n-o salutase.
– Măcar că e toamnă târzie, copacii sunt încă verzi.

CIRCUMSTANȚIALA CONSECUTIVĂ – RĂSPUNSURI

Text:

1.a) După vremuri mulți veniră = principală.

b) Începând cu acel oaspe = principală.

c) Ce din vechi se pomenește, cu Dariu a lui Istaspe = atributivă.

d) Mulți durară după vremuri peste Dunăre vrun pod = principală.

e) De-au trecut cu spaima lumii și mulțime de norod = consecutivă.

2.

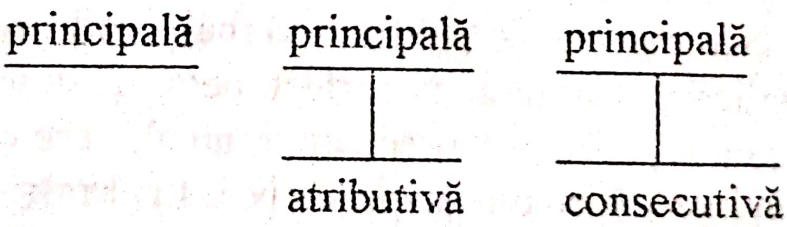

3.Ce = pronume relativ, masculin, plural, nominativ;
se = pronume reflexiv, pers. III singular, acuzativ, marca diatezei reflexive.

4.*De-au* – separă conjuncția subordonatoare de auxiliarul verbal *au*.

5. Sinonimul pentru norod = popor.

6. Sinonime: oaspe = invitat, musafir
au cerut = au pretins.

Scanned with OKEN Scanner

Text:

1.a) Parcă-l văd pe astronomul cu al negurii repaus = principală.

b) Cum uşor ca din cutie scoate lumile din chaos = predicativă suplimentară.

c) Şi cum neagra vicinicie ne-o întinde = predicativă suplimentară.

d) Şi ne-nvaţă = predicativă suplimentară.

e) Că epocele se-nşiră ca mărgelele pe aţă = completivă directă.

f) Atunci lumea-n căpăţână se-nvârtea ca o morişcă = principală.

g) De simţeam ca Galilei = consecutivă.

h) Că comedia se mişcă = completivă directă.

2. Schema:

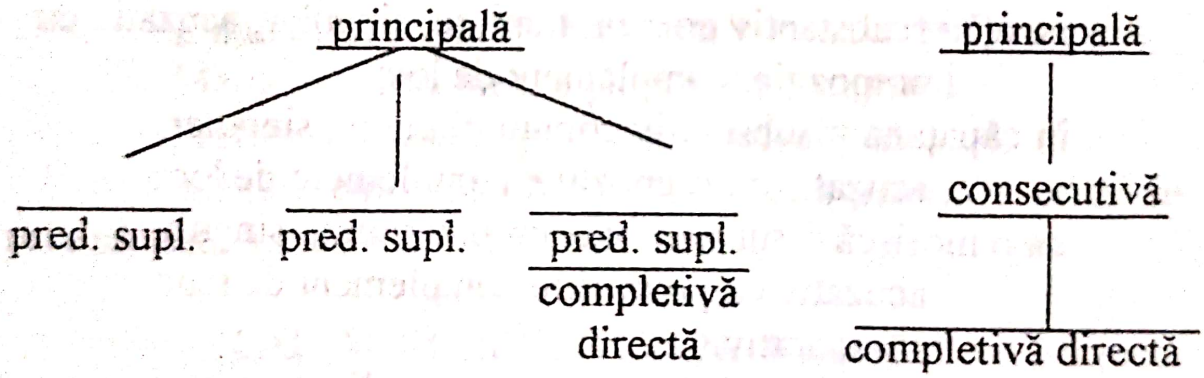

3.Epocele = substantiv comun, feminin, plural, nominativ, subiect;
lumea = substantiv comun, feminin, plural, nominativ, subiect;
comedia = substantiv comun, feminin, plural, nominativ, subiect;

Scanned with OKEN Scanner

pe astronomul = substantiv comun, masculin singular, acuzativ cu prepoziție complement direct;
cu repaos = substantiv comun, neutru, singular, acuzativ cu prepoziție atribut substantival prepozițional;
ca din cutie = complement comparativ de egalitate, substantiv comun, feminin singular, acuzativ cu prepoziție compusă *ca din;*
lumile = substantiv comun, feminin, plural, complement direct;
din chaos = substantiv comun, neutru, singular, acuzativ cu prepoziție complement de loc;
vecinicie = substantiv comun, feminin, singular, complement direct.
ca mărgelele = substantiv comun, feminin, plural, acuzativ cu prepoziție complement de mod comparativ;
pe ață = substantiv comun, feminin, singular, acuzativ cu prepoziție, complement de loc;
în căpățână = substantiv comun, feminin, singular, acuzativ cu prepoziție, complement de loc;
ca o morișcă = substantiv comun, feminin, singular, acuzativ cu prepoziție complement de mod comparativ;
ca Galilei = substantiv propriu, masculin, acuzativ cu prepoziție, complement comparativ.

4.– A alergat de-l dor picioarele.
– E frumos de te îndeamnă la plimbare.
– Muncește de cade în brânci.
– Cântă de o crezi privighetoare.

5. Comedia se mișcă = *Comedia* este numit ironic pământul despre care Galilei spunea că „totuși se mișcă".

Scanned with OKEN Scanner

Text:

1. Că mă cuprinde-o vrajă dulce = subiectivă.
Şi florile-mi dezmiardă ochii = subiectivă.
Să-mbrace mai frumoase rochii = atributivă.

2. *De câte ori* este locuțiune conjuncțională.

3. Dublă personificare metaforică: vraja mă cuprinde, florile dezmiardă.

4. Dulce = atribut adjectival, adjectiv variabil cu două forme feminin, singular, nominativ;
tot = atribut adjectival, adjectiv pronomial nehotărât neutru, singular, acuzativ;
mai frumoase = atribut adjectival, adjectiv variabil cu patru forme, feminin, pl. acuzativ la comparativ de superioritate.

5.– Dorința de *a-l vedea* este stăruitoare – verbal.
– Etajul *de sus* este inundat – atribut adverbial.
– Maria *prietena* mea, e plecată – apozițional.
– Fratele *ei* a ieşit inginer – pronomial genitival.

6. Când ascult muzică şi mă las purtat pe aripile ei mi se pare că toată lumea e a mea.

CAP. V. CORECTITUDINEA LIMBII

1. Greşelile din text sunt la *imagina* cu forma literară *imaginea, sguduitoare* cu forma corectă *zguduitoare, altă dată* – aici folosiți ca adverb scriindu-l într-un cuvânt, *a mahalalii* – formă incorectă deoarece genitivul lui *mahala* este *mahalalei.*

Iunie, după normele ortografice româneşti, de multă vreme numele lunilor se scriu cu literă mică, *iunie.* Până la un

Scanned with OKEN Scanner

timp lunile anului se scriau cu literă mare deoarece, în românește numele lunilor provin de la substantive proprii.

2. Formele corecte sunt: *alineat* și *cromozom.*

3. Adjectivul *fix* la masculin plural are forma *ficși*, deci corect era aici – se uita cu ochii ficși, în așteptare.

4.*Virtuos* este cel care are multe calități.

Virtuoz este cel care are un talent deosebit în domeniul muzical.

Ex: Andrei este un om virtuos.

Dan Grigore este un virtuoz.

Text:

1.Cum te cheamă, măi copile?

Ca pe taică-meu, Călin.

Explicație: semnele de dialog sunt puse deoarece se creează un dialog între copil și străin.

2. Răspuns corect este: a) a se numi.

Text:

1.*Rege* = substantiv comun masc. sing. nominativ subiect;

acel = adjectiv demonstrativ de depărtare masc. sing. nominativ atribut adjectival;

o lume = substantiv comun, feminin sing., nominativ cu prepoziție complement de loc;

în mâna = substantiv comun, feminin sing., nominativ, articulat hotărât cu *a* la adjectiv, subiect;

gândire = substantiv comun, feminin sing., nominativ, articulat hotărât cu *a* la adjectiv, subiect;

schimbătoarea = adjectiv variabil cu patru forme, feminin sing., nominativ;

Scanned with OKEN Scanner

lui = pronume personal pers. III sing. masculin, genitiv, atribut pronomial genitival;
la o lume =substantiv comun, feminin, sing., acuzativ cu prepoziție, cu construcție de dativ analitic, complement indirect;
dă = verb conj. I diateză activă, indicativ prezent, pers. I sing.;
viață = substantiv comun, feminin, sing. acuzativ, complement direct;
la un secol = substantiv comun, neutru, sing, articulat nehotărât, acuzativ cu prepoziție, în construcție de dativ analitic, complement indirect.

2. *Rege* = subiect exprimat prin substantiv comun, masculin, sing., nominativ;
o lume = nume predicativ exprimat prin prin substantiv comun, feminin, sing nominativ;
gândire = subiect exprimat prin prin substantiv comun, feminin, sing nominativ;

Se observă că prima frază are două subiecte, *rege* și *gândire* și astfel se creează fenomenul de anacolut, permis scriitorilor, deoarece apare la toți scriitorii din literatura română.

3. Răspuns corect este: b) societate.

4. Prima virgulă marchează coordonarea prin juxtapunere a celor două propoziții. A doua virgulă separă complementul de mod de elementul regent. A treia virgulă marchează tot juxtapunerea.

Oare-n – semnul ortografic cratimă indică pronunțareaa într-o silabă a două părți de vorbire: adverbul asintactic *oare* și propoziția în.

Semnul întrebării indică o propoziție principală interogativă.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă-*dacă* – marchează repetiția lui *dacă*.

5. Se scriu cu un singur *e* infinitivul *crea* și participiul *creat*. Se scriu cu doi *e* indicativul prezent pers. I sing., *eu creez*, pers. II sing., *tu creezi* și pers. III sing., *el creează*.

6. Forma „nespuși de înalți" este incorectă deoarece *nespuși* nu este adjectiv și nu permite acordul cu *munți;* ele este adverb și trebuie folosit în forma invariabilă *nespus*.

Aceeași greșeală apare și în forma „nemaipomenită de frumoasă": *nemaipomenită* nu este adjectiv, nu permite acordul cu *priveliște* și deci forma corectă este adverb cu forma invariabilă *nemaipomenit*.

Text:

1. În text există opt propoziții.

2. Răspunsul corect la grilă este b) complement direct.

De ce se teme este complement direct, infinitiv în construcție, infinitivală în construcție, fără caracter predicativ.

3.*Sfătuindu-se* = derivare cu sufixul *ui* de la *sfat*.

Țărani = derivare cu sufixul *an* de la *țară*.

Socoteala = derivare cu sufixul *eala* de la *a socoti*.

4.Grupările de acest tip se folosesc și independent în limbă, iar când se contopesc devin adverbe care se scriu într-un cuvânt.

Ex: *Nu mai* vrea să vină.

Am plecat *numai* cinci colegi.

Ast fel de mâncare nu-mi place.

Procedând *astfel* ajunge departe.

Să fixăm *altă dată* pentru întâlnire.

Altădată oamenii se deplasau cu căruța.

Au fixat *o dată* pentru nuntă.

Scanned with OKEN Scanner

Ca adverb se scrie într-un cuvânt, de ex: îți povestesc *odată* totul. Tot într-un cuvânt se scrie *odată* în locuțiunea prepozițională *odată cu* și în locuțiunea conjuncțională subordonatoare *odată ce*.

Ex: A fost *odată* ca-n povești.

Au plecat toți *odată cu* înserarea.

Odată ce refuzi, nu ne mai putem înțelege.

Separat *o dată* se scrie numeralul adverbial: m-am dus numai *o dată* la Peleș.

Separat se scrie când *dată* este substantiv însoțit de articol nehotărât.

Ex: Să fixăm *o dată* pentru întâlnire.

5. Unchiul meu are trei fii.

Fiii lui sunt deocamdată toți studenți.

Are un singur fiu mai mic, care este la grădiniță.

Fiu se scrie cu un *i* care face parte din radicalul substantivului.

Fii se scrie cu doi *i* deoarece se adaugă un *i* care marchează pluralul.

Fiii se scrie cu trei *i* deoarece ultimul *i* este articolul hotărât enclitic.

CAPITOLUL VI SCRIEREA

Explicație

Formele corecte ale verbului *a crea* sunt corect scrise în multe cazuri: indicativ prezent pers. I și II plural *creăm*, voi *creați*, apoi gerunziu – *creând*.

Scanned with OKEN Scanner

Se scriu cu un singur *e* participiul – *creat* şi formele compuse cu acesta: perfect compus – *au creat*, viitorul anterior – *vor fi creat.*

Se scriu cu doi *e* formele de indicativ prezent pers. I, II, III singular:

eu creez
tu creezi
ea creează.

Verbul *a agrea* urmează aceleaşi forme ca şi *a crea.* La indicativ prezent pers. I şi II plural se scrie cu un *e*, de ex: noi agreăm, voi agreaţi.

Cu un singur *e* se scrie şi gerunziul – *agreând*, de asemenea participiul şi formele lui compuse – *agreat*, condiţional prezent – *ar fi agreat* şi viitorul anterior – *veţi fi agreaţi.* Tot cu un *e* se scriu şi infinitivul – *a agrea* şi formele lui compuse – viitorul I: *vei agrea, vom agrea* etc.

Ad-litteram înseamnă *cuvânt cu cuvânt.*
Ex: A redat ad-litteram cuvântul Preşedintelui.
Ad-libittum înseamnă *la alegere* sau *după dorinţe.*
Ex: A rezumat cartea, ad libittum
Pro domo înseamnă *pentru aceasta, în acest scop.*
Ex: A făcut o pledoarie pro domo.
Sine qua non înseamnă *fără de care nu se poate, obligatorie.*
Ex: Munca este o condiţie sine qua non a progresului social.
Tales quales înseamnă *una cu alta.*
Ex: Tales quales oamenii par mai mulţumiţi.

Scanned with OKEN Scanner

Forma corectă este *serviciu,* folosit în mai multe întrebuințări.

Ex: *Și-a găsit serviciu,* adică loc de muncă.

Ne-am cumpărat un serviciu de masă, adică un set de farfurii.

Mi-a făcut un serviciu, adică mi-a oferit ajutor.

TEST I

1. Na-ți-o bună că ți-am dres-o!

Prima cratimă cratimă separă interjecția *na* de pronumele personal în dativ neaccentuat, *ți,* cu care se pronunță în aceeași silabă.

A doua cratimă separă două pronume:

ți – pronume pers. dativ neaccentuat;

o – pronume personal în acuzativ neaccentuat, feminin.

Cratima de la cuvântul *ți-am* separă pronumele personal de dativ neaccentuat, de verbul auxiliar *am.*

Cratima din *dres-o,* separă forma verbală *am dres* de pronumele personal în acuzativ feminin neaccentuat *o,* împreună cu care se formează silabă.

2. Astăzi este petrecerea dragii mele prietene.

3. Corecte sunt ambele forme, dar devin incorecte când se folosesc una în locul celeilalte.

A învesti înseamnă a da cuiva o funcție.

Ex: Alexandru Ioan Cuza a fost învestit ca domnitor al Principatelor unite.

A investi înseamnă a depune o sumă mare pentru participarea la o afacere.

Scanned with OKEN Scanner

Ex: Păun a investit foarte mulți bani în restaurant.

Se admite totuși forma *investitură* pentru încadrarea într-o funcție mare, deoarece a rămas așa prin tradiție.

Ex: Discursul de investitură al Primului-ministru a fost scurt și cuprinzător.

4.*Într-însul* = pronume personal pers. III sing., neutru acuzativ cu prepoziția *într-u*, complement de loc;

nici unul = pronume negativ neutru, sing. nominativ, subiect;

până la care = pronume relativ, neutru sing. acuzativ cu prepoziția compusă *până la*, complement de loc;

se = pronume reflexiv, pers. III sing. acuzativ, neaccentuat, marca diatezei reflexive.

5. Forma corectă a adjectivului este *preliminariu*, feminin este *preliminarie* și plural ambele genuri *preliminarii*.

6. *Acvariu* = vas mare de sticlă cu aerisire în care se pun pești, de către amatori. Acvariul poate fi privat sau public.

Paradigmă – în termeni generali este un tabel de elemente constitutive. Vorbim astfel de paradigma indicativului prezent, de paradigma adjectivelor cu trei forme și, prin extensie, de paradigma centrului Fundulea.

7.Forma corectă este *ucrainean* deosebit de forma incorectă, dar cu circulație mare, ucrainian.

Derivatul de la Moldova este *moldovean*.

Derivatul de la Crișana este *crișan*.

8. Numele locuitorilor din orașele europene:

Budapesta – budapestani
Sofia – sofioți
Viena – vienezi
Madrid – madrileni
Moscova – moscoviți.

Scanned with OKEN Scanner

9. La Caragiale apare forma *trebunar*, rezultat al unui fenomen de etimologie populară, în care cuvântul *tribunal* se pune în legătură falsă cu *treabă*, adică locul unde ai treburi. Tot la Caragiale găsim forma „a băgat-o în *cremenal*". Şi această formă este rezultatul etimologiei populare, pentru vorbitor fiind mai cunoscută forma *cremă;* astfel criminal, pus, prin etimologie populară, în legătură cu crema, cu care în fapt nu are nici o legătură rezultă cremenal.

Tot la Caragiale găsim expresia: M-a lovit cu *şicul* de la baston. *Şic* din expresie este tot rezultatul etimologiei populare în care *şic* înseamnă „la modă"; elegant înlocuieşte pe *şiş*, care de fapt înseamnă un mic cuţit foarte ascuţit.

10. A fi – să fie; a avea – să aibă.

Ambele forme sunt folosite neregulat în conjugarea verbelor. Menţionăm că forma corectă este *să aibă* şi **nu** *să aibe*, cum se aude adesea.

11. *Cunoştinţă* este derivare cu sufixul *-inţă* de la *a cunoaşte*, iar *conştiinţă* este derivare de la *a şti* cu sufixul *-inţă* şi prefixul *con-*.

Fiind derivate de la verbe diferite, se scriu diferit: *cunoştinţă* cu un singur *i* şi *conştiinţă* format de la *a şti* se scrie cu doi *i*.

Forma asemănătoare le-a apropiat, devenind paronime şi creând greşeli de limbă.

Se spune des „bolnavul şi-a pierdut cunoştinţa", când de fapt „bolnavul şi-a pierdut cunoştinţa".

12. În *morţii* primul *i* este marca pluralului, iar al doilea este articolul hotărât enclitic *i*.

Scanned with OKEN Scanner

În *viii*, apare şi un al treilea *i* din *viu* – respectiv radicalul *vi* – la care se adaugă marca pluralului *i* şi articolul hotărât enclitic *i*.

EXERCIŢII CAP. VII – STRUCTURI STILISTICE – ARHAISME ŞI REGIONALISME

A

1. Iubite cititor, intenţia mea a fost să fac cronica ţării noastre Moldova, de la întemeierea ei cea dintâi, care s-a petrecut sub împăratul Traian. Dar veniră peste noi aceste cumplite vremuri, încât nu ne mai ocupăm de scrieri, ci de griji şi plânsete. Şi la acest fel de scriere trebuie gând liber, iar noi asistăm la aceste cumplite vremuri de primejdie mare pentru pământul nostru şi pentru noi.

2. Gândul = intenţie
letopiseţ = cronică
descălecatul = întemeierea
sosiră = veniră
asupra = peste
cumplite = terifiante
nu stăm = nu ne ocupăm
suspinuri = plânsete
scrisoare = scriere
slobod = liber
prăvim = asistăm
cumpănă = primejdie

3. Răspunsul corect este: c) vocativ.

Scanned with OKEN Scanner

4.**Substantive în nominativ:** gândul, împăratul, vremi, gând.

Substantive în dativ: pământului.

Substantive în acuzativ: letopisețul, descălecatul, de Traian, de scrisori, de griji, de suspini.

Substantive în genitiv: țării; Moldovei = subst. propriu genitiv, apoziție acordată în forma arhaică.

Substantive în vocativ: cetitoriule.

Adjective variabile în vocativ: iubite, cumplite; slobod = adj. variabil în nominativ; mare = variabil în acuzativ.

Adjective pronomiale: *aceste* = demonstrativ de apropiere în nominativ;

acest = demonstrativ de apropiere în acuzativ;

nostru = posesiv în dativ.

Pronume personale: noastră = pronume personal pers. I plural în dativ.

5. *A corobora* – înseamnă a compara două texte.

Ex: Ediția Princeps a lui M. Eminescu a fost coroborată cu edițiile ulterioare, descoperindu-se multe omisiuni.

A colabora – înseamnă a face o muncă comună cu cineva.

Ex: Noi colaborăm de ceva timp.

A eluda – înseamnă a ocoli o problemă.

Ex: Problema învățământului este mereu eludată.

A elida – înseamnă a suprima

Ex: În grupările cu cratimă se elidează unele vocale.

6.Mai marele peste pivnița domnitorului este chelarul.

Comisul are grijă de caii domneşti.

Scanned with OKEN Scanner

În problemele administrative, domnitorul era ajutat de postelnic.

Doamnele, soții ale bărbaților de mare rang se deplasau în butcă, echipaj elegant.

7. Răspunsul corect este c) articol demonstrativ.

8. Întemeiere = declarație de independență.

9. *Stare* = derivare cu sufixul *-re* de la *a sta;*
stărui = derivare cu sufixul *-ui* de la *stare;*
stăruință = derivare cu sufixul *-ință* de la *a stărui;*
stăruitor = derivare cu sufixul *-tor* de la *a stărui;*
statornic = derivare cu sufixul *-ornic* de la participiul *stat;*
statornicie = derivare cu sufixul *-ie* de la *statornic.*

10. În text *scrisori* înseamnă *scrieri.*

B

1. Textul este popular, ceea ce se poate dovedi prin mai multe elemente. Apar termeni populari moldovenești ca:

hoşmalăi = tineri cu o constituție zdravănă
megieşi = vecini
ogradă = tot popular, *curte*
păpuşoi = porumb
găbui = a prinde
îi scăpărau picioarele = fugea rapid
cotigesc = cotesc.

2. Expresii: prăşitul de-al doilea – pentru prăşitul a doua oară; scăpărau picioarele – folosit ca metaforă pentru deplasarea rapidă; i-a orbit Dumnezeu – expresie populară largă pentru „a nu observa".

Ex: Prăşitul de-al doilea se face mult mai târziu.

Scanned with OKEN Scanner

Fugea copilul, de frica câinilor, de-i scăpărau picioarele.

Nu observam că vin muncitorii, de parcă mă orbise Dumnezeu.

3. În text nu apar: numeralul, interjecția și articolul de două feluri – genitival posesiv și adjectival demonstrativ.

4. Hoșmalăi – tineri vânjoși gata de bătaie; cotigesc – cotesc; țărnă – formă fonetică populară pentru țărână.

5. Răspunsul corect este: b) a se neglija.

6.Cot – coate (încheietura mâinii). Ex: Din cauza reumatismului, îl dor coatele.

Cot – coturi. Ex: Strada are multe coturi.

Cot – coți (unitate de măsură mai mică decât metrul). Ex: Are un mormânt mic de aproape cinci coți.

7. A da buzna. Ex: Pe neanunțate a dat buzna în casă.

A da din mâini = a gesticula. Ex: La orice spune, dă din mâini.

A da în vileag = a deconspira. Ex: Revoluția a dat în vileag numeroase abuzuri.

A da de dracu = a o păți. Ex: Narcomanii au dat de dracu.

8. But-e-li-e; În-cerc-u-i; Î-na-in-te; În-cer-ca; Mil-e-nar.

9. La alegerea elevului.

C

1.*Greutate* = derivare cu sufixul *-tate* de la *greu.*

Zdruncin = derivare regresivă de la *a zdruncina.*

Nenumărate = schimbarea clasei gramaticale de la participiu la adjectiv și derivare cu prefixul *ne-;* verbul este format prin derivare cu sufixul *-a* de la *număr.*

Pustietăți = derivare cu sufixul *-ietate* de la *pustiu.*

Îngrozitoare = cuvântul este rezultatul mai multor proces de derivare, de la groază cu prefixul *în-* și sufixul *i* se formează

Scanned with OKEN Scanner

verbul *a îngrozi*, de la care prin derivare cu sufixul *-toare* rezultă *îngrozitoare.*

Mulțime = derivare cu sufixul *-ime* de la mulți.

Înspăimântătoare = cuvântul are mai multe procedee de derivare latinescul *spăimânta* derivare cu prefixul *în-* dă *înspăimântat* și apoi se adaugă sufixul *-toare.*

Lăcomie = derivare cu sufixul *-ie* de la *lacom.*

Viclenie = derivare cu sufixul *-ie* de la *viclean.*

Răutate = cu sufixul *-tate* de la *rău.*

Putință = derivare cu sufixul *-ință* de la *a putea.*

Să povestească = derivare cu sufixul verbal *i* de la *poveste.*

Omenească = derivare cu sufixul *-esc* de la *oameni.*

2. Terifiante, abominabile, oribile.

3.Antipopular, anticomunism, antiprofesional, antiartistic, antirevoluționar.

Exemple: Aceste măsuri sunt antipopulare.

Procesul anticomunist nu a început.

Are o atitudine antiprofesională.

Există mulți oameni cu atitudine antiartistică.

Oamenii s-au separat și în grupări antirevoluționare.

4.*Cal* este termen generic.

Ex: Și-a cumpărat un *cal.*

Gloabă este un cal îmbătrânit.

Ex: Gloaba asta nu mai poate căra nimic.

Mârțoagă este un cal de proastă calitate, slab, nehrănit și neîngrijit.

Ex: „Pisicuța" lui Hogaș era mârțoagă.

Armăsar este un cal în puterea vârstei, frumos și îngrijit.

Ex: Armăsarul este foarte scump.

Bidiviu este tot un cal frumos, tânăr și îngrijit, care aleargă bine și poate fi folosit la curse.

Scanned with OKEN Scanner

Ex: Bidiviul din dreapta l-a întrecut pe primul.

5. Antevorbitor, antedeluvian, antebelic, antecomunism.

Exemple: Antevorbitorul meu parcă mi-a furat ideile.

Treptat ajungem în epoca antedeluviană.

Perioada antebelică a trecut.

În epoca antecomunistă se trăia excelent.

6. Răspunsul corect este: b) anticameră.

D

1. Completiva indirectă: *să-i facă cinste a veni.*

2. *Cum* = adverb de mod cu dublă funcție sintactică, în propoziție complement de mod și rol de conjuncție subordonatoare, introduce temporala.
   Politicos = adverb de mod, complement de mod.
   Acasă = adverb dc loc, complement de loc.
   Înainte = adverb de loc, complement de loc.
   Deopotrivă = adverb de mod, nume predicativ.

3. Răspunsul corect este: b) numeral.

4. În frază există atributiva *care nu bămuia.*

5. Exemple **subiectivă:** Nu se știe *care* va fi rezultatul (nume predicativ);
   predicativă: Problema noastră este *care* va învinge (subiect);
   completivă directă: Pe *care* îl întâlnesc (complement direct);
   completivă indirectă: Habar nu am în *care* locuiește (complement de loc).

6. Răspunsul corect este: a) numeral.

7. *Turnul de fildeș* înseamnă izolarea de societate.

Scanned with OKEN Scanner

Ex: Din turnul lui de fildeş nu vede realităţile.

Patul lui Procust înseamnă încadrarea într-un model preconceput.

Ex: Nu toate operele literare se încadrează în „Patul lui Procust".

De la Ana la Caiafa – Ana şi Caiafa erau judecătorii lui Isus Cristos. Romanii îl trimeteau de la un judecător la altul spunând că i se va face dreptate. Expresia a rămas pentru a desemna pe oamenii care sunt trimişi de la unul la altul ştiindu-se că nici unul nu-i va face dreptate.

E

1.Textul este evident cult prin amplitudinea frazei şi termenii folosiţi. Există şi intercalări elegante, specifice stilului lui Camil Petrescu.

Ex: Auzim că unele cete de panduri ajunseseră de pe acum la Râmnicu Vâlcea şi că urcau spre Lotru, ei trecură Bâscovul.

Specifică lui Camil Petrescu este aglomerarea de propoziţii subordonate, pentru a exprima ideea în mod complex.

Ex: Căutând drumul Câmpulungului, pentru ca pe la Rucăr, pe muntele Ghimbavului să treacă spre graniţă, lăsând în stânga peştera Ialomicioarei, unde de altfel unii se cam gândeau să se ascundă.

În mod cu totul neaşteptat, Camil Petrescu foloseşte apoziţia în genitiv; drumul *Câmpulungului*, muntele *Ghimbavului*, peştera *Ialomicioarei*. Probabil le foloseşte fiindcă aşa se numesc regional în partea locului pe care o descrie.

Scanned with OKEN Scanner

2. **Substantive comune** **Substantive proprii**

cete	Sălătruc
panduri	Grebleşti
dealurile	Turnu-Roşu
drumul	Râmnicu-Vâlcea
muntele	Câmpulungului
graviță	Ghimbavului
peştera	Ialomicioarei

3. **Substantive compuse** **Substantivesimple**

Turnu-Roşu	Sălătruc
Râmnicu-Vâlcea	Grebleşti
Câmpulungului	Bâscov
	Rucăr
	Ghimbavului

4.Nominativ: Turnu-Roşu este o trecătoare îngustă.
Acuzativ: Au trecut pe la Turnu-Roşu.
Genitiv: Drumul Turnului-Roşu era foarte complicat.

5. *A prețui* = derivare cu sufixul *i* de la *preț.*
Ex: Românul prețuieşte munca.

Prețuire = derivare cu sufixul *-re* de la *a prețui.*
Ex: Opera lui Camil Petrescu are o prețuire deosebită.

Prețios = derivare cu sufixul *-os* de la *preț.*
Ex: Vecina mea este o fată prețioasă.

Prețuială = derivare cu sufixul *-ială* de la *a prețui.*
Ex: Nu s-au înțeles în privința prețuielii obiectelor.

Neprețuit = derivare cu prefixul *ne-* de la participiul *prețuit.*
Ex: Ion Iliescu este un om neprețuit.

Scanned with OKEN Scanner

6. **Circumstanţiale** – *de cauză*
Ex: Unde îl vede sărac îşi bate joc de el.
– *de loc*
Ex: S-a dus unde a-nţărcat dracul copiii.
Necircumstanţiale – *completivă directă*
Ex: N-am aflat unde s-a dus.
– **subiectivă**
Ex: Nu s-a aflat unde este prizonier.
7. Unde nu se trânteşte o dată o uşă! – principală exclamativă.

F

1. Sigur, desigur, natural, negreşit, evident.
2. **Nominativ:** *plante* = substantiv comun, plural, nominativ, subiect;
concentrarea = subst.comun, plural, nominativ, nume predicativ;
natură = subst.comun, feminin, sing., articulat hotărât, adjectiv, nominativ, subiect;
Acuzativ: *minte* = subst.comun, feminin, sing., acuzativ, complement direct;
suflet = subst.comun, neutru, sing., acuzativ, complement direct;
florile = subst.comun, feminin, plural, acuzativ, complement direct;
fără mâna = subst.comun, feminin, sing., acuzativ cu prepoziţie, complement instrumental;

Scanned with OKEN Scanner

(fără) inimă = subst.comun, feminin, sing., acuzativ cu prepoziție, complement instrumental.

la stări = subst.comun, feminin, plural, acuzativ cu prepoziție, complement indirect.

3. Prepoziția *fără* exprimă și alte funcții:

– **Nume predicativ**

Ex: A rămas fără părinți.

– **Complement sociativ**

Ex: a plecat fără mama.

– **Complement de mod**

Ex: L-a primit fără plăcere.

4. Răspunsul corect este: b) complement direct.

5. Fireşti = sigur
a trebui = a necesita
are = posedă
minte = inteligență
uşor = facil
să sădeşti = să cultivi
cresc = se dezvoltă
a zămisli = a realiza.

6. *Concentrarea* = derivare cu prefixul *con-* şi sufixul *-are* de la *centru.*

Miraculoasă = derivare cu sufixul *-os* de la *miracol.*

Stări = derivare cu sufixul *-re* de la *a sta.*

Variate = schimbarea clasei morfologice de la participiu la adjectiv.

7. *Să sădeşti,* unde se întâlneşte conjuncția *să* cu începutul verbului şi se realizează cacofonia *să – să.*

Scanned with OKEN Scanner

G

1.**Subiectivă:** Că secera unuia e nouă şi cu dinţii mai bogaţi.

Completivă directă: S-o aibă ca cea mai bună.

Circumstanţială condiţională: dacă i se pare.

2. Dependente de gerunziu: **circumstanţiala de scop**

ex: plecând să cumpere, l-a apucat ploaia;

completiva directă

ex: încercând să înoate s-a înecat;

completiva indirectă

ex: nemaivenind să exerseze a uitat să cânte.

3. Răspunsul corect este c) adjectiv substantivat

4. Derivare: de mic – a mici

a se mici – a micşora.

5. **Subiecte:** copiii
secera
una.

Nume predicative: mai nouă
mai ascuţită.

Complemente directe: pe cea mai bună

Complemente indirecte: nu există.

6. Răspunsul corect este: b) pronume.

H

1.**Subiectivă** = ceea ce m-a mirat, să devină ce ar fi trebuit

Predicativă = că nici unul dintre aceşti oameni n-a ajuns

Circumstanţială temporală = când l-am auzit pe Dan povestind despre ei...

Scanned with OKEN Scanner

Circumstanțială de scop = să-i crească…
Condițională = dacă ar fi urmat îndemnul celor…
2. Derivare cu prefixul *de-* : a deveni;
ex: A devenit director
Derivare cu prefixul *pro-* : a proveni;
ex: Familia mea provine din Roman.
Derivare cu prefixul *inter-* : a interveni;
ex: A intervenit o mutație climatică.
Derivare cu prefixul *contra-* : a contraveni;
ex: A contravenit legilor.
3. *Povestind* = derivare cu sufixul *-i* de la *poveste.*
Despre = compunere prin contopire din prepozițiile *de* și *spre.*
Nici unul = compunere prin alăturae din adverbul *nici* și pronumele nehotărât *unul.*
Ar fi urmat = derivare cu sufixul *-a* de la *urmă.*
Osteneala = derivare cu sufixul *-eală* de la *osteni.*
4. *Ceea ce* = pronume relativ compus feminin cu valoare neutră, nominativ, subiect;
m- = pronume personal pers. I sing. acuzativ neaccentuat, complement direct;
... l- = pronume personal pers. III sing. masculin, acuzativ neaccentuat, complement direct de anticipare;
însuși = adjectiv pronomial de întărire, masculin, sing. acuzativ, atribut adjectival;
nici unul = pronume negativ, masculin, sing., nominativ, subiect;
aceşti = adjectiv pronomial demonstrativ de apropiere, masculin, plural, acuzativ, atribut adjectival;

Scanned with OKEN Scanner

pe care = pronume relativ masculin plural, acuzativ cu prepoziție complement direct, rol de conjuncție coordonatoare, introduce atributiva;

îi = pronume personal pers. III plural, masculin, acuzativ, neaccentuat, complement direct de reluare;

eu = pronume personal pers. I sing., nominativ, subiect;

mea = adjectiv pronomial posesiv, feminin, sing. acuzativ, atribut adjectival;

ce = pronume relativ, masculin, sing. nominativ, nume predicativ în subordonată, realizând împletirea dintre subordonată şi regentă;

celor = pronume demonstrativ de depărtare, masculin, pural, genitiv, atribut pronomial genitival.

5.A = subiectivă

B = condițională

C = concesivă

D = temporală.

6. Exemple de propoziții:

– Cultura este chintesența societății.

– Au nimerit într-un trib de canibali.

– După Concorde, se pregăteşte un avion transoceanic.

I

1. În materie de războaie, fiind iscusit, unde era nevoie însuşi se implica în luptă şi pentru aceea, era rar războiul în care nu biruia, ca văzându-l ai săi să nu renunțe. Şi dacă biruiau alții, nu pierdea nădejdea, că ştiindu-se doborât, se ridica deasupra biruitorului.

2.*La lucruri de* = în materie de;

meşter = abil, iscusit;

Scanned with OKEN Scanner

se vârâia = se băga, se implica;

căzut jos = este pleonasm, pe care azi îl înlocuim cu doborât.

3. *La lucruri de* războaie = complement de relație, exprimat prin substantiv comun neutru, plural, acuzativ, locuțiune prepozițională, pe care am actualizat-o în forma: *în materie de.*

Pentru aceea = complement de cauză exprimat prin locuțiune adverbială cauzală.

Nădejdea = complement direct exprimat prin substantiv comun, feminin, sing. acuzativ.

Deasupra biruitorului = complement de loc exprimat prin substantiv comun, masculin, sing. genitiv și prepoziția deasupra.

4. Nevinovat = inocent și inculpabil.

5. Înalt, dezvoltat, voinic.

6. Răspunsul corect este: b) vâra.

7. Lucruri nu înseamnă aici obiecte, ci: – probleme
– implicații
– atacuri.

8. *Meșter* – atribut adjectival izolat cu nuanță cauzală.

Ex: **nume predicativ:** Ștefan cel Mare era *meșter* în problema războaielor;

complement de cauză: De *meșter* ce era, Ștefan îi biruia pe toți.

J

1. Textul este popular în mod evident, tatăl lui Nică se adresează familiar cu interjecțiile: *poi, dă, măi* și substantivul în

Scanned with OKEN Scanner

vocativ *femeie*, termen popular pentru *nevastă*. Se mai foloseşte în text adverbul popular *încaltea*.

2. În text nu există propoziţiile cerute.

3.*Poi* = interjecţie nepredicativă, în formă populară pentru *apoi*, adverb asintactic;

dă = interjecţie nepredicativă, în formă populară pentru *de*;

măi = interjecţie nepredicativă, însoţeşte vocativul;

femeie = substantiv comun, feminin, vocativ fără funcţie sintactică.

4. Există un singur atribut şi un singur nume predicativ:

tău = atribut adjectival, neutru, sing., acuzativ;

bisericoasă = adjectiv variabil cu patru forme, feminin, sing. nominativ.

K

1. În text nu există circumstanţiale.

2.*Pe sub arcuri* = complement de loc, exprimat prin substantiv comun neutru, plural, acuzativ cu prepoziţia compusă *pe sub*.

Surd = complement de mod, exprimat prin adverb de mod.

La cazul = complement de loc exprimat prin substantiv comun, neutru, sing., acuzativ cu prepoziţie.

Cu coroane = complement sociativ, exprimat prin substantiv comun, feminin, plural, acuzativ cu prepoziţie.

De umilire = complement de agent exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ cu prepoziţie.

Cu greu = complement de mod, exprimat prin adverb de mod cu prepoziţie.

Scanned with OKEN Scanner

Trăgând în jug = complement de timp, exprimat prin locuțiune verbală la gerunziu.

3. Mândru = orgolios.

Învingătot = victorios.

Ameţit = bulversat.

4. *Vuieşte surd poporul* este o metaforă eminesciană pentru revoluție.

Glasuri este personificarea metaforică pentru zgomotele mării, asemănătoare cu zgomotul făcut de oamenii care încep să se revolte.

A mărei glasuri multe se repetă gem şi fug = toate sunt metafore pentru ceea ce urmează după primele elemente de revoltă. Aceste metafore sunt puse în gradație ascendentă începând cu *se repetă* până la *fug.*

Textul are numeroase epitete:

mândru – epitet ornant;

stinse – epitet metaforic în relație cu *priviri;*

trăgând în jug – metaforă pentru supliciul îndurat de învinşi.

L

1. O completivă directă; ex: Ce ți-am spus.

2. *Să şezi* = predicat verbal, verb conj. II activ, conjunctiv prezent cu valoare imperativă.

Să îngrijeşti: predicat verbal, conjugarea IV activ, conjunctiv prezent cu valoare imperativă.

Oi veni = predicat verbal, conjugarea IV activ, indicativ viitorul I pers. I sing.

Scanned with OKEN Scanner

N-oi găsi = predicat verbal, conjugarea IV activ, indicativ, viitorul I pers. I sing. formă negativă.

Vai are să fie = predicat nominal format din verbul copulativ, conjugarea IV activ, indicativ viitorul I impersonal şi nume predicativ interjecţia *vai*.

Na = predicat verbal exprimat prin interjecţie predicativă.

Să ţii minte = predicat verbal exprimat prin locuţiune verbală, formată din verb conj. III activ conjunctiv prezent cu valoare imperativă pers. II sing. şi substantiv comun feminin sing. acuzativ, complement direct.

Am spus = predicat verbal, verb conj. III activ, perfectul compus pers. I sing.

3. Textul este popular prin adresarea directă, cu ordine date în forme de conjunctiv cu valoare imperativă.

Populară este şi interjecţia *na*, ca şi forma de viitor din predicatul nominal *are să fie = va fi*.

4.*N-aţi* = separă interjecţia *na* de pronumele personal în dativ neaccentuat *ţi*, pronunţate într-o silabă unică.

n-oi = separă verbul de negaţia *nu* cu eludarea vocalei *u* de auxiliarul de viitor *oi*, pronunţate într-o silabă;

de-oi = separă conjuncţia *de* de auxiliarul de viitor *oi*, pronunţate tot într-o silabă.

5. *Iată* că vine, *iaca* şi mama, *vai* de mine, *vai* de toţi.

6.*Nedezlipit* = schimbarea clasei morfologice de la participiu la adjectiv, apoi derivare cu prefixul *ne-*; verbul este format de la *a lipi*, derivare cu prefixul *dez-*;

îngrijeşti = derivare cu prefixul *în-* şi sufixul verbal *i* de la grijă;

ta = schimbarea clasei gramaticale din pronume în adjectiv posesiv;

Scanned with OKEN Scanner

M

1. Nu există în text subordonatele cerute.

2. *Stând* = atribut verbal, exprimat prin verb conj. I gerunziu;

cu trepte = atribut substantival comun, feminin, plural acuzativ cu prepoziție;

multe = atribut adjectival exprimat prin adjectiv variabil cu patru forme feminin, plural, acuzativ;

încinsă = atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din participiu feminin, sing. nominativ;

lor = atribut pronomial genitival exprimat prin pronume personal masculin, plural, genitiv;

lumii = atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, singular, genitiv, articulat hotărât cu *i;*

întregi = atribut adjectival, feminin, sing. genitiv;

vuinde = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv provenit din gerunziu, feminin, plural, nominativ;

falnica = atribut adjectival exprimat prin adjectiv variabil cu patru forme feminin, sing. acuzativ;

-i = atribut pronomial în dativ exprimat prin pronume personal pers. III sing. dativ, posesiv;

cel de regi = atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun, masculin, plural, acuzativ cu prepoziție, precedat de articolul demonstrativ *cel.*

3. Atribut adverbial = Ziua de *azi* este mohorâtă.
= Plecarea *acolo* este o problemă.
= Urcatul *pe sus* este sănătos.
= Oamenii *de aici* știu multe.
= Bătaia *din când în când* nu strică.

Scanned with OKEN Scanner

4. **Figuri de stil și epitete:**

Tron cu trepte multe este metafora puterii, acest tip de tron fiind apanajul împăraților bogați care se înălțau pentru a fi mai aproape de Dumnezeu.
Încinsă de luceferi este metafora pentru „cununa de lauri".
Vorba lor era o rază – se observă două figuri de stil:
a. *vorba* este sinecdocă pentru „declarațiile împăraților";
b. *rază* este metaforă pentru „caracterul luminos" al acestora.

Urmează o **enumerație:** *țări bogate și-nflorite, mări vuinde-n adormire*, iar în ultimul vers *cezarii* este metonimie pentru „împărații puternici", luată după numele unui împărat celebru, Caius Iulius Caesar, iar *Senatul* este metaforă luată de la „Parlament" și tradusă în sfera regilor.

Epitete: înflorite, vuinde, mândru, falnica.

N

1. **Figuri de stil și epitete:**

Strofa începe cu o metaforă din domeniul fantasticului: *Arfa-i de cântări împlată*, care continuă cu altă metaforă: *de-ar fi aruncat în haos.*

Aceleași metafore se continuă și în versul doi, unde Eminescu scrie: *toată lumea după dânsa, de-al ei sunt atârnată* și continuă în versul trei *ar fi mers în văi eterne.* Fantastică este și metafora *lumea atârnată de sunetul unei harfe.*

Urmează o **enumerație,** tot cu elemente fantastice: *caravane de sori regii, cârduri lungi de blonde lune* și *popoarele de stele, universul rugăciune, în migrație eternă de demult v-ar fi pierdut.*

Scanned with OKEN Scanner

Ultimele metafore din enumerație, continuând metaforele din prima parte a textului, par o viziune eminesciană a apocalipsei..

Epitetele: îmflată, atârnată, eterne, lin, încet, blonde; *regii* – înseamnă „conducătoare", derivat de la rege.

2. **Nume predicative și atribute:**

i = atribut pronomial în dativ exprimat prin pronume personal pers. III sing. dativ posesiv;

îmflată = atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din participiu feminin sing. acuzativ;

= formă populară, preluată de Eminescu

al ei = atribut pronomial genitival exprimat prin pronume personal pers. III sing. feminin genitiv;

eternă = atribut adjectival exprimat prin adjectiv variabil cu patru forme feminin sing. acuzativ.

Nume predicative nu sunt în text.

3. *De* = conjuncție subordonatoare, introduce condițională.

4. *De* (cântări) = prepoziție simplă cu acuzativul, exprimă un complement de agent;

după = prepoziție cu acuzativul, împreună cu pronumele personal dânsa, exprimă complement indirect;

de (sunt) = prepoziție cu acuzativul, exprimă complement indirect;

în = prepoziție cu acuzativul exprimă complement de loc;

de (lume) = prepoziție cu acuzativul exprimă atribut substantival prepozițional;

-n (rugăciune) = prepoziție cu acuzativul exprimă element predicativ suplimentar.

Scanned with OKEN Scanner

5. Enunțuri cu prepoziția *de:*

a. Omul *de* zăpadă s-a topit

b. S-a lovit *de* un stâlp.

c. Cartea este scrisă *de* Mihail Sadoveanu.

d. Din neatenție s-a lovit la ușă.

6. Enunțuri cu conjuncția *de:*

a. *De* vrei, poți (introduce condiționala).

b. A obosit așa de tare, *de* s-a culcat devreme (introduce consecutiva).

c. De mă omori, nu spun (introduce concesiva)

d. S-a dus de a cumpărat pentru Sărbători (introduce finala)

7.*-i* = pronume personal pers. III sing. dativ neaccentuat, cu valoare posesivă, atribut pronomial în dativ;

după dânsa = pronume personal pers. III sing. feminin, acuzativ cu prepoziție, complement de timp;

al ei = pronume personal pers. III sing. feminin, genitiv, atribut pronomial genitival;

s- = pronume reflexiv pers. III plural, acuzativ neaccentuat, marca diatezei reflexive.

O

1. Expresia *„Luntrea vieții mele“: luntrea* în sens propriu este ambarcațiune, iar în sens figurat este soarta care îl conduce pe om, deci corect este răspunsul *a) ambarcațiune*, iar în sens figurat răspunsul este: *c) destin.*

2. Atributele din text:

A vieții = atribut adjectival genitival exprimat prin substantiv comun feminin sing. genitiv;

Scanned with OKEN Scanner

mele = atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronomial posesiv feminin sing. genitiv;

a visării = atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun feminin sing. genitiv;

lucii = atribut adjectival exprimat prin adjectiv variabil cu trei forme neutru plural acuzativ;

mândre = atribut adjectival exprimat prin adjectiv variabil cu patru forme neutru plural nominativ;

verde = atribut adjectival exprimat prin adjectiv variabil cu două forme masculin sing. acuzativ;

de chiparos = atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun sing. acuzativ cu prepoziţie;

negre = atribut adjectival exprimat prin adjectiv variabil cu patru forme feminin plural acuzativ;

lungi = atribut adjectival exprimat prin adjectiv variabil cu trei forme feminin plural acuzativ;

de lumină = atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun feminin sing. acuzativ cu prepoziţie;

cu aripi = atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun feminin plural acuzativ cu prepoziţie;

ei = atribut pronomial genitival exprimat prin pronume personal pers. III sing. feminin, genitiv.

3. Răspunsul corect este: b) genitiv.

4. **Figuri de stil:**

Luntrea vieţii mele este o metaforă remarcabilă pentru destinul omului;

moartea este realizată prin oximoron căci are haine negre, dar este cu chip frumos;

Scanned with OKEN Scanner

de lumină – în text caracterizează hainele sfinților, este metonimie pentru strălucirea pe care o dau aceste haine.

Epitete: lucii, mândre, lungi, negre, frumos.

P

1.– Când cineva îl întrebase în glumă pe Moromete = circumstanțială de timp.

– Din cauză că n-are cu cine discuta = cauzală.

– Şi că nu merită = cauzală.

2. „N-are cu cine discuta" – *discuta* este la infinitiv prezent.

3. Contragere: La întrebarea cuiva a lui Moromete.
Întrebându-l pe Moromete.

4.Cineva = pronume nehotărât, nominativ, subiect;

îl = pronume personal pers. III singular, masculin, acuzativ neaccentuat, complement direct de anticipare;

de ce = pronume relativ, acuzativ cu prepoziție, complement de cauză;

el = pronume personal, pers. III singular, nominativ, subiect;

îi = pronume personal, pers. III singular, dativ complement indirect.

5. Lipsesc din text:

- pronumele personal de politețe: Dumneavoastră judecaţi altfel;
- pronumele demonstrativ de apropiere: Asta este vremea;
- pronumele demonstrativ de depărtare: Aceia şi-au făcut alt program;

Scanned with OKEN Scanner

– pronumele demonstrativ de identitate: O iau pe aceeaşi;
– pronumele interogativ: Cine a sunat?

R

1. **Predicativă:** că dăduse foc nu numai câmpurilor depărtate ci şi cerului.

Atributive: – de care îşi lipise imaginea;
– la hotarele căreia se scufunda ca într-o apă fără fund;
– pe care lunecase toată ziua.

2. Elemente de relaţie:

în = prepoziţie cu acuzativul exprimă complement de loc;
că = conjuncţie subordonatoare introduce predicativa;
nu numai... dar şi = conjuncţii corelative, coordonatoare copulative leagă două complemente indirecte;
de care = pronume relativ neutru plural acuzativ cu prepoziţie, rol de conjuncţie subordonatoare introduce atributiva;
pe care = pronume relativ neutru singular acuzativ cu prepoziţie, rol de conjuncţie subordonatoare introduce atributiva;
la = prepoziţie cu acuzativul exprimă complement de loc;
căreia = pronume relativ feminin sing. genitiv, rol de conjuncţie subordonatoare introduce atributiva;

Căreia dă impresia că, deşi este element subordonator, nu stă la începutul propoziţiei, ci la mijloc. Situaţia este posibilă

Scanned with OKEN Scanner

deoarece *la hotarele căreia* permite şi inversiunea *la a cărei hotare.*

3. Răspunsul corect este: a) a incendia.

4.**Figuri de stil**

Textul începe cu metafora *Soarele dăduse foc* pentru „lumina foarte puternică a soarelui". Soarele exprimă şi metafora din *lipise* fiind exprimată prin „apropiere". Şi tot soarele *lunecase* pe cer; metafora *lunecase* nu este altceva decât mişcarea solară obişnuită.

Epitete: depărtate.

5.Zare - orizont

depărtate – distanţate

lunecase – glisase.

6. Răspunsul corect este: c) complement comparativ.

S

1.Lui = pronume personal pers. III sing. masculin, atribut pronomial genitival;

ce = pronume interogativ neutru sing. nominativ, subiect;

-i = pronume personal, pers. III sing. dativ neaccentuat complement indirect de anticipare;

lui = pronume personal, pers. III sing. dativ, complement indirect.

2.Chiar = adverb asintactic;

oare = adverb interogativ asintactic.

3. Figurile de stil şi epitetele

Figura de stil pregnantă este interogaţia retorică. În ultimele două versuri se realizează ironia prin relaţia *chiar ca Dumnezeu să fie? ... // Ar fi fost Dumnezeu însuşi dacă-dacă nu murea.*

Scanned with OKEN Scanner

În ultimul vers se realizează repetiția *dacă-dacă nu nu murea.*

Primul vers conține un fenomen mai puțin obișnuit și anume, începe cu *acel rege* cu funcție de subiect și termină cu schimbătoarea lui gândire, tot subiect în aceeași propoziție. Fenomenul poartă numele de **anacolut.**

Anacolutul este o greșeală sintactică prin care o idee începută într-un fel se schimbă în cursul exprimării. În fapt anacolutul este o greșeală sintactică acceptată drept licență poetică, deoarece apare la toți scriitorii români.

Exemplu clasic de anacolut este: „Dar eu când mă gândesc...parcă-mi saltă și acum inima de bucurie".

Rescriind principala în forma „dar eu... parcă-mi saltă și acum inima de bucurie", rezultă o propoziție care parcă nici nu e românească: începe cu subiectul *eu* și se termină cu subiectul *inima* din *saltă inima.*

Anacolutul apare și în textul nostru, în subiectul *acel rege – o lume în mână-i schimbătoarea lui gândire;* începe cu subiectul *rege* și se termină cu subiectul *gândire.*

Fenomenul este așa de frecvent, încât timp de câțiva ani s-a spus și s-a scris că anacolutul trebuie considerat o figură de stil. Or, nu se putea ca un păcat al scriitorului să devină figură de stil, chiar dacă apare la toți scriitorii. Acest „păcat" ar trebui considerat o licență poetică, posibilă datorită faptului că în procesul de creație scriitorul uită cu ce a început.

4.*O lume-i* = predicat nominal, verb copulativ indicativ prezent pers. III sing. neaccentuat și nume predicativ substantiv comun feminin sing. nominativ; din cauza anacolutului acesta este predicat nominal și pentru subiectul *gândire;*

Scanned with OKEN Scanner

răsărea = predicat verbal exprimat prin verb conj. IV activ indicativ imperfect pers. III sing;
era secol = predicat nominal, verb copulativ, conj. IV activ indicativ imperfect pers. III sing.;
dă viață = predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală formată din verb conj. I diateza activă indicativ prezent pers. III sing.;
Dumnezeu să fie = predicat nominal, verb copulativ conj. IV activ conjunctiv prezent pers. III sing. și nume predicativ substantiv propriu în nominativ;
nu murea = predicat verbal, verb conj. IV activ, indicativ imperfect, pers. III sing. formă negativă.
5.*a* = articol hotărât enclitic feminin sing. nominativ situat la adjectiv, dar articulând cuvântul *gândire;*
un = articol nehotărât masculin sing. nominativ în grupareа *ca un soare;*
le = articol hotărât enclitic feminin plural, acuzativ.

Scanned with OKEN Scanner

Această carte se adresează candidaților la examenul de admitere în învățământul superior și profesorilor de limba română, în scopul orientării unor lecții de stilistică și de corectitudine a limbii române. În multe puncte cartea dă sugestii de formulări și de control al exprimării în mass-media.

100025090200435

Casa de Editură și Presă
"... românească"
115000
ISBN: 973-567
11,50

Scanned with OKEN Scanner